

Tisdagen den 30 maj

Kl. 10.00

§ 1 Föredrogs och hänvisades till näringsutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 101.

§ 2 Föredrogs och hänvisades till utrikesutskottet den svenska parlamentariska delegationens hos Europarådets rådgivande församling redogörelse för församlingssessionerna under år 1971.

§ 3 Föredrogs och hänvisades motionerna nr 1707–1709 till jordbruksutskottet.

§ 4 Den ekonomiska politiken, m. m.

Föredrogs

Finansutskottets betänkande:

Nr 25 i anledning av Kungl. Maj:ts i propositionen 1972:90 gjorda framställning rörande de allmänna riktlinjerna för den ekonomiska politiken jämte motioner samt

Skatteutskottets betänkanden:

Nr 32 i anledning av Kungl. Maj:ts proposition 1972:95 med förslag till förordning om ändring i förordningen (1947:576) om statlig inkomstskatt, m. m. jämte motioner och

Nr 33 i anledning av Kungl. Maj:ts proposition 1972:90 angående komplettering av riksstatsförslaget för budgetåret 1972/73, m. m. jämte motioner.

Herr TALMANNEN yttrade:

Finansutskottets betänkande nr 25 och skatteutskottets betänkanden nr 32 och 33 debatteras i ett sammanhang och yrkanden beträffande dessa tre betänkanden framställs under den gemensamma överläggningen.

Finansutskottets betänkande nr 25

I propositionen 1972:90 hade Kungl. Maj:t under åberopande av utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för den 21 april 1972 föreslagit riksdagen bl. a. att godkänna de allmänna riktlinjer för den ekonomiska politiken som förordats i statsrådsprotokollet.

I detta sammanhang hade behandlats

dels följande i anledning av propositionen väckta motioner

1972:1699 av herr Bohman m. fl. (m) vari, såvitt nu var i fråga, hemställdes att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t skulle anhålla, att

Kungl. Maj:t vidtog åtgärder i enlighet med punkterna 1, 2 och 5–10, som upptog följande yrkanden:

”1. En parlamentarisk besparingsutredning bör snarast tillsättas med uppgift att granska den offentliga sektorns expansion, föreslå besparings- och rationaliseringsåtgärder, klarlägga vad som behöver göras för att bryta den hittillsvarande automatiken i samhällsutvecklingen och fastställa på vilka områden uppgifter kan överföras från den offentliga sektorn till det enskilda.

2. De statliga myndigheterna bör för petitaarbetet avseende budgetåret 1973/74 få i uppgift att redovisa konsekvenserna av inte enbart den av regeringen angivna femprocentiga nedskärningen av anslagen 1972/73 omräknade med hänsyn till löne- och prisutvecklingen, utan även en motsvarande nedskärning med ytterligare fem procent samt att resultatet av dessa undersökningar redovisas för riksdagen.

5. Regeringen måste med uppmärksamhet följa konjunkturutvecklingen för att snabbt kunna vidtaga eller föreslå riksdagen åtgärder ägnade att öka sysselsättningen och förhindra en inflatorisk penningvärdeförsämring samt att regeringen i övrigt undviker åtgärder ägnade att leda till en höjning av prisnivån.

6. Regeringen skall förelägga riksdagen förslag till åtgärder ägnade att öka företagets lönsamhet och därigenom få i gång ökade investeringar.

7. Åtgärder ägnade att öka det personliga sparandet – bl. a. i form av löntagaraktier – bör vidtagas i syfte att öka utrymmet för investeringar, förbättra kreditmarknadens sätt att fungera och öka den personliga sociala tryggheten.

8. På det näringspolitiska planet är åtgärder ägnade att underlätta de enskilda företagets verksamhet och planering särskilt med hänsyn till våra osäkra och begränsade förbindelser med EEC nödvändiga.

9. På det penningpolitiska området skall kvantitativa restriktioner undvikas med de svåra återverkningar sådana åtgärder lätt får för särskilt den mindre och medelstora företagsamheten. En bättre balans skall eftersträvas mellan penningpolitik och finanspolitik.

10. Regeringen bör inbjuda representanter för oppositionspartierna, näringslivet och parterna på arbetsmarknaden till överläggningar rörande den ekonomiska politiken.”

1972:1700 av herrar Helén (fp) och Fälldin (c) vari, såvitt nu var i fråga, hemställdes att riksdagen beslutade

att hos Kungl. Maj:t anhålla om utredning i syfte att uppnå såväl omedelbara besparingar som en på längre sikt ökad effektivitet och bättre resursanvändning inom den statliga förvaltningen i enlighet med vad som anförts i motionen (yrkande 2),

att som sin mening ge Kungl. Maj:t till känna vad som anförts i motionen beträffande prisstabiliserande och sysselsättningsfrämjande åtgärder samt beträffande riktlinjer i övrigt för den ekonomiska politiken (yrkande 3),

1972:1701 av herr Hermansson m. fl. (vpk) vari hemställdes

1. att lagen om allmän prisreglering skyndsamt åter sattes i kraft med

priserna av den 1 maj 1972 som stoppriser,

2. att riksdagen hos regeringen skulle anhålla om framläggandet av en långsiktig plan för statliga industriinvesteringar i industriellt mindre utvecklade regioner,

3. att riksdagen hos regeringen skulle anhålla om förslag angående investeringsstyrning inbegripande kontroll över lagerutvecklingen,

4. att riksdagen hos regeringen begärde förslag till samhällsnyttiga arbeten av en sådan omfattning att man gjorde slut på arbetslösheten,

5. att riksdagen vid behandlingen av Kungl. Maj:ts proposition nr 90 beslutade att som sin mening uttala vad som i motionen i övrigt anförts beträffande den ekonomiska politiken,

dels följande vid riksdagens början väckta motioner

1972:294 av herr Bohman m. fl. (m) vari, såvitt nu var i fråga, hemställdes att Kungl. Maj:t tillsatte en utredning enligt i motionen uppdragna riktlinjer bl. a. för att granska den offentliga sektorns expansion, föreslå besparings- och rationaliseringsåtgärder, klarlägga vad som behövde göras för att bryta den hittillsvarande automatiken i samhällsutvecklingen och fastställa hur politiken på olika områden kunde läggas om, genom att uppgifter som myndigheterna tidigare skött överfördes på enskilda, allt i syfte att stärka den enskildes ställning i förhållande till den politiska och ekonomiska maktkoncentrationen i samhället,

1972:295 av herr Fälldin m. fl. (c) vari yrkats att riksdagen hemställde hos Kungl. Maj:t om en parlamentarisk utredning angående möjligheterna till besparingar och ökad effektivitet inom statsförvaltningen i enlighet med vad som anförts i motionen,

1972:401 av herr Helén m. fl. (fp) vari, såvitt nu var i fråga, hemställdes att riksdagen begärde att Kungl. Maj:t tillsatte en parlamentarisk utredning med syfte att nå omedelbara besparingar inom statsförvaltningen,

1972:811 av herr Andersson i Nybro m. fl. (c) vari hemställdes att riksdagen uttalade som sin mening att Kungl. Maj:t tog initiativ till att översyn företogs – i linje med televerkets – av de statliga verkens och statsförvaltningens centrala administrationer,

1972:822 av herr Turesson m. fl. (m) vari hemställdes att riksdagen beslutade att hos Kungl. Maj:t begära att en parlamentarisk utredning fick i uppdrag att verkställa en effektivitetsundersökning av den statliga förvaltningen och föreslå erforderliga organisatoriska och andra rationaliseringsåtgärder.

Utskottet hemställde

1. beträffande en parlamentarisk besparingsutredning för granskning av den offentliga sektorns expansion att riksdagen skulle avslå motionerna 1972:294 och 1972:1699, båda såvitt nu var i fråga,

Tisdagen den
30 maj 1972

*Den ekonomiska
politiken, m. m.*

2. beträffande en parlamentarisk utredning om möjligheterna till besparingar inom statsförvaltningen att riksdagen skulle avslå motionerna 1972:295, 1972:401 och 1972:1700, de båda sistnämnda såvitt nu var i fråga,

3. beträffande översyn av den statliga förvaltningen att riksdagen skulle avslå motionerna 1972:811 och 1972:822,

4. beträffande kompletterande anvisningar för myndigheternas petitionarbete att riksdagen skulle avslå motionen 1972:1699 såvitt nu var i fråga,

5. beträffande ikraftsättande av prisregleringslagen att riksdagen skulle avslå motionen 1972:1701 såvitt nu var i fråga,

6. beträffande de allmänna riktlinjerna för den ekonomiska politiken att riksdagen

a) skulle avslå motionen 1972:1699 såvitt avsåg yrkandena under punkterna 5-10,

b) skulle avslå motionen 1972:1700 såvitt avsåg yrkande 3,

c) skulle avslå motionen 1972:1701 såvitt avsåg yrkandena 2-5,

d) med godkännande av vad i statsrådsprotokollet förordats som sin mening gav Kungl. Maj:t till känna vad utskottet anfört.

Reservation hade avgivits av herrar Löfgren (fp), Kristiansson i Harplinge (c), Burenstam Linder (m), Wirtén (fp), Fågelsbo (c) och Brundin (m), som ansett att utskottet bort hemställa,

1-4. beträffande en parlamentarisk besparingsutredning m. m. att riksdagen i anledning av motionerna 1972:295, 1972:811, 1972:822, 1972:294, 1972:401, 1972:1699 och 1972:1700, de fyra sistnämnda såvitt nu var i fråga, hos Kungl. Maj:t skulle anhålla om utredning i syfte att uppnå såväl omedelbara besparingar som en på längre sikt ökad effektivitet och bättre resursanvändning inom den offentliga sektorn i enlighet med vad reservanterna anfört,

5. beträffande ikraftsättande av prisregleringslagen att riksdagen skulle avslå motionen 1972:1701 såvitt nu var i fråga,

6. beträffande de allmänna riktlinjerna för den ekonomiska politiken att riksdagen

a) i anledning av vad som förordats i statsrådsprotokollet samt motionerna 1972:1699, såvitt avsåg yrkandena under punkterna 5-10, och 1972:1700, såvitt avsåg yrkande 3, som sin mening gav Kungl. Maj:t till känna vad reservanterna anfört,

b) skulle avslå motionen 1972:1701, såvitt avsåg yrkandena 2-5.

Skatteutskottets betänkande nr 32

I propositionen 1972:95 hade Kungl. Maj:t under återopande av utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för den 21 april 1972 föreslagit riksdagen att anta vid propositionen fogade förslag till

1) förordning om ändring i förordningen (1947:576) om statlig inkomstskatt,

2) förordning om ändring i förordningen (1968:430) om mervärdeskatt,

- 3) förordning om ändring i förordningen (1961:394) om tobaksskatt,
- 4) förordning om ändring i förordningen (1960:253) om tillverkning och beskattning av malt- och läskedrycker,
- 5) förordning om ändring i förordningen (1957:209) om skatt på sprit och vin,
- 6) förordning om ändring i förordningen (1966:21) om särskild skatt på motorbränslen,
- 7) förordning om ändring i tulltaxan (1971:920),
- 8) lag om ändring i lagen (1947:529) om allmänna barnbidrag,
- 9) lag om ändring i förordningen (1964:400) om förlängt barnbidrag,
- 10) lag om ändring i studiehjälpsreglementet (1964:402).

Beträffande propositionens huvudsakliga innehåll anfördes följande:

”I propositionen föreslås – samtidigt som en utredning tillsatts för en samlad översyn av skattelagstiftningen – en provisorisk omläggning av den statliga inkomstskatteskalen innebärande skattelättnader på sammanlagt 2,4 miljarder kronor för inkomsttagare i alla inkomstlagen upp till 100 000 kronor. Den största procentuella skattelättnaden sker för årsinkomster upp till 25 000 kronor. I absoluta belopp är skattelättnaden störst vid inkomster mellan 35 000 och 70 000 kronor, där den uppgår till 900 kronor om året.

Barnbidragen höjs med 120 kronor om året. En häremot svarande justering av studiebidragen föreslås samtidigt.

Dessa åtgärder avses skola finansieras genom höjning av mervärdesskatten och de särskilda skatterna på cigaretter, sprit, vin, öl och motorbränslen samt genom skatt på spel enligt förslag som kommer att läggas fram senare.

I fråga om mervärdesskatten föreslås att höjningen genomförs tillsammans med en omläggning av beskattningsvärdet från värde inklusive skatt till värde exklusive skatt. Skatten föreslås höjd från nuvarande 17,65 procent till 20 procent. I övriga delar innebär förslaget skattehöjningar för bl. a. cigaretter med 2 öre per styck, för sprit med ca 2 kronor per helbutelj, för vin med inemot 1 krona per helbutelj, för pilsner, mellanöl och starköl med 15, 20 resp. 50 öre per liter, för bensin med 10 öre per liter och för motorbrännolja med 8 öre per liter. Sammantaget beräknas skattehöjningarna ge 2 855 miljoner kronor, varav 2 400 miljoner kronor beräknas åtgå för att kompensera den sänkta statsskatten, 215 miljoner kronor för höjda barnbidrag, 200 miljoner kronor för automatisk höjning av folkpensioner och 40 miljoner kronor för automatiskt höjda studiemedel och bidragsförskott samt för höjning av studiebidrag.

I propositionen redovisas dessutom en preliminär överenskommelse mellan regeringen samt representanter för Svenska kommunförbundet och Svenska landstingsförbundet innebärande att förbunden utfärdar rekommendationer till kommunerna och landstingen att under tvåårsperioden 1973–1974 avstå från att höja kommunalskatt resp. landstingsskatt. Endast i absolut tvingande fall kan en höjd utdebitering godtas. Denna bör i så fall begränsas till 1 krona för den sammanlagda utdebiteringen under hela tvåårsperioden.

Den föreslagna reformen avses träda i kraft den 1 januari 1973.”

Tisdagen den
30 maj 1972

*Den ekonomiska
politiken, m. m.*

I detta sammanhang hade behandlats

dels de i anledning av propositionen väckta motionerna

1972:1689 av herr Bohman m. fl. (m) vari hemställdes att riksdagen beslutade att

- a) avslå samtliga i proposition 1972:95 gjorda yrkanden,
- b) i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla att skatteutredningen erhöll tilläggsdirektiv i enlighet med vad som anförts i motionen,

1972:1696 av herrar Fälldin (c) och Helén (fp) vari hemställdes att riksdagen vid behandlingen av proposition 1972:95 beslutade

1. att avslå Kungl. Maj:ts förslag om ändring i förordningen (1947:576) om statlig inkomstskatt,
2. att avslå Kungl. Maj:ts förslag om ändring i förordningen (1968:430) om mervärdeskatt,
3. att avslå Kungl. Maj:ts förslag om ändring i förordningen (1966:21) om särskild skatt på motorbränslen,
4. att hos Kungl. Maj:t anhålla om tilläggsdirektiv till de sakkunniga rörande utredning av skattesystemet med riktlinjer för en skattereform i enlighet med vad som anförts i motionen,

1972:1697 av herr Hermansson m. fl. (vpk) vari hemställdes

A. i första hand

- 1) att riksdagen skulle bifalla motionen 1972:54 om avskaffande av mervärdeskatten på livsmedel och till följd därav anta i motionen angivet förslag till förordning om ändring i förordningen (1968:430) om mervärdeskatt,
- 2) att riksdagen skulle bifalla förslagen i motionerna 1972:840 samt 1972:1457 om skattesköpningar på stora förmögenheter, arv och gåvor, bolagsvinster m. m. i syfte att kompensera inkomstbortfallet genom avskaffande av mervärdeskatten på livsmedel,

B. i andra hand

därest ovan nämnda yrkanden inte skulle vinna riksdagens bifall, att riksdagen i anledning av propositionen 1972:95 skulle

- 1) bifalla förslaget i propositionen om sänkning av den direkta statsskatten med den avvikelser att sänkningen började avtrappas redan vid årsinkomster om ca 50 000 kronor och helt upphörde vid inkomster om ca 70 000 kronor och till följd därav anta i motionen angivet förslag till förordning om ändring i förordningen (1947:576) om statlig inkomstskatt,
- 2) avslå förslaget i propositionen 1972:95 om höjd mervärdeskatt till 20 procent av beskattningsvärdet,
- 3) avslå förslaget om höjd skatt på bensin och bränslen,
- 4) anta i motionen angivet förslag till förordning om ändring i förordningen (1947:577) om statlig förmögenhetsskatt,
- 5) anta i motionen angivet förslag till förordning om ändring i förordningen (1970:172) om begränsning av skatt i vissa fall,
- 6) anta i motionen angivet förslag till förordning om ändring i förordningen (1968:419) om allmän arbetsgivaravgift,
- 7) besluta att den i kommunalskattelagen stadgade avdragsrätten för

ränta å gäld begränsades till att gälla skuldbelopp understigande 125 000 kronor,

Nr 93

Tisdagen den
30 maj 1972

*Den ekonomiska
politiken, m. m.*

dels de vid riksdagens början väckta motionerna

1972:54 av herr Hermansson m. fl. (vpk) vari hemställdes att riksdagen beslutade om i motionen angiven ändring i förordningen om mervärdesskatt,

1972:410 av herr Bohman m. fl. (m) vari hemställdes

1. att riksdagen beslutade att indexreglering av skattesystemet skulle ske på följande sätt:

a) grundavdraget, förvärvsavdraget och avdraget för nedsatt skatteförmåga enligt kommunalskattelagen, grundbeloppen i den statliga inkomstskatteskalan samt skattereduktionen för hemmavarande make enligt uppboordsförordningen skulle för beräkning av statlig och kommunal inkomstskatt för inkomståret 1973 uppräknas i enlighet med vad i motionen 1972:294 anförts och

b) till grund för uppräknningen skulle ligga förhållandet mellan medeltalet av konsumentprisindex för juli 1971 t. o. m. juni 1972 och medeltalet av konsumentprisindex för juli 1970 t. o. m. juni 1971, sedan dessa index rensats från sådana ändringar i prisnivån som berodde på indirekta skatter,

2. att riksdagen skulle anta av motionärerna framfört förslag till lag om ändring i kommunalskattelagen (1928:370), innebärande rätt till avdrag för lön till make enligt av riksskatteverket fastställda grunder om båda makarna varit verksamma i jordbruk eller rörelse i ej blott ringa omfattning,

3. att riksdagen beslutade att grundavdraget för ålders- och förtidspensionärer inom folkpensioneringen fr. o. m. 1974 års taxering skulle ökas till att vara 90 procent av basbeloppet för ensam pensionär och för var och en av pensionerade makar 70 procent av basbeloppet i enlighet med vad i motionen 1972:294 anförts,

4. att riksdagen hos Kungl. Maj:t begärde

a. att den av föregående års riksdag begärda skatteutredningen omgående tillsattes,

b. att utredningen fick i uppdrag att dela upp sitt arbete i två etapper, varvid den första etappen skulle omfatta marginalskatterna och barnfamiljernas skattessituation, samt att utredningen bedrevs med så stor skyndsamhet att förslaget efter vederbörlig remissbehandling om möjligt kunde föreläggas innevarande års höstriktdag,

1972:412 av herrar Elmstedt (c) och Boo (c) vari hemställdes att riksdagen beslutade, att 52 § 1 mom. kommunalskattelagen skulle erhålla av motionärerna angiven lydelse, innebärande att inkomst av jordbruksfastighet och rörelse skulle beskattas hos den av makarna som svarat för den största arbetsinsatsen i förvärvskällan,

1972:418 av fru Kristensson m. fl. (m) vari hemställdes att riksdagen hos Kungl. Maj:t begärde utredning och förslag syftande till

1* Riksdagens protokoll 1972. Nr 93 -94

Tisdagen den
30 maj 1972

*Den ekonomiska
politiken, m. m.*

1. värdesäkert förvärvsavdrag i enlighet med vad i motionen anförts,
2. avdragsrätt för styrkta barntillsynskostnader utöver förvärvsavdraget för skattskyldiga med barn under 12 år,
3. avdragsrätt för styrkta omkostnader i samband med tillsyn av sjuk eller åldrig nära anhörig,

1972:425 av herr Sjöholm (fp) vari hemställdes att riksdagen beslutade att hos Kungl. Maj:t begära en skyndsamt utredning av möjligheterna att övergå till ett skattesystem med huvudvikten lagd vid indirekt skatt och en motsvarande avveckling av den direkta inkomstskatten,

1972:426 av fru Sundberg m. fl. (m) vari hemställdes att riksdagen beslutade att företagare som drev sin verksamhet som fysisk person medgavs rätt till avdrag för medhjälpande makes lön till den del den kunde anses rimlig i förhållande till arbetsinsatsen,

1972:638 av fru Hörnlund m. fl. (s),

1972:650 av herr Torwald (c) vari hemställdes att riksdagen som sin mening gav Kungl. Maj:t till känna vad i motionen anförts beträffande grundavdragens storlek samt avtrappningsreglerna för desamma vid inkomsttaxeringen,

1972:824 av herr Adolfsson m. fl. (m, c, fp) vari hemställdes att riksdagen hos Kungl. Maj:t skulle anhålla att förslag framlades till innevarande års höstriksdag innebärande att makar sysselsätta i enskild firma skulle få avdrag för makelön och därigenom, liksom övriga skattskyldiga, erhålla rätt till individuell beskattning,

1972:826 av herrar Andersson i Knäred (c) och Josefson i Arrie (c) vari hemställdes att riksdagen beslutade, att 46 § 3 mom. kommunalskattelagen skulle erhålla av motionärerna angiven lydelse, innebärande att förvärvsavdrag alltid skulle medges med högst 2 000 kronor om båda makarna hade arbetsinkomst,

1972:839 av herrar Helén (fp) och Fälldin (c) vari hemställdes att riksdagen gav Kungl. Maj:t till känna vad som anförts i motionen beträffande riktlinjer för den av riksdagen begärda parlamentariska utredningen av skattesystemet,

1972:840 av herr Hermansson m. fl. (vpk) vari hemställdes att riksdagen beslutade om de i motionen anförda förslagen om beskattningsåtgärder, nämligen

- a) ändring i förordningen (1947:577) om statlig förmögenhetsskatt,
- b) höjning av arvs- och gåvoskatten med i genomsnitt 50 procent,
- c) att fr. o. m. inkomståret 1972 och tills vidare ta ut en extra bolagsskatt med 10 procent av den beskattningsbara inkomsten,
- d) att avskrivningsreglerna vid inkomstbeskattningen för rörelse- och hyresfastigheter återställdes till vad som gällde före de år 1969 beslutade

ändringarna, dvs. i överensstämmelse med texten i kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370),

e) att den i kommunalskattelagen stadgade avdragsrätten för ränta å gäld begränsades till att gälla skuldbelopp understigande 125 000 kronor,

f) sådan ändring i förordningen (1970:172) om begränsning av skatt i vissa fall i 3 § andra stycket, att angivna procenttal höjdes till 85 respektive 90 procent,

1972:842 av herrar Hyltander (fp) och Richardson (fp),

1972:848 av herr Josefson i Arrie m. fl. (c) vari hemställdes att riksdagen beslutade att hos Kungl. Maj:t anhålla om förslag till årets höstriksdag beträffande rätt till individuell beskattning enligt i motionen angivna grunder i de fall då äkta makar båda var verksamma i ett av dem drivet företag inom jordbruk, småindustri, hantverk, handel eller annan rörelse,

1972:863 av herr Nordgren m. fl. (m) vari hemställdes att riksdagen hos Kungl. Maj:t begärde snabb utredning samt förslag syftande till att innehavare av enskild firma skulle ha rätt att göra avdrag för lönekostnader även i de fall lönen utbetalats till i företagen medarbetande make eller maka,

1972:877 av herr Sellgren (fp),

1972:879 av herr Stjernström m. fl. (c) vari hemställdes

1. att riksdagen tillsatte en utredning med uppgift att skyndsamt utreda för- och nackdelar med ett differentierat mervärdeskattsystem,

2. att denna utredning fick i uppdrag att ta ställning till en övergång till ett differentierat mervärdeskattsystem,

1972:890 av herr Wirmark m. fl. (fp) vari hemställdes att riksdagen hos Kungl. Maj:t begärde att de i motionen berörda problemen beträffande marginal- och tröskeleffekterna blev behandlade med förtur i den av riksdagen hösten 1971 beslutade skatteutredningen samt

1972:895 av herrar Ångström (fp) och Hamrin (fp) vari hemställdes

1. att riksdagen beslutade att mervärdeskatten på livsmedel med omedelbar verkan sänktes till 10 procent,

2. att kostnadstäckning skedde genom höjning av mervärdeskatten på övriga varor och tjänster samt

3. att riksdagen hos Kungl. Maj:t hemställde om utredning och förslag angående en successiv avveckling av mervärdeskatten på livsmedel fram till budgetåret 1974/75.

Utskottet hemställde

A. beträffande upphävande av mervärdeskatten på livsmedel m. m. att riksdagen skulle avslå motionerna 1972:54 och 1972:840 samt första-handsyrkandet i motionen 1972:1697,

Nr 93

Tisdagen den
30 maj 1972

Den ekonomiska
politiken, m. m.

Tisdagen den
30 maj 1972

*Den ekonomiska
politiken, m. m.*

B. beträffande förslagen i proposition 1972:95 m. m.

att riksdagen

1. såvitt avsåg sänkt statlig inkomstskatt med avslag på motionerna 1972:1689, 1972:1696 och 1972:1697 och med bifall till propositionen skulle anta det vid propositionen fogade förslaget till förordning om ändring i förordningen (1947:576) om statlig inkomstskatt,

2. såvitt avsåg höjd mervärdesskatt

dels med bifall till motionerna 1972:1689, 1972:1696 och 1972:1697 samt med avslag på propositionen skulle avslå det vid propositionen fogade förslaget till förordning om ändring i förordningen (1968:430) om mervärdesskatt,

dels i stället med anledning av motionen 1972:1697 skulle

a. anta av utskottet framlagt förslag till förordning om ändring i förordningen (1968:419) om allmän arbetsgivaravgift, innebärande att den allmänna arbetsgivaravgiften skulle höjas till 4 procent i princip fr. o. m. den 1 januari 1973,

b. i skrivelse till Kungl. Maj:t ge till känna vad utskottet anfört i fråga om kompensation till primärkommuner och landsting,

3. såvitt avsåg höjd tobaksskatt med avslag på motionen 1972:1689 och med bifall till propositionen skulle anta det vid propositionen fogade förslaget till förordning om ändring i förordningen (1961:394) om tobaksskatt,

4. såvitt avsåg höjd skatt på maltdrycker med avslag på motionen 1972:1689 och med bifall till propositionen skulle anta det vid propositionen fogade förslaget till förordning om ändring i förordningen (1960:253) om tillverkning och beskattning av malt- och läskedrycker,

5. såvitt avsåg höjd skatt på sprit och vin med avslag på motionen 1972:1689 och med bifall till propositionen skulle anta det vid propositionen fogade förslaget till förordning om ändring i förordningen (1957:209) om skatt på sprit och vin,

6. såvitt avsåg höjd skatt på motorbränslen med avslag på motionerna 1972:1689, 1972:1696 och 1972:1697 och med bifall till propositionen skulle anta det vid propositionen fogade förslaget till förordning om ändring i förordningen (1966:21) om särskild skatt på motorbränslen,

7. såvitt avsåg höjda schablontullar med avslag på motionen 1972:1689 och med bifall till propositionen skulle anta det vid propositionen fogade förslaget till förordning om ändring i tulltaxan (1971:920),

8. såvitt avsåg höjda allmänna barnbidrag med avslag på motionen 1972:1689 och med bifall till propositionen skulle anta det vid propositionen fogade förslaget till lag om ändring i lagen (1947:529) om allmänna barnbidrag,

9. såvitt avsåg höjda förlängda barnbidrag med avslag på motionen 1972:1689 och med bifall till propositionen skulle anta det vid propositionen fogade förslaget till lag om ändring i förordningen (1964:400) om förlängt barnbidrag,

10. såvitt avsåg höjda studiebidrag med avslag på motionen 1972:1689 och med bifall till propositionen skulle anta det vid propositionen fogade

Tisdagen den
30 maj 1972

*Den ekonomiska
politiken, m. m.*

förslaget till lag om ändring i studiehjälpsreglementet (1964:402),

11. såvitt avsåg höjd förmögenhetsskatt skulle avslå motionen 1972:1697,

12. såvitt avsåg ändring i förordningen om begränsning av skatt i vissa fall skulle avslå motionen 1972:1697,

13. såvitt avsåg avdragsrätten för gäldranta skulle avslå motionen 1972:1697,

C. beträffande direktiven för skatteutredningen m. m.

att riksdagen skulle avslå

1. motionen 1972:410,

2. motionen 1972:425,

3. motionen 1972:839,

4. motionen 1972:890,

5. motionen 1972:1689,

6. motionen 1972:1696,

D. beträffande indexreglering av skattesystemet

att riksdagen skulle avslå

1. motionen 1972:410,

2. motionen 1972:418,

3. motionen 1972:650,

E. beträffande folkpensionärernas beskattning

att riksdagen skulle avslå motionen 1972:410,

F. beträffande faktisk sambeskattning

att riksdagen skulle avslå

1. motionen 1972:410,

2. motionen 1972:412,

3. motionen 1972:426,

4. motionen 1972:824,

5. motionen 1972:848,

6. motionen 1972:863,

i den mån de inte kunde anses besvarade genom vad utskottet anfört,

G. beträffande förvärsavdragen

att riksdagen skulle avslå

1. motionen 1972:418,

2. motionen 1972:826,

3. motionen 1972:842,

4. motionen 1972:877,

H. beträffande skattereduktionen

att riksdagen skulle avslå motionen 1972:638,

I. beträffande differentiering av mervärdeskatten

att riksdagen skulle avslå

1. motionen 1972:879,

2. motionen 1972:895.

Reservationer hade avgivits

1. beträffande moiveringens till punkten B i utskottets hemställan av herrar Magnusson i Borås (m) och Eriksson i Bäckmora (c), fru andre vice talmannen Nettelbrandt (fp) samt herrar Josefson i Arrie (c), Larsson i Umeå (fp), Sundkvist (c) och Nilsson i Trobro (m), som ansett att

Tisdagen den
30 maj 1972

*Den ekonomiska
politiken, m. m.*

utskottets yttrande i vissa delar skulle ha av reservanterna angiven lydelse,

2. av herrar Magnusson i Borås (m) och Eriksson i Bäckmora (c), fru andre vice talmannen Nettelbrandt (fp) samt herrar Josefson i Arrie (c), Larsson i Umeå (fp), Sundkvist (c) och Nilsson i Trobro (m), som ansett att utskottet under B 1 bort hemställa,

att riksdagen såvitt avsåg sänkt statlig inkomstskatt med bifall till motionerna 1972:1689 och 1972:1696 samt med avslag på propositionen och motionen 1972:1697 skulle avslå det vid propositionen fogade förslaget till förordning om ändring i förordningen (1947:576) om statlig inkomstskatt,

3. av herrar Magnusson i Borås (m) och Eriksson i Bäckmora (c), fru andre vice talmannen Nettelbrandt (fp) samt herrar Josefson i Arrie (c), Larsson i Umeå (fp), Sundkvist (c) och Nilsson i Trobro (m), som ansett att utskottet under B 2 bort hemställa,

att riksdagen såvitt avsåg höjd mervärdeskatt

a) med bifall till motionerna 1972:1689, 1972:1696 och 1972:1697 samt med avslag på propositionen skulle avslå det vid propositionen fogade förslaget till förordning om ändring i förordningen (1968:430) om mervärdeskatt,

b) skulle avslå motionen 1972:1697, såvitt gällde höjning av den allmänna arbetsgivaravgiften,

4. av herr Eriksson i Bäckmora (c), fru andre vice talmannen Nettelbrandt (fp) samt herrar Josefson i Arrie (c), Larsson i Umeå (fp) och Sundkvist (c), som ansett att utskottet under B 3, B 4, B 5 och B 7 bort hemställa,

B 3. att riksdagen såvitt avsåg höjd tobaksskatt med avslag på motionen 1972:1689 samt i anledning av propositionen skulle anta det vid propositionen fogade förslaget till förordning om ändring i förordningen (1961:394) om tobaksskatt med den ändringen att förordningen skulle träda i kraft den 1 augusti 1972,

B 4. att riksdagen såvitt avsåg höjd skatt på maltdrycker med avslag på motionen 1972:1689 samt i anledning av propositionen skulle anta det vid propositionen fogade förslaget till förordning om ändring i förordningen (1960:253) om tillverkning och beskattning av malt- och läskedrycker med den ändringen att förordningen skulle träda i kraft den 1 augusti 1972,

B 5. att riksdagen såvitt avsåg höjd skatt på sprit och vin med avslag på motionen 1972:1689 samt i anledning av propositionen skulle anta det vid propositionen fogade förslaget till förordning om ändring i förordningen (1957:209) om skatt på sprit och vin med den ändringen att förordningen skulle träda i kraft den 1 augusti 1972,

B 7. att riksdagen såvitt avsåg höjda schablontullar med avslag på motionen 1972:1689 samt i anledning av propositionen skulle anta det vid propositionen fogade förslaget till förordning om ändring i tulltaxan (1971:920) med den ändringen att förordningen skulle träda i kraft den 1 augusti 1972,

5. av herrar Magnusson i Borås (m) och Nilsson i Trobro (m), som ansett att utskottet under B 3, B 4, B 5 och B 7 bort hemställa, att riksdagen

B 3. såvitt avsåg höjd tobaksskatt med bifall till motionen 1972:1689 skulle avslå det vid propositionen fogade förslaget till förordning om ändring i förordningen (1961:394) om tobaksskatt.

B 4. såvitt avsåg höjd skatt på maltdrycker med bifall till motionen 1972:1689 skulle avslå det vid propositionen fogade förslaget till förordning om ändring i förordningen (1960:253) om tillverkning och beskattning av malt- och läskedrycker,

B 5. såvitt avsåg höjd skatt på sprit och vin med bifall till motionen 1972:1689 skulle avslå det vid propositionen fogade förslaget till förordning om ändring i förordningen (1957:209) om skatt på sprit och vin,

B 7. såvitt avsåg höjda schablontullar med bifall till motionen 1972:1689 skulle avslå det vid propositionen fogade förslaget till förordning om ändring i tulltaxan (1971:920),

6. av herrar Magnusson i Borås (m) och Eriksson i Bäckmora (c), fru andre vice talmannen Nettelbrandt (fp) samt herrar Josefson i Arrie (c), Larsson i Umeå (fp), Sundkvist (c) och Nilsson i Trobro (m), som ansett att utskottet under B 6 bort hemställa,

att riksdagen såvitt avsåg höjd skatt på motorbränslen med bifall till motionerna 1972:1689, 1972:1696 och 1972:1697 samt med avslag på propositionen skulle avslå det vid propositionen fogade förslaget till förordning om ändring i förordningen (1966:21) om särskild skatt på motorbränslen,

7. av herrar Magnusson i Borås (m) och Nilsson i Trobro (m), som ansett att utskottet under B 8–B 10 bort hemställa, att riksdagen

B 8. såvitt avsåg höjda allmänna barnbidrag med bifall till motionen 1972:1689 skulle avslå det vid propositionen fogade förslaget till lag om ändring i lagen (1947:529) om allmänna barnbidrag,

B 9. såvitt avsåg höjda förlängda barnbidrag med bifall till motionen 1972:1689 skulle avslå det vid propositionen fogade förslaget till lag om ändring i förordningen (1964:400) om förlängt barnbidrag,

B 10. såvitt avsåg höjda studiebidrag med bifall till motionen 1972:1689 skulle avslå det vid propositionen fogade förslaget till lag om ändring i studiehjälsreglementet (1964:402),

8. av herrar Eriksson i Bäckmora (c), fru andre vice talmannen Nettelbrandt (fp) samt herrar Josefson i Arrie (c), Larsson i Umeå (fp) och Sundkvist (c), som ansett att utskottet under C bort hemställa,

att riksdagen beträffande direktiven för skatteutredningen m. m.

1. med bifall till motionerna 1972:839 och 1972:1696 samt i anledning av motionerna 1972:410, 1972:890 och 1972:1689 hos Kungl. Maj:t skulle anhålla om tilläggsdirektiv till skatteutredningen i enlighet med vad reservanterna anfört,

2. skulle avslå motionen 1972:425,

Tisdagen den
30 maj 1972

*Den ekonomiska
politiken, m. m.*

9. av herrar Magnusson i Borås (m) och Nilsson i Trobro (m), som ansett att utskottet under C bort hemställa,

att riksdagen beträffande direktiven för skatteutredningen m. m. med anledning av motionerna 1972:425, 1972:839, 1972:890, 1972:1696 och med bifall till motionerna 1972:410 och 1972:1689 gav till känna vad reservanterna anfört,

10. av herr Eriksson i Bäckmora (c), fru andre vice talmannen Nettelbrandt (fp) samt herrar Josefson i Arrie (c), Larsson i Umeå (fp) och Sundkvist (c), som ansett att utskottet under D bort hemställa,

att riksdagen beträffande indexreglering av skattesystemet i anledning av motionerna 1972:410, 1972:418 samt 1972:650 hos Kungl. Maj:t skulle anhålla om tilläggsdirektiv till skatteutredningen i syfte att med förtur utreda frågan angående inflationsskydd av skatteskalen och olika avdrag i skattesystemet eller andra åtgärder i syfte att garantera att en fortgående inflation inte skärpte skattetrycket, i enlighet med vad reservanterna anfört,

11. av herrar Magnusson i Borås (m) och Nilsson i Trobro (m), som ansett att utskottet under D bort hemställa,

att riksdagen beträffande indexreglering av skattesystemet med bifall till motionen 1972:410 och i anledning av motionerna 1972:418 och 1972:650 skulle anta av reservanterna framförda förslag till

- a. lag om indexreglering av vissa delar av skattesystemet,
- b. lag om ändring i kommunalskattelagen (1928:370),
- c. förordning om ändring i förordningen (1947:576) om statlig inkomstskatt och
- d. lag om ändring i uppbördsförordningen (1953:272),

12. av herr Eriksson i Bäckmora (c), fru andre vice talmannen Nettelbrandt (fp) samt herrar Josefson i Arrie (c), Larsson i Umeå (fp) och Sundkvist (c), som ansett att utskottet under E bort hemställa,

att riksdagen beträffande folkpensionärernas beskattning i anledning av motionen 1972:410 beslutade att hos Kungl. Maj:t anhålla om tilläggsdirektiv till skatteutredningen beträffande beskattningen av folkpensionärernas extrainkomster i enlighet med vad reservanterna anfört,

13. av herrar Magnusson i Borås (m) och Nilsson i Trobro (m), som ansett att utskottet under E bort hemställa,

att riksdagen beträffande folkpensionärernas beskattning i anledning av motionen 1972:410 begärde förslag till riksdagen om ändrade grundavdrag för ålders- och förtidspensionärer,

14. av herr Eriksson i Bäckmora (c), fru andre vice talmannen Nettelbrandt (fp) samt herrar Josefson i Arrie (c), Larsson i Umeå (fp) och Sundkvist (c), som ansett att utskottet under F bort hemställa,

att riksdagen beträffande faktisk sambesattning i anledning av motionerna 1972:410, 1972:412, 1972:426, 1972:824, 1972:848 och 1972:863 hos Kungl. Maj:t skulle anhålla om tilläggsdirektiv till

skatteutredningen så att frågan om faktisk sambeskattnng kunde behandlas med förtur i enlighet med vad reservanterna anfört,

15. av herrar Magnusson i Borås (m) och Nilsson i Trobro (m), som ansett att utskottet under F bort hemställa,

att riksdagen beträffande faktisk sambeskattnng med bifall till motionen 1972:410 och med anledning av motionerna 1972:412, 1972:426, 1972:824, 1972:848 och 1972:863 skulle anta av reservanterna framfört förslag till lag om ändring i kommunalskattelagen (1928:370),

16. av herrar Magnusson i Borås (m) och Nilsson i Trobro (m), som ansett att utskottet under G 1 bort hemställa,

att riksdagen beträffande förvärvsavdragen skulle bifalla motionen 1972:418,

17. av herr Eriksson i Bäckmora (c), fru andre vice talmannen Nettelbrandt (fp) samt herrar Josefson i Arrie (c), Larsson i Umeå (fp) och Sundkvist (c), som ansett att utskottet under G 2 bort hemställa,

att riksdagen beträffande förvärvsavdragen i anledning av motionen 1972:826 hos Kungl. Maj:t skulle anhålla om tilläggsdirektiv till skatteutredningen beträffande utformningen av förvärvsavdragen i enlighet med vad reservanterna anfört,

18. av herr Eriksson i Bäckmora (c), fru andre vice talmannen Nettelbrandt (fp) samt herrar Josefson i Arrie (c), Larsson i Umeå (fp) och Sundkvist (c), som ansett att utskottet under I bort hemställa,

att riksdagen beträffande differentiering av mervärdeskatten i anledning av motionerna 1972:879 och 1972:895 hos Kungl. Maj:t skulle anhålla om tilläggsdirektiv till den tillsatta skatteutredningen beträffande åtgärder för att eliminera mervärdeskattens fördyrande verkningar på viktiga livsmedel i enlighet med vad reservanterna anfört.

Skatteutskottets betänkande nr 33

I propositionen 1972:90 hade Kungl. Maj:t under återopande av statsrådsprotokollet över finansärenden för den 21 april 1972 föreslagit riksdagen bl. a. att besluta att statlig inkomstskatt för skattskyldig, som avsågs i 10 § 1 mom. förordningen (1947:576) om statlig inkomstskatt, skulle för budgetåret 1972/73 ingå i preliminär skatt med 100 procent av grundbeloppet.

I detta sammanhang hade behandlats

motionen 1972:1699 av herr Bohman m. fl. (m), vari, såvitt nu var i fråga, hemstälts

att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t begärde

a. att den nyligen tillsatta skatteutredningen genom tilläggsdirektiv fick möjlighet att förutsättningslöst granska skattesystemets utformning och konsekvenser samt därvid också lägga fram förslag till nytt skattesystem vid alternativa nivåer på det totala skattetrycket,

Nr 93

Tisdagen den
30 maj 1972

*Den ekonomiska
politiken, m. m.*

b. att skatteutredningen fortlöpande skulle hållas informerad om resultatet av arbetet inom besparingsutredningen för att kunna lägga fram skattesänkingsförslag motsvarande där beräknade besparingsmöjligheter och för att därigenom med förtur kunna lägga fram förslag om en sänkning av marginalskatteerna samt åtgärder för att anpassa barnfamiljernas skattebörd efter deras skatteförmåga samt

motionen 1972:1700 av herrar Helén (fp) och Fällin (c), vari, såvitt nu var i fråga, hemställts att riksdagen vid behandlingen av proposition 1972:90 beslutade att de i propositionen 1972:95 föreslagna höjningarna av vin- och spritskatten, skatten på maltdrycker och tobaksskatten skulle träda i kraft den 1 augusti 1972.

Utskottet hemställde
att riksdagen

A. med bifall till propositionen 1972:90, såvitt den hänvisats till skatteutskottet, beslutade att statlig inkomstskatt för skattskyldig, som avsågs i 10 § 1 mom. förordningen (1947:576) om statlig inkomstskatt, skulle för budgetåret 1972/73 ingå i preliminär skatt med 100 procent av grundbeloppet,

B. skulle avslå följande motioner, nämligen

1. motionen 1972:1699,
2. motionen 1972:1700,

såvitt de hänvisats till skatteutskottet.

Reservationer hade avgivits

1. av herrar Magnusson i Borås (m) och Nilsson i Trobro (m), vilka ansett att utskottet under B 1 bort hemställa,

att riksdagen med bifall till motionen 1972:1699, såvitt nu var i fråga, i skrivelse till Kungl. Maj:t begärde

a. att den nyligen tillsatta skatteutredningen genom tilläggsdirektiv fick möjlighet att förutsättningslöst granska skattesystemets utformning och konsekvenser samt därvid också framlägga förslag till nytt skattesystem vid alternativa nivåer på det totala skattetrycket,

b. att skatteutredningen fortlöpande skulle hållas informerad om resultatet av arbetet inom besparingsutredningen för att kunna lägga fram skattesänkingsförslag motsvarande där beräknade besparingsmöjligheter och för att därigenom med förtur kunna lägga fram förslag om en sänkning av marginalskatteerna samt åtgärder för att anpassa barnfamiljernas skattebörd efter deras skatteförmåga,

2. av herr Eriksson i Bäckmora (c), fru andre vice talmannen Nettelbrandt (fp) samt herrar Josefson i Arrie (c), Larsson i Umeå (fp) och Sundkvist (c), som ansett, att utskottet under B 2 bort hemställa,

att riksdagen med bifall till motionen 1972:1700, såvitt nu var i fråga, beslutade att de i propositionen 1972:95 föreslagna höjningarna av skatteerna på cigaretter, sprit, vin och maltdrycker skulle träda i kraft den 1 augusti 1972.

Herr EKSTRÖM (s):

Herr talman! I de exemplar av finansutskottets betänkande rörande statsregleringen, nr 30, som delades i kammaren under måndagen har intäktsökningen under budgetåret 1972/73 till följd av förslaget om höjd arbetsgivaravgift beräknats till ca 700 miljoner kronor (s. 2).

Denna beräkning byggde på förutsättningen att höjningen endast skulle beröra två uppbördsterminer under första halvåret 1973. I verkligheten berörs tre uppbördsterminer. Intäktsökningen bör därför beräknas till ca 1 050 miljoner kronor.

Av detta följer konsekvensändringar beträffande en rad inkomstsummor.

Nytryck av betänkandet kommer att delas under dagen.

Jag har ansett det vara korrekt att inför dagens debatt meddela att denna ändring kommer att företas.

Herr FÄLLDIN (c):

Herr talman! Det ekonomiska läget kännetecknas fortfarande i första hand av hög arbetslöshet och en svag produktionsutveckling. Vissa tecken tyder visserligen på att vi är på väg upp ur vågdalen, men förändringarna går relativt långsamt. På exportmarknaderna ökar efterfrågan på en del av våra produkter, men bl. a. när det gäller maskiner och andra investeringsvaror är orderingången från utlandet fortfarande ganska svag.

Inom landet har bl. a. byggnadsverksamheten skjutit fart, och det har också medverkat till att öka sysselsättningen inom de industrigrenar som fungerar som leverantörer till byggnadsbranschen.

Den här utvecklingen innebär att vi sannolikt kan räkna med en relativt hygglig sysselsättning under sommarsäsongen. Riskerna får däremot anses stora för att arbetslösheten skall öka på nytt under hösten och vintern. Arbetsmarknadsmyndigheterna har ju också under den senaste tiden varit mycket försiktiga när det gällt uttalanden om sysselsättningssituationen under den kommande vintern. Många uttalanden har varit direkt pessimistiska.

Inte heller inom regeringen tycks man nu vara lika säker som tidigare på en markerad konjunkturuppgång under hösten. Bara för någon vecka sedan vidtogs ju en rad åtgärder som hade till syfte att stärka sysselsättningen under hösten och vintern. Dessa åtgärder innebär bl. a. att investeringsfonderna kommer att stå till förfogande även under den kommande vintern. Vidare sätts redan nu s. k. oprioriterade byggen i gång för omkring en halv miljard kronor.

Det tycks således råda enighet om att det behövs en hög arbetsmarknadspolitisk beredskap även för den närmaste framtiden. Den beredskapen behövs också för att komma till rätta med en kvarstående arbetslöshet bland grupper som har en svag ställning på arbetsmarknaden, och dessa grupper måste vi räkna med även vid en uppgång i konjunkturen. Till dessa grupper hör i dagens läge såväl äldre arbetsökande som ungdomar utan tillräcklig praktisk yrkesutbildning och många av de kvinnor som nu i ökad utsträckning söker sig ut på arbetsmarknaden.

Ser man tillbaka på vad som har hänt på arbetsmarknaden under det

Tisdagen den
30 maj 1972

*Den ekonomiska
politiken, m. m.*

senaste året, är det lätt att konstatera att många av de dagsaktuella problemen är direkta sviter av försyndelser i den ekonomiska politiken. Den snabbt tilltagande arbetslösheten under 1971 nonchalerades i det längsta av regeringen. De sysselsättningsstimulerande åtgärderna sattes in – som de flesta nog kommer ihåg – på ett mycket sent stadium. Det var först sedan oppositionspartierna vid höstriksdagens början motionsvägen lagt fram konkreta förslag om sysselsättningsskapande åtgärder som regeringen mera på allvar grep sig an sysselsättningsfrågorna.

Regeringens sysselsättningspaket fick den numera traditionella inriktningen med tyngdpunkten på arbetsmarknadspolitiska åtgärder. Centerpartiets och de andra oppositionspartiernas förslag var i högre grad inriktade på att förebygga nya friställningar och företagsnedläggningar. Vi menar att exempelvis ett tillfälligt borttagande av arbetsgivaravgiften skulle ge företagen möjligheter att upprätthålla sysselsättningen bättre under vintern. Därmed skulle man undvika en alltför stark press på den arbetsmarknadspolitiska apparaten. Men den politiken dömdes ut av regeringen. I riksdagsdebatten den 8 december karakteriserade statsministern oppositionspartiernas politik som ett hot mot den ekonomiska stabiliteten. Det är möjligt att man i dag inte vill upprepa den beskrivningen. I varje fall har verkligheten tvingat regeringen att retirera steg för steg. De åtgärder som regeringen vidtog i höstas räckte inte till. Finansministern och hans kolleger har vid det ena tillfället efter det andra fått komma till riksdagen och begära mer pengar på tilläggsstat: i januari 200 miljoner kronor till miljövårdsåtgärder, i mars 250 miljoner kronor till beredskapsarbeten, 90 miljoner till industribeställningar och ytterligare 100 miljoner kronor till miljövårdsinvesteringar. Till detta kommer att man som jag redan har nämnt nu har gett klarsignal för byggen för omkring en halv miljard kronor. Och ändå gick det inte att undgå de högsta arbetslöshetsciffrorna efter kriget med 80 000 å 85 000 personer som anmälda arbetslösa vid arbetsförmedlingen under vintermånaderna.

Den senaste tidens utveckling har därför tydligt visat, att man tar på sig en omöjlig uppgift om man sätter hela sin lit enbart till arbetsmarknadspolitiken under en så djupgående arbetslöshetskris som den vi upplevt under det senaste året. Arbetsmarknadspolitiken utgör en mycket betydelsefull del av den moderna ekonomiska politiken. Men kampen mot arbetslösheten måste med nödvändighet föras på andra fronter samtidigt. En aktiv näringspolitik har en grundläggande betydelse för att skapa arbetstrygghet och för att ge vårt näringsliv konkurrenskraft på längre sikt. När konjunkturen viker, måste förebyggande åtgärder sättas in för att öka företagets uthållighet. Men för de människor som vid sådana tillfällen eller till följd av strukturella förändringar i näringslivet, handikapp osv. ändå blir utan arbete skall arbetsmarknadspolitiska åtgärder finnas till reds för att ge tillfällig eller mera varaktig sysselsättning.

I februari och mars i år sysselsattes 121 000 respektive 127 000 personer i arbetsmarknadsutbildning, beredskapsarbeten och skyddad verksamhet av olika slag. Det är siffror som ligger väsentligt över de tidigare högsta siffrorna. För egen del kan jag inte se dessa siffror som enbart ett uttryck för en framgångsrik arbetsmarknadspolitik. Arbets-

marknadsverkets chef Bertil Olsson har vid flera tillfällen varnat för att vi kan få två olika arbetsmarknader. I själva verket betyder väl 120 000 å 130 000 personer sysselsätta genom arbetsmarknadspolitiska åtgärder att vi mer eller mindre är på väg dit. Vad som hänt är att människor genom en hårdhänt strukturpolitik stampats ut från sina tidigare jobb, och i lägkonjunkturen har takten skruvats upp ytterligare. Samtidigt har hindren för att komma tillbaka till den ordinarie arbetsmarknaden rest sig allt högre.

Det här är enligt min mening en ytterst betänklig utveckling. Den ökade valfrihet som har varit ett av målen för den moderna arbetsmarknadspolitiken går ju här förlorad. Risken för nya klasskrankor är också alltför uppenbar för att man skall kunna acceptera en sådan utveckling. I finansdebatten i början av mars gjorde jag en jämförelse mellan förhållandena på arbetsmarknaden och förhållandena inom hälso- och sjukvården, och jag vill gärna upprepa den. I det senare fallet är vi överens om att det inte räcker med en aldrig så förnämlig sjukhus- och läkarorganisation. Det är minst lika viktigt att förebygga sjukdom och olycksfall genom olika slag av friskvård, hälsovård, ett fullgott arbetarskydd osv. Den synen måste vi också lägga oss till med när det gäller att komma till rätta med den samhällssjukdom som arbetslösheten utgör. Liksom på hälso- och sjukvårdsområdet är det både svårare och kostsammare att lösa uppgiften när skadan väl är skedd, dvs. i det här fallet när uppsägningarna väl är ett faktum.

I dagens läge måste de förebyggande åtgärderna på det ekonomiska området bl. a. gälla att man inte vidtar åtgärder som driver upp kostnadsläget. En kraftigare satsning på regionalpolitiska åtgärder är också nödvändig, bl. a. med hänsyn till de ökade regionala skillnader som nu åter har börjat göra sig gällande. Det behövs också särskilda insatser för att stärka den praktiska yrkesutbildningen. Liksom tidigare kommer arbetskraftsbristen, när konjunkturen väl tar fart, att i första hand göra sig gällande beträffande yrkesutbildad arbetskraft inom industrin. Som jag tidigare har betonat, har det också en avgörande betydelse att vi får en annan värdering av kroppsarbetet. En bättre arbetsmiljö spelar, som vi alla vet, en mycket betydelsefull roll både för arbetsprestationerna och för trivsel och tillfredsställelse i arbetet.

När det gäller regionalpolitiken kritiserade jag redan i finansdebatten i början av mars oviljan från socialdemokratisk sida att förnya uttalandet från i fjol om regionalpolitisk balans som ett övergripande mål i den ekonomiska politiken vid sidan av bl. a. full sysselsättning, hög tillväxttakt, prisstabilitet och en jämnare inkomstfördelning. Jag fruktade att det möjligen hade samband med en ändrad socialdemokratisk attityd till de regionala problemen. Finansministern hävdade då att det inte var någon mening med att upprepa det som en gång är fast och fixerat.

Det som står i den reviderade finansplanen på denna punkt har emellertid gjort mig fullt och fast övertygad om att socialdemokraterna här vill ta ett steg tillbaka. Finansministern betonar sålunda starkt att tyngdpunkten i arbetsmarknadspolitiken nu måste förskjutas till de rörlighetsstimulerande åtgärderna. Finansministern markerar också mycket klart vad han förnekade i mars, nämligen att han vill ha de

regionalpolitiska insatserna koncentrerade till ett begränsat antal orter i enlighet med tankarna på en s. k. ortsklassificering.

Vad det här är fråga om är ju i verkligheten att man återupplivar de gamla tankarna på att flytta på arbetskraften i största möjliga utsträckning i stället för att skapa nya arbetstillfällen i de sysselsättningssvaga områdena. Mot den bakgrunden är det inte svårt att förstå att herr Sträng, regeringen i övrigt och socialdemokraterna här i riksdagen nu vill smita från sitt uttalande från i fjol om den regionalpolitiska målsättningen.

I stället borde man se till att investeringarna i näringslivet, bostäder och samhällsservice fördelas så att man åstadkommer en regional utjämning. Den centraliseringspolitik som socialdemokraterna vill driva går inte ihop med vare sig strävan till jämlikhet eller försöken att uppnå full sysselsättning.

Som jag redan nämnt måste det vara en viktig målsättning i dagens läge att inte vidta några åtgärder som driver upp priser och kostnader. Ytterligare kostnadshöjningar för företagen skulle utan tvivel lägga grunden för fortsatt arbetslöshet och skapa ännu större tveksamhet beträffande nya investeringar. Det kommer i sin tur att göra det svårare för svenska företag att hävda sig i konkurrensen med utlandet och att öka sin produktion. För hushållen skulle ytterligare prishöjningar betyda ännu större svårigheter att få utgifter och inkomster att gå ihop.

Det förslag till skatteomläggning som regeringen har lagt fram kommer att få en starkt kostnadsdrivande effekt. Det gäller både den variant med höjd mervärdeskatt, som presenterades i propositionen, och den senare tillkomna varianten med en fördubbling av den allmänna arbetsgivaravgiften. I kostnadshänseende betraktar jag båda varianterna som i stort sett likvärdiga åtminstone på litet längre sikt. Utöver de prisseffekter som följer med höjningen av mervärdeskatten respektive löneskatten tillkommer inte obetydliga fördyringar genom bl. a. höjningen av skatten på bensin och andra drivmedel.

Detta är det viktigaste skälet till att vi i centern har sagt nej till den här skatteomläggningen. I den mån som man måste räkna med att sänkningen av statsskatten omedelbart äts upp av andra skatte- och prishöjningar får den givetvis genast ett mindre värde. När det som i det här fallet praktiskt taget bara rör sig om en omfördelning mellan olika skatteformer och för läginkomsttagarna t. o. m. leder till en försämring kan vi i centern inte vara med om det.

Riksdagen begärde i höstas en förutsättningslös översyn av skattesystemet. Den utredningen har regeringen nu tillsatt. Det ovanliga har då inträffat att regeringen samtidigt som direktiven presenterades lade fram förslag till reformer på flera viktiga punkter som utredningsarbetet omfattar. Det kommer naturligtvis att binda utredningsarbetet på ett markant sätt.

I och för sig skall man naturligtvis inte utesluta reformer på ett område som är föremål för utredning. I det här fallet borde det t. ex. ha gått att rätta till en del av de skönhetsfläckar som uppkom i samband med 1970 års skattereform. Redan när den reformen genomfördes pekade vi på några sådana. Dit hör t. ex. behandlingen av de allra lägsta

inkomsttagarna. straffbeskattningen av företagarfamiljer där bägge makarna arbetar i det egna företaget samt avtrappningsproblemen i inkomstlägena omkring 30 000 kronor, vilka hänger samman både med skattesystemets uppbyggnad och med att vissa förmåner, t. ex. bostadsbidragen till barnfamiljerna, faller bort när inkomsten ökar. Sådana begränsade uppgifter kan utredas relativt snabbt och behöver inte heller medföra så stora ekonomiska anspråk. Andra mer genomgripande reformer måste det vara direkt olämpligt att rycka ut från utredningsarbetet, om man skall få ett skattesystem där de olika delarna har ett inbördes sammanhang.

Den nu föreslagna skatteomläggningen kan kritiseras också från andra utgångspunkter. Jag tänker då bl. a. på den finanspolitiska bindning som man åstadkommer genom att nu höja antingen mervärdeskatten eller arbetsgivaravgiften. Budgeten för det kommande budgetåret innebär en viss förskjutning i åtstramande riktning i förhållande till det nu löpande budgetåret. Det har, såvitt jag förstår, alla partier ansett riktigt i nuvarande konjunkturläge. Man har på det sättet velat förebygga att staten genom en lika stor upplåning som under innevarande år försvårar för näringslivet och kommunerna att låna pengar, om utrymmet på kreditmarknaden blir knappare i samband med en konjunkturuppgång.

Samtidigt står det emellertid klart att budgetunderskottet ändå kommer att bli ganska stort. Därför är det angeläget att statsmakterna försöker bevara en viss finanspolitisk handlingsfrihet. Genomförs den föreslagna skatteomläggningen begränsas otvivelaktigt möjligheterna att bedriva en aktiv finanspolitik under det närmaste året.

Herr talman! Om regeringen i höstas hade lagt större vikt vid generella ekonomisk-politiska åtgärder än vad den var beredd att göra skulle det nu ha funnits ett betydligt vidare handlingsutrymme än vad som faktiskt står till förfogande när det gäller finanspolitiska åtgärder.

Den senaste tidens prishöjningar har inte minst gällt matpriserna. Det har ökat den ekonomiska bördan framför allt för låginkomstgrupper och barnfamiljer. Till en del hänger dessa höjningar samman med att jordbrukarna har fått vissa prisförbättringar – delvis som kompensation för inflationen – och till en del med att andra låginkomsttagare inom livsmedelsindustrin, transportväsendet och handeln har fått sina löner höjda. Men prishöjningarna har ytterligare förstärkts genom att varorna är belagda med mervärdeskatt. Prishöjningarna på mat är ett bra exempel på hur mervärdeskatten kan få en prisdrivande effekt utan någon höjning av skattesatserna.

I stället för att nu medverka till en ytterligare höjning av matpriserna borde man, som vi tidigare har föreslagit, ha försökt eliminera eller åtminstone reducera en del av mervärdeskattens fördyrande effekter just på viktiga livsmedel. En möjlighet är att differentiera mervärdeskatten. Det skulle dock medföra tekniska komplikationer. Men man kan också gå andra vägar. Ett sätt är att mervärdeskatten helt eller delvis restitueras på de viktigaste livsmedlen. Varken en differentiering av skatten eller en restituering av momsens påverkar jordbruksavtalet.

I den proposition som vi behandlar har regeringen lagt särskilt stor vikt vid det avtal som slutits med representanter för kommun- och

landstingsförbunden. Överenskommelsen har senare resulterat i att de båda förbunden rekommenderat kommuner och landsting att visa stor återhållsamhet när det gäller höjningar av de kommunala skattesatserna under de närmaste två åren. Det har sagts att avtalet är unikt. Med det har man då närmast menat att det är första gången som man har träffat ett sådant avtal. Men överenskommelsen har också sina märkliga inslag. Inte minst märkligt tycker jag att det är att man valt att knyta den till den föreslagna skattconläggningen. För skatteomläggningen innebär ju i sig själv en inte oväsentlig övervältring av nya kostnader på kommunerna och gör det alltså inte lättare för kommunerna att leva upp till målet att avhålla sig från skattehöjningar eller åtminstone begränsa dem.

De kommunala utgiftsökningarna och de därmed höjda kommunal-skatterna tillhör utan tvivel de mest brännande ekonomiska problemen. Kommunerna har länge fått bära en stor del av kostnadsansvaret för de nya reformerna. Kommunerna har också fått bära en stor del av de samhällskostnader som följt med den koncentrationspolitik som kännetecknar samhällsutbyggnaden. Det gäller både kostnader för gator, skolor och andra anläggningar och direkta sociala kostnader. Till det kommer att statsbidragen för kommunernas traditionella verksamhet i många fall har reducerats. I år har kommunerna genom beslut av riksdagens majoritet fått påta sig ökade utgifter för de kommunala bostadstilläggen till barnfamiljerna.

Den höjning av mervärdeskatten som föreslogs i propositionen har beräknats motsvara ett ökat utdebiteringsbehov på omkring 20 öre. Det kan jämföras med den utdebiteringshöjning med sammanlagt 1 krona under två år som anges som övre gräns i den träffade överenskommelsen. Till detta kommer ökade kostnader till följd av bl. a. den höjda drivmedelsskatten. En fördubbling av löneskatten kommer att leda till en ännu större kostnadsökning än den föreslagna höjningen av mervärdeskatten, om inte staten förpliktar sig att träda emellan med mellanskillnaden hur det nu skall gå till rent praktiskt. De här kraftiga kostnadshöjningarna har sannerligen inte gjort det lättare för kommunerna att leva upp till de mål, när det gäller att hålla tillbaka de kommunala kostnaderna, som ställts upp i överenskommelsen mellan herr Sträng och de socialdemokratiska ordförandena i de bägge kommunförbunden.

Herr talman! De rubbningar som just nu kännetecknar den svenska ekonomin är ingenting som man kommer till rätta med på en enda dag eller genom en enstaka åtgärd. Funnes det en sådan medicin skulle regeringen säkert begagna sig av den. Nej, vad som behövs är i stället ett tålmodigt och medvetet arbete för att på några års sikt komma till rätta med problemen.

Många med mig betraktade det säkert som en styrka hos socialdemokratin när man under 1950- och 1960-talen konsekvent och målmedvetet inriktade sig på att försöka lösa uppkommande praktiska problem i den ekonomiska politiken. Dagens socialdemokratiska politik kännetecknas i stället av hopp från ståndpunkt till ståndpunkt utan inbördes sammanhang och mening. Jag tänker då inte bara på den senaste tidens många turer i skattefrågan. Samma mönster har gått igen även på andra områden

under senare år. Man kan erinra om den ekonomiska politiken under högkonjunkturen 1969/70, som ändade med rekordartade prishöjningar och nära nog kreditstopp under en lång period, och den ekonomiska politiken under den senaste konjunktursvackan, som lett fram till den allvarligaste sysselsättningskrisen efter kriget. Man kan också erinra om den omläggning av näringspolitiken som ägde rum 1967/68 och som har gett upphov till en rad misslyckanden inom bl. a. den statliga företagssektorn och skapat nära nog en handlingsförlamning på det näringspolitiska området. Jag har redan tidigare i dag pekat på hur socialdemokratin slits mellan olika ståndpunkter när det gäller regionalpolitiken.

Centerpartiet kan, som jag redan har sagt, inte anvisa någon patentmedicin som i ett enda nu vänder allt till rätta. Men en första förutsättning för att ekonomin skall tillfriskna är att åtgärderna kan genomföras med fasthet och konsekvens. De uppgifter vi har att lösa är svåra men på inget sätt originella. Vad det i första hand gäller är att skaffa arbete åt så många som möjligt av dem som vill ha arbete. Det förutsätter i sin tur att vi kan hålla tillbaka kostnadsstegringarna. En lugnare kostnadsutveckling är också en förutsättning för att det skall bli fart på investeringarna igen och för att vi skall undgå nya valutabekymmer. De åtgärder som regeringen och socialdemokratin nu anvisar går i direkt motsatt riktning.

En förutsättning för att kommunerna skall kunna leva upp till sitt åtagande i överenskommelsen är att man kan göra besparingar. Det finns minst lika goda skäl att gå igenom den statliga verksamheten och ta till vara varje besparingsmöjlighet. En medveten decentralisering av verksamheten skulle vara ett värdefullt steg i det avseendet. Våra besparingsmotioner är emellertid skjutna till höstriksdagen.

En rimlig prisstabilitet är också en förutsättning för att vi skall kunna förbättra levnadsstandarden för dem som har det sämst ställt i samhället. Nya prisstegringar, vare sig de beror på högre mervärdeskatt, högre löneskatt eller andra förhållanden skulle av många otvivelaktigt upplevas som ett hot mot den standardförbättring och den utjämning som uppnåddes genom fjolårets löneavtal. Även här går de åtgärder som regeringen och socialdemokraterna nu anvisar i fel riktning.

Herr talman! Av de skäl som jag här har anfört avvisar vi höjning av drivmedelsskatten. Av samma skäl avvisar vi höjning av arbetsgivaravgiften och därmed också skaljusteringarna. Vi avvisar givetvis förslaget om höjning av mervärdeskatten. Vi accepterar höjningar av alkohol- och tobaksbeskattningen och höjning av barnbidragen. Därtill vill vi reducera momsens effekter på de viktigaste livsmedlen.

Herr HELEÉN (fp):

Herr talman! Framgången var fullständig för regeringen när finansministern kastade fram förslaget om sitt skatteprovisorium den 20 april -- men bara i ett hänseende. Man hade lyckats snuva de tidningar som så gärna hade velat publicera nyheten i förväg. Inte en enda siffra hade läckt ut. Tidningarna anade då inte hur svårt det skulle bli också för riksdagen, som enligt grundlagen ensam utövar beskattningsrätten, att få fram det ynka siffermaterial som regeringen hittills visat sig förfoga över. Den

Tisdagen den
30 maj 1972

*Den ekonomiska
politiken, m. m.*

förvåning som uppstod den 20 april på många håll hade helt andra orsaker.

För det första: Riksdagen hade begärt en allsidig och förutsättningslös skatteutredning. Där skulle olika partier och olika organisationer från näringsliv och arbetsmarknad få tillfälle att grundligt diskutera ett nytt skattesystem. Men regeringen struntade i vad riksdagen beslutat och lade i stället fram ett eget provisorium. Det var ett förslag som hade utarbetats i all hemlighet. De övriga politiska partierna och löntagarorganisationerna fick inte ha ett ord med i laget. Man tycker att herr Sträng borde ha bränt fingrarna tillräckligt mycket förra gången han lade fram ett skatteförslag på samma konstiga sätt. Resultatet av det förslaget, 1970 års skattereform, blev sannerligen inte bra.

För det andra: Finansministern erkände helt plötsligt marginaleffekternas betydelse. Folks oro och skattetrötthet hade trängt ända fram till kanslihuset. Regeringen erkände att vi ifrån folkpartiet hade rätt, när vi sade att det för många löntagare med 2 000–3 000 kronor i månaden inte lönade sig att göra en extra arbetsinsats. Även om de ökade sin inkomst dubbelt så mycket som prisstegringarna, så blev det i åtskilliga fall ändå ingenting över av löneökningen. Några månader tidigare ansåg finansministern i en debatt här i riksdagen att det bara var en "detalj" i skattesystemet att människorna inte fick något över om de ökade sin inkomst. Så sent som den 1 mars i år ansåg han att det var nästintill omöjligt att göra någonting åt det – man skulle inte hålla på och exercera med sådana här saker. Men nu, den 20 april, hördes andra tongångar. Vårt ihärdiga upplysningsarbete hade tydligen fått finansministern att inse att de alltför höga, samlade marginaleffekterna i de vanligaste inkomstlägena är ett av de mest angelägna problemen för många människor. Den omsvängningen hälsade vi givetvis med glädje.

Ett tredje skäl till förvåningen den 20 april: När finansministern presenterade sitt förslag visade han upp fina tabeller på hur stora skattesänkningar folk skulle få. Upp till 75 kronor i månaden skulle det bli i vissa inkomstlägen. Men svenska folket fick inga uppgifter om hur skattepaketet i sin helhet skulle verka för inkomsttagarna. Inte underligt att många var förvånade!

Vi såg genast vissa svagheter i förslaget. Höjningen av momsen och skatterna på bl. a. bensin och brännolja skulle t. ex. komma att öka kostnaderna för både företag och enskilda medborgare.

Det första vi måste göra var givetvis att själva ta fram de siffror som regeringen borde ha bifogat sitt förslag. När siffrorna kom efter ett par dagar såg vi hur verkligt dåligt provisoriet var. Vi samlade erfarna förtroendemän från olika delar av landet, och de hade i sin tur kontakt med många människor. Deras slutsats var lika entydig som vår: Till det här provisoriet måste man säga nej. Detta är den enkla sanningen om varför vi har sagt nej.

Varför är då herr Strängs förslag så dåligt? Jag vill peka på särskilt två saker.

1. När man tar hänsyn till de kostnadsökningar som blir följden av höjda indirekta skatter får nästan ingen mer än en tia i månaden i skattesänkning genom förslaget. De flesta får mindre kvar under 1973 än

1972 med det här provisoriet. Det framgår bl. a. av den tabell som finansdepartementet efter många krumbukter lämnade till skatteutskottet. Men den tabellen är grundad på felaktiga förutsättningar, säger finansministern, utan att själv ordentligt redovisa vad han tror om de samlade verkningarna. Låt mig svara: Den är grundad på de förutsättningar som brukar användas. Den visar hur förslaget i genomsnitt kan fungera. Den säger mycket om regeringsprovisoriet. Det gör däremot inte socialdemokraternas tabeller. Ingen får den skattesänkning som de visar. Det har sagts att den cyklande, icke-rökande nykteristen är den som får ut mest av skatteprovisoriet – men inte ens han eller hon får de där 75 kronorna per månad som finansministern påstår att man skulle få. Det beror bl. a. på att förslaget sätter i gång priskarusellen.

Men om uppgifterna enligt finansdepartementets mening var grundade på felaktiga förutsättningar, varför lämnade då inte departementet de uppgifter om förslagets verkningar som departementet självt ansåg korrekta? För det är väl ändå uteslutet att det inte i finansdepartementet finns beräkningar på hur förslaget kommer att verka? Varför har skatteutskottet inte fått tillgång till de uppgifterna?

2. Provisoriet skulle allvarligt försvåra den ordentliga skattereform som det bör vara skatteutredningens uppgift att lägga fram förslag om. Regeringens skatteförslag är visserligen dåligt och begränsat, men det kostar inte desto mindre mycket pengar. Det innebär att momsen redan nu kommer upp i de 20 procent som statsministern i en del sammanhang angett som ett tak för momsens höjd i Sverige. Det innebär dessutom att man pressar momsen i tak utan att göra något åt dess hårda belastning på matpriserna.

Applåderna över regeringens skatteförslag uteblev. Den socialdemokratiska ledningen och inte minst finansministern verkar stå oförstående för det. Hur kom det sig? Varför möttes inte det här fina provisoriet av folkets jubel?

En förklaring är givetvis, som jag har visat här, att förslaget i sak var dåligt och att medborgarna har fått nog av illa genomtänkta och hafsigt genomförda beslut från regeringens sida. Men människorna tror dessutom helt enkelt inte på regeringen därför att de förlorat förtroendet för regeringspolitiken. Hur den socialdemokratiska regeringen hamnat i detta läge av förlorat förtroende är värt sin egen historiebeteckning.

1. De sakpolitiska missgreppen har varit många. Regeringens missgrepp och felbedömningar liksom dess ovilja att lyssna på andras varningar och förslag har många människor i detta land fått betala dyrt i form av arbetslöshet, sänkt standard och allmän osäkerhet inför framtiden.

Åren 1969 och 1970 upplevde vi en överhettning i den svenska ekonomin. Den följdes av stark inflation och en betydande försämring av våra affärer med utlandet. Behovet av åtstramning via statens finanspolitik insågs nära nog av alla utom av regeringen. Regeringen förlitade sig ensidigt på hårda påbud från riksbanken, förhindrade den utbyggnad av kapaciteten inom industrin som så väl hade behövts för att när konjunkturen blev sämre trygga arbete, standard och fortsatta reformer. Socialdemokratins rädsla att före valet 1970 besluta om åtgärder för att begränsa efterfrågan fick gå före hänsynen till landets ekonomi, och detta

Tisdagen den
30 maj 1972

*Den ekonomiska
politiken, m. m.*

trots att oppositionen erbjöd sig att ta sin del av ansvaret för sådana åtgärder.

Efter valet var det visserligen dags för litet andra tongångar från socialdemokratisk sida. Då vågade regeringen komma fram med förslag till åtstramning av ekonomin. *Då* – när högkonjunkturen var på väg att passera och det behövdes stegvis insatta stimulanser i stället för hård kreditåtstramning och en mycket hög ränta!

Men inte heller vändningen mot det sämre konjunkturläget upptäcktes i tid av regeringen, trots att rader av ekonomer förutom oppositionspartierna pekade på det nya ekonomiska läget. Utvecklingen kommer att präglas av aktivitet på hög nivå, hette det i finansplanen i januari 1971. Man stoltserade med att åtstramningen av finanspolitiken skulle fortsätta under det budgetår som nu går mot sitt slut. Regeringens optimistiska bild av konjunkturläget höll man uppe så sent som i den reviderade finansplanen i april förra året. Folkpartiet och centern framhöll däremot i en gemensam motion redan i januari 1971 att "det nuvarande ekonomiska läget motiverar icke oväsentliga ytterligare stimulanser för att främja såväl investeringar som sysselsättning".

Socialdemokratin sade tyvärr nej till våra förslag att få hjulen i rullning, för att ge människor jobb och för att garantera fortsatta framsteg. De tiotusentals människor som blev arbetslösa var de som främst fick bära följderna av regeringens missgrepp. Först sedan folkpartiet genom kraven på en tidsbegränsad sänkning av momsen och slopande av arbetsgivaravgiften i stödområdet och en sänkning i landet i övrigt skapat ett politiskt läge där regeringen tvingades handla kom förslag till åtgärder för att stimulera ekonomin – men helt otillräckliga åtgärder.

Nu kan vi se hela bilden. Det visar sig att den privata konsumtionen sjönk i Sverige under 1971. Det visar sig att industriinvesteringarna, bortsett från de i och för sig positiva miljöförbättrande investeringarna, praktiskt taget låg stilla. Och det visar sig att vi fick nästan ingen ökning alls av svenska folkets gemensamma tillgångar.

Ännu har det inte blivit något ordentligt sving i näringslivet. Ännu består en mycket hög arbetslöshet. Investeringsviljan i den svenska industrin är för låg och förnyelsekraften otillräcklig för att vi med tillförsikt skall kunna se framtiden an. Hanteringen av EEC-frågan och oklarheten om regeringens syn på näringspolitiken har inte gjort saken bättre.

Det är inte att förvåna sig över att så många har förlorat förtroendet för regeringens sätt att sköta det här landets ekonomi.

2. Men många människors misstro mot den socialdemokratiska regeringen grundas också på klyftan mellan de förväntningar som flotta löften och stolta deklamationer har skapat och den verklighet som människor själva kunnat uppleva som resultat av den socialdemokratiska politiken.

Verkligheten bakom parollen om en ny näringspolitik har visat sig bestå av havererade statliga företag och allt sämre möjligheter för andra företag att skapa resurser och ge jobb. Det var inte många år sedan den

statliga företagsamheten och den s. k. nya näringspolitiken av ledande socialdemokrater sades kunna uträtta nästintill underverk. De statliga företagen skulle inte bara bli lönsamma och effektiva utan också särskilt fina i fråga om arbetsdemokrati, miljöskydd och trygghet i anställningen. Statsråd för land och rike runt och lovade nya industrier. Det kom att stå landets ekonomi ganska dyrt.

De förväntningar som socialdemokraterna under några år i slutet på 1960-talet byggde upp på den "nya, aktiva" näringspolitikens välsignelsebringande verkningar infriades i mycket liten utsträckning. Tvärtom har våra varningar för att satsa skattebetalarnas pengar på den ena riskfyllda affären efter den andra och våra krav på en näringspolitik för *hela* näringslivet visat sig starkt befogade.

Verkligheten bakom löftet att två tredjedelar av svenska folket skulle få skattelättnad visade sig bestå i skatteskärpning för nästan alla. Folkpartiet har sedan många år drivit kravet att det skall löna sig att arbeta. Men aldrig tidigare har människor upplevt detta krav som så angeläget som under åren efter den socialdemokratiska skattereformen 1970. Allt fler familjer har funnit det nästan omöjligt att genom egna ansträngningar förbättra sin ekonomiska situation. Och detta efter att ha lovats en rejäl skattesänkning: "Vi har rätt att bli trodda på vårt ord", proklamerade socialdemokraterna en aning patetiskt i stora annonser i 1970 års valrörelse. De väljare som trodde på socialdemokraternas ord i skattefrågan 1970 är i dag besvikna.

Verkligheten bakom parollen om *ökad jämlikhet* har i flera fall visat sig vara nya klyftor och minskat reformutrymme. Utslagningen av mindre lönsamma företag, som varit ett centralt mål för den socialdemokratiska näringspolitiken, har gått så snabbt att de människor som blivit arbetslösa i alltför många fall inte har kunnat få annat arbete. De äldre, de handikappade och ungdomar som saknar utbildning har fått allt svårare att rymmas på den vanliga arbetsmarknaden. Regeringen har gjort insatser för att hjälpa dem – det är sant. Men det räcker inte. Det behövs också en politik som *förebygger* arbetslöshet.

Vi anklagar alltså regeringen för att den för en politik som gör att det inte lönar sig att arbeta. Denna politik går till stor del ut över människor med vanliga inkomster som bor i glesbygden eller som sitter med höga hyror i ett förortsområde, som i dag ser att pengarna inte räcker till och att det inte hjälper mycket om de anstränger sig mer eller om hustrun går ut och börjar jobba utanför hemmet.

En tredje huvudorsak till socialdemokraternas förlorade förtroende är att den socialdemokratiska regeringen fortsatt en politik präglad av grundinställningen "Vi är oss själva nog", trots att väljarna i 1970 års val visade att man inte ville ha en regering med en sådan inställning. Av undersökningar som gjordes före 1970 års val framgick att en stor del av de *socialdemokratiska* väljarna tyckte att det vore bra om socialdemokratin fick en något mindre stark ställning i Sveriges riksdag än den haft under åren 1969-1970 så att den inte ensam kunde bestämma allting. Det blev på ett sätt också resultatet av 1970 års val. Den socialdemokratiska regeringen satt kvar, men den var mindre mäktig. Den kunde inte längre bestämma allting själv.

Tisdagen den
30 maj 1972

*Den ekonomiska
politiken, m. m.*

Man hade ju kunnat tro, att den minoritetsregering som utgick ur 1970 års val skulle ta vara på den vilja till samverkan som vi från folkpartiets sida upprepade gånger visade efter valet. Det var vår uppfattning att ett för nationen besvärligt läge, avtalsrörelsen som alla visste skulle bli svår, EEC-förhandlingarna och behovet av ett försvarsbeslut för en ny femårsperiod, ställde särskilda krav på vilja till samverkan från alla håll för landets och människornas bästa. Jag uttryckte personligen flera gånger den förhoppningen – bl. a. även i enkammarriksdagens första allmänpolitiska debatt – att vi från folkpartiets och socialdemokraternas sida skulle kunna ta oss ur gamla skyttegravar, bl. a. för närdemokratin skull – att vi i stället skulle kunna gå in i en fruktbar diskussion om hur 1970-talet skulle kunna förvandlas till det årtionde då närdemokratin bröt igenom i praktisk politik och de många människorna fick vara med och påverka besluten även mellan valen.

Men jag måste vid det här laget erkänna att en regering sällan gjort sig mindre förtjänt av en sådan öppen attityd från ett oppositionspartis sida. I stället för den samverkan och den öppna diskussion före beslut som är en vital del av närdemokratin fick vi upprepade gånger uppleva hur regeringen lade fram dåliga förslag med begäran att vi i efterhand skulle ansluta oss. Minoritetsregeringen tog maktfullkomligheten i arv från sin majoritetstid.

Så förlorade den socialdemokratiska regeringen människornas förtroende: genom missgrepp i sak, genom löften som sveks och genom maktfullkomlighet i stort och smått.

Socialdemokraternas reaktion sedan det stod klart att en majoritet i riksdagen gick emot dess dåligt genomtänkta förslag är betecknande. Man riktar kritik mot valsystemet i stället för att kritiskt granska det egna agerandet. Som om det skulle vara valsystemets fel att regeringen kommer med dåliga förslag som riksdagen inte kan acceptera. Fler socialdemokrater i riksdagen, även om väljarna blir färre – det är tydligen modellen. Men än finns inte de nya s-riksdagsmännen på plats i det här huset.

Då gör regeringen i all hast en ändring i förslaget som gör det ännu sämre, men som blidkar kommunisterna. Det går också så långt att regeringen lägger fram ett förslag som den inte riktigt tror på själv bara för att få majoritet och slippa möta väljarna. T. o. m. i propagandabrev från den socialdemokratiske partisekreteraren, som äldre socialdemokratiska väljare – medlemmar i partiet – har skickat till mig, heter det lite urskuldande att den fördubblade arbetsgivaravgiften "inte *behöver* få de katastrofala följder" som oppositionen påstås hävda. Regeringen har dessutom fräckheten att vilja lägga ansvaret för det ännu sämre förslaget på oppositionen. Regeringen menar alltså att om den lägger fram ett dåligt förslag och sedan ett ännu sämre alternativ – då skall oppositionen buga och tacka och säga: "Jaha, då röstar vi naturligtvis på det första förslaget." Men det är regeringen som har ansvaret för hela denna situation, och det är regeringen som tillsammans med kommunisterna får bära ansvaret för konsekvenserna.

Och konsekvenserna kan bli besvärliga. Den höjda löneskatten kommer i en olycklig situation, i ett fortfarande besvärligt ekonomiskt

läge. Att finansministern nu som tidigare är optimistisk, det är ju bara efter gammal vana. Nu som tidigare får vi skönmålningar som ser till *en* sida av verkligheten. Det är som om finansministern menade att om han bara verkar lite extra kavat så anpassar sig verkligheten efter vad han säger.

Men det har den inte gjort tidigare och lär väl inte göra det nu heller. Ökningen av industrins bruttoinvesteringar har under de två senaste åren bara blivit ungefär en tredjedel av vad herr Sträng spått i sin kompletteringsproposition. Arbetslösheten har, oavsett konjunkturer, kommit att ligga på en alltför hög nivå.

Dessa två huvudproblem kvarstår. Det skall i år bli en 6-procentig uppgång av industriinvesteringarna, enligt finansministern. Flera tecken tyder på att det är optimistiskt i överkant; det har jag betonat i offentligheten flera gånger. Senast i går blev det känt att preliminära uppgifter från Industriförbundets planenkät tyvärr ger anledning sätta ett stort frågetecken inför den reviderade nationalbudgetens optimistiska investeringsprognos för 1972. Det räcker inte med att förse industrin med pengar och arbetskraft om det saknas investeringsvilja. Och denna vilja saknas tyvärr i dag i alltför hög grad, därför att många företag har fullt upp att göra med att hålla sig flytande. Lönsamheten har sjunkit, likaså tillgången på egna medel att finansiera riskfyllda investeringar med. Investeringarna har blivit alltmer defensiva. Sverige är faktiskt på väg att tappa greppet som industrination i främsta frontlinjen. Det är allvarligt för vår framtid. För detta har regeringen i hög grad ansvaret. Den har inte fört en politik som stimulerat viljan att bygga upp nya produktionsresurser. Och den väljer att skärpa en beskattning som i särskilt hög grad drabbar användning av arbetskraft.

Konjunkturläget är långtifrån så klart och så hoppingsivande som finansministern vill få oss att tro. Uppgången i antalet lediga platser är i stor utsträckning säsongsmässig. Och den säsongrensade arbetslösheten ligger fortfarande kvar på ungefär samma nivå som i höstas, dvs. drygt 30 procent över den *högsta* nivån under den förra lågkonjunkturen. Arbetslösheten kommer – även om det sker en svängning uppåt i konjunkturen – att ligga kvar på en oacceptabelt hög nivå. Som herr Fälldin påpekade har arbetsmarknadsstyrelsen i kommentarer till den senaste arbetslöshetsräkningen poängterat att den s. k. restarbetslösheten – dvs. den arbetslöshet som kvarstår när konjunkturuppgången väl kommit – troligen kommer att bli större efter den här lågkonjunkturen än efter tidigare lågkonjunkturer.

Löneskatten drabbar särskilt hårt personer som redan tidigare har speciella svårigheter att få jobb. Det gäller hemmafruar som vill söka sig ut på arbetsmarknaden, ungdomar som söker sitt första jobb, äldre, handikappade och personer med otillfredsställande utbildning. Det är socialt ansvarslöst av regeringen att lägga fram det ena förslaget efter det andra som minskar sysselsättningen utan att dessförinnan fundera över eller i varje fall redovisa konsekvenserna. För en vecka sedan var det reklamskatten, i går gällde det försvaret, och i dag har vi löneskatten.

Enligt en promemoria som arbetsmarknadsstyrelsen skickade ut den 9 maj är ungdomsarbetslösheten lika besvärande som tidigare. Det är en

ödets ironi att statsmakterna just i dag, samma dag som riksdagen står i begrepp att besluta om fördubblad löneskatt, har sammankallat en stor konferens om ungdomsarbetslösheten utan att känna till denna grundläggande omständighet. Inga konferenser i världen lär då kunna kompensera de olyckliga verkningar löneskatten får.

Inför ett läge, där en ljusning börjar bli märkbar på arbetsmarknaden, slår herr Sträng till med en pålaga, som främst kommer att drabba alla dem som är utan arbete och som kanske har börjat hoppas. Detta trots att finansministern för bara en månad sedan klart deklarerade att han hade "inga speciella tankar på att höja arbetsgivaravgiften".

Hur slämmer detta, herr Sträng, med att finansdepartementets expert i TV uppgav att arbetsgivaravgiften funnits med hela tiden i finansdepartementets arbete? Förslaget kom ju tre dagar efter den 17 april. Detta måste herr Sträng kunna svara på, även om Ert folk i finansutskottet har så dåligt reda på sig att de inte ens vet om det är två eller tre uppbrödstillfällen för arbetsgivaravgiften våren 1973.

Men så är det då dags, herr talman, att lyssna på vad skatteutskottets socialdemokratiska ordförande Erik Brandt säger tre dagar innan regeringen lade fram sitt förslag om ytterligare 1 500 miljoner kronor i pålaga på företagen: "Det går inte att beskatta företagen hårdare", säger den socialdemokratiska ordföranden i skatteutskottet, "sedan må de som ligger till vänster om mig säga vad de vill." De som ligger till vänster om herr Brandt sade vad de ville och skatteutskottets ordförande fick böja sig, när det blev viktigare för regeringen att slippa möta väljarna än att klara sysselsättningen.

Vi har från folkpartiet kritiserat regeringens politik bl. a. under det senaste året på framför allt tre punkter. Den har inte varit *tillväxtskapande*. *Prishöjningarna* är alltför stora. *Arbetslösheten* är oacceptabelt hög. Detta har bl. a. lett till alltför små resurser för reformer och privat konsumtion och kan komma att leda till allvarliga problem i våra utlandsaffärer. En belysande uppgift: Om Sverige under förra året haft en tillväxt, inte på 0,3 procent som vi hade utan motsvarande genomsnittet inom OECD, skulle folkhushållet ha haft tillgång till mer än 5 miljarder kronor mer än vi nu faktiskt har tillgång till.

I alla de tre avseenden som jag nämnde – tillväxten som varit för låg, prishöjningarna som varit för stora och arbetslösheten som varit för hög – får den fördubblade löneskatten sannolikt allvarliga återverkningar.

Den leder till att investeringarna blir mindre än annars. Löneskatten kommer att ta i anspråk en mycket stor del av det rörelseöverskott som annars skulle kunna användas till investeringar. Och risken finns att en allt större del av investeringarna förläggs utomlands.

Löneskatten försämrar våra möjligheter att upprätthålla balans i affärerna med utlandet. De importkonkurrerande företagen drabbas av löneskatten men inte deras utländska konkurrenter.

Den höjer priserna och kostnadsläget. Ingen skall tro att konsumenterna kommer att lämnas opåverkade av den höjda löneskatten.

Den riskerar att leda till arbetslöshet i ett läge, där allt i stället behöver göras för att förebygga arbetslöshet för den kommande hösten och vintern. Bara exportindustrins efterfrågan på arbetskraft beräknas av

experter komma att minska med ca 12 000 personer jämfört med ett läge utan fördubblad löneskatt. Den siffran kan kanske bestridas av finansministern, men vi kommer inte ifrån att den anses trovärdig i de kretsar som fattar beslut om investeringarna, och redan detta har sina psykologiska verkningar.

En ekonomisk politik, som tryggar arbete och ger nya resurser, är den avgörande förutsättningen för en meningsfull skattereform. Bara på det sättet kan vi skapa utrymme för en skatteomläggning i de många löntagarnas intresse. En av orsakerna till att regeringens nu presenterade skattepaket får så ogynnsamma verkningar är just att regeringen har misslyckats med att föra en politik, som ger resurser för reformer.

Cecilia Nettelbrandt kommer senare att närmare beröra vårt skatteprogram, det program som vi menar att utredningen från början och med förtur borde fått ta itu med. Jag vill bara här säga att en självklar ingrediens i ett sådant program är inflationskyddade skatteskalor. Vi kan inte längre tillåta att inflationen automatiskt skall få höja skatterna. Ett inflationskydd ger tre väsentliga fördelar: det gör riksdagen och inte inflationen ansvarig för skattetryckets höjd, det stimulerar statlig sparsamhet och bättre planering, och det utgör i sig en broms mot en stark inflationsutveckling. När socialdemokraterna säger att det gynnar mest högre inkomsttagare är det fel: det största procentuella skyddet mot nya skattehöjningar sätter in i mellaninkomstskikten. Vill man från socialdemokratins sida särskilt höja skatten för högre inkomsttagare, då skall riksdagen besluta om det och inte inflationen.

Till det här kommer att utredningen med förtur bl. a. bör ta upp frågan om att samordna skatter och bidrag, så att marginaleffekterna blir mildare, att förbättra barnfamiljernas situation, ta bort den faktiska sambeskattningen i vanliga inkomstlägen och införa ett hemmamekbidrag, så att inte som nu en del familjer, som har för låg inkomst, går miste om de 1 800 kronor som andra familjer med större inkomster får.

Vad som hänt de senaste värveckorna visar hur lite den socialdemokratiska ledningen har förstått av kraven på närdemokrati. Regeringen och andra socialdemokrater kallar krav på insyn och debatt för formaliteter och anklagar oss för att vilja förvandla skattefrågan till maktpolitik. I själva verket gäller det om Sverige skall ha en regering som vägrar att följa riksdagens beslut, ett regeringsparti, som påstår att önskemålen om öppen redovisning av provisoriets konsekvenser är en oförskämdhet, om vi skall ha en regering som bakom allmänt tal om samförståndsvilja kommer med krav på hur andra skall anpassa sig till regeringens politik, hur otillfredsställande den än är. Inget hade hindrat regeringen att i vintras tillsätta den begärda utredningen och verkligen låta den förutsättningslöst arbeta igenom dagens svåra skatteproblem. Inget hade hindrat regeringen att därigenom i handling visa att den var villig att ta hänsyn till krav och synpunkter som kommer från annat håll än från kommunisterna.

Men ett sådant förfarande passar uppenbarligen inte en regering som sitter fast i sina gamla mönster och som anser öppenheten vara ett hinder, närdemokratin ett hot och det låtsasdramatiska utspelet den bästa arbetsmetoden.

Tisdagen den
30 maj 1972

*Den ekonomiska
politiken, m. m.*

Detta är inte formaliteter. Själva saken blir i allra högsta grad lidande av de arbetsformer som valts. Det är när man strävar efter offentlighet, insyn, öppen debatt och reella möjligheter att påverka före beslutet som garantier skapas för en politik som motsvarar människornas krav. Det är när beslutet fattas i de slutna rummen, när förslagen inte prövas i omsorgsfull beredning och när konsekvenserna inte öppet redovisas som politiken kommer på kollisionkurs med verkligheten och med de medborgare som beslutet berör.

Det som jag nu redovisat, herr talman, är grunden för folkpartiets ställningstaganden här i dag. Folkpartiet säger nej till skatteprovisoriet, nej till den höjda löneskatten, nej till den höjda momsens, nej till den höjda bensinskatten. Liksom centerpartiet säger vi ja till höjd alkohol- och tobaksbeskattning, ja till högre barnbidrag och ja till att minska momsens verkningar på de viktigaste livsmedlen.

Herr BOHMAN (m):

Herr talman! Det var länge sedan en vårriksdag avslutades i en så hektisk stämning som den som råder just nu. Motsättningarna mellan regeringen och oppositionspartierna har starkt tillspetsats. Det politiska intresset ligger i närheten av det som brukar råda omedelbart före ett val. Beskyllningar och motbeskyllningar korsar varandra. Svårigheterna för de enskilda människorna att bilda sig en riktig uppfattning om vad som sker och om de bakomliggande motiven till det politiska handlandet måste vara stora. Det talas om misstroendevotum, om förtroendekriser, om osakliga partitaktiska manipulationer. Och ändå, herr talman, har det som nu utspelas inte kommit överraskande.

Det ligger en nära nog obönhörlig konsekvens i de senaste årens händelseutveckling, en händelseutveckling som lett fram till den politiska kris som nu i maj månad 1972 obestriddigen skakar det parti som utövat regeringsmakt i vårt land i nära 40 år. Jag vill ingalunda påstå att det beror enbart på statsminister Olof Palme att den politiska situationen oavbrutet skärpts sedan han blev statsminister 1969. Jag menar tvärtom att dagsläget också är en logisk följd av den politik som socialdemokraterna bedrivit under en stor del av 1960-talet. Att herr Palmes konfrontationssträvanden, att den socialdemokratiska minoritetsregeringens alltmer växande beroende av kommunisternas stöd skärpt motsättningarna och påskyndat och förvärrat utvecklingen är visserligen obestriddigt. Men det förändrar inte helhetsintrycket av den svenska socialdemokratins politisk-ekonomiska misslyckande.

Att det är fråga om ett misslyckande, det vet hela svenska folket. Inte minst skattebetalarna, familjeförsörjarna och de många arbetslösa inser att utvecklingen har gått snett. Och de kan hämta bekräftelse på det i de senaste årens statistik:

Vi har haft högre arbetslöshet än någonsin tidigare sedan nuvarande arbetslöshetsstatistik infördes.

Vi har trots detta haft starka prishöjningar.

Näringslivets lönsamhet har successivt gått ned.

Investeringsakten är helt otillfredsställande.

Vi kämpar – trots förra årets tillfälliga förbättring – med kroniska

betalningsbalansproblem.

Vi har en svag produktionsutveckling.

Den enskildes konsumtionsmöjligheter har fortlöpande alltmer begränsats. 1971 minskade den privata konsumtionen.

Vi har fått allt kraftigare och besvärligare svängningar i det ekonomiska förloppet här hemma.

Ingen kan rimligen beskylla företrädare för det moderata partiet för att vara efterkloka svartmålarare, när de gör sådana konstateranden. Vi har tvärtom år efter år varnat för konsekvenserna av det övermodets äventyrliga spel med vår ekonomi som socialdemokraterna bedrivit. Vi har pekat på att samhället lika litet som det enskilda hushållet har möjlighet att leva över tillgångarna på det sätt som skett under den senaste hälften av 1960-talet. Och vi har inte varit ensamma i vår kritik. Vi har haft majoriteten av svenska samhällsekonomer med oss, då vi påstått att den offentliga sektorn i längden inte kan få öka snabbare än vad tillväxten av våra resurser möjliggör. Stat, kommun och bostadsbyggande kan inte ostraffat under en lång följd av år få ta så stor del av våra tillgångar av kapital och mänsklig arbetskraft i anspråk, att det inte blir tillräckligt mycket kvar för enskild konsumtion och enskilt sparande, för produktiva investeringar och för att förstärka företagens internationella konkurrenskraft. Sker detta, måste det till sist gå ut över folkhushållets samlade produktivitet. Den kapacitet, de resurser vi behöver för produktion och sysselsättning, för att bibehålla konjunkturpolitisk handlingsfrihet och för att bevara välstånd och fortsatt utveckling blir otillräcklig. Det är dessa följder av politiken som vi i dag upplever.

I denna helhetsbild ingår bl. a. följande element:

1. En skattepolitik – världens högsta skattetryck – med så hög beskattning av alla lönehöjningar, att den automatiskt utlöser kompensationsbehov hos de enskilda arbetstagarna. Den har drivit upp kostnaderna i företagen och därmed begränsat deras konkurrenskraft, urholkat deras lönsamhet samt framtvingat mycket hårda rationaliseringar, som i sin tur lett till en alltför snabb utslagning av anställda.

2. I och för sig berättigade, men alltför snabbt genomdrivna attacker mot låglönebranschernas löneläge, attacker som på kort tid gallrat ut ett stort antal mindre och medelstora importkonkurrerande hemmamarknadsföretag. I sin tur har därmed landets betalningsproblem förvärrats, liksom självfallet arbetslösheten.

3. En minst sagt oskicklig och politiserad statlig lönesättning för den offentliga sektorns många anställda; en lönepolitik som ytterligare drivit upp kostnaderna just för de konkurrensutsatta producerande näringarna.

4. En konjunkturpolitik illa anpassad till de varierande konjunkturfasaderna.

5. En ensidig och extrem kreditpolitik som tillgripits bl. a. därför att den finanspolitiska rörelsefriheten successivt begränsats genom de fortgående skatt höjningarna. Kreditrestriktionerna har drabbat framför allt mindre och medelstora företag, minskat investeringsviljan och investeringsförmågan samt ökat antalet företagsnedläggelser och friställda arbetstagare.

Nr 93

Tisdagen den
30 maj 1972

*Den ekonomiska
politiken, m. m.*

Tisdagen den
30 maj 1972

*Den ekonomiska
politiken, m. m.*

6. En utomordentligt allvarlig nedgång i tillväxten av våra produktiva investeringar; konsekvenserna härav har drabbat främst den valuta-politiska rörelsefriheten och sysselsättningen.

7. En långsamare resurstillväxt än i andra med oss jämförbara industristater; den kulminerade i efterkrigstidens rekordlåga, nästan helt uteblivna ökning av tillväxten under förra året.

8. En strukturell och regional arbetslöshet, som ökat efter varje konjunkturfas, en restarbetslöshet som kommer att bli ett bestående allvarligt ekonomiskt och socialt problem för det svenska folkhushållet.

Detta, herr talman, är några fakta från den svenska ekonomins just nu aktuella vardag. Om deras existens är självfallet i varje fall finansminister Gunnar Sträng klart medveten. De ligger bakom hans varnande uttalanden i de senaste årens finansplaner. De avspeglas i årets finansplan och i vårens kompletteringsproposition: för att bevara vår handelsfrihet måste vi öka vår exportkapacitet och våra produktiva resurser över huvud taget. Vi måste satsa på investeringar, vi måste skapa utrymme åt investeringar, vi måste hålla tillbaka konkurrerande anspråk för att rätta till begångna försummelser och skapa en grund för återhämtning. Detta är alltså innebörden i finansministerns egna varningar och slutsatser.

Men drar finansministern själv de logiska praktiskt politiska slutsatserna av det här resonemanget? Förvisso inte. Vad man i varje fall borde kunna kräva av den ekonomiska politiken i dag, det är att den skall inriktas på

att öka förtroendet för den ekonomiska och politiska utvecklingen i landet;

att öka investeringsvilja och investeringsförmåga;

att förbättra särskilt de mindre och medelstora företagens lönsamhet och självfinansieringsförmåga;

att dämpa pris- och kostnadsutvecklingen.

Med andra ord, och det täcker dessa satser, att göra insatser främst för att stimulera företag så att de kan sysselsätta folk. AMS kan bara komplettera, kan aldrig ersätta, den sysselsättning som ges i företagen, och för detta fordras en verkligt aktiv, konkret näringspolitik, inte bara en frasernas näringspolitik.

Och man borde åtminstone kunna fordra av en klok hushållare att denne, innan en åtgärd vidtas på den ekonomiska politikens eller skattepolitikens område frågar sig: Är åtgärden ägnad att förbättra näringslivets lönsamhet, förmåga att investera och anställa folk? Bli svaret nej, bör åtgärden självfallet inte vidtas. Men vad gör regeringen? Jo, först föreslår den höjningar av den indirekta skatten, som måste vara ägnade att driva upp kostnads- och prisutvecklingen. Och sedan, när den funnit att det parlamentariska underlaget för åtgärden saknas, gör den ont värre och höjer löneskatten. Den fördubblar alltså den skatt som företagarna har att betala för sina anställda skatten på de anställdas löner. Ingenting kan vara mera avlägset från det slag av åtgärder som behövs för att vrida utvecklingen rätt för att åstadkomma sysselsättning och ökade produktionsskapande investeringar.

Att fördubbla skatten på svensk arbetskraft i ett läge då vi alltjämt måste räkna med en relativt sett hög arbetslöshet, även om konjunk-

turerna skulle vända, är ansvarslöst. Den hundraprocentiga höjningen av löneskatten

drabbar främst den företagsamhet som redan förut har alltför låg lönsamhet,

skärper våra exportföretags svårigheter på den internationella marknaden,

drabbar hemmamarknadsföretag, som på grund av höga lönekostnader redan nu har svårt att hävda sig gentemot den internationella importen,

slår särskilt hårt mot små och medelstora företag och hårdast självfallet mot de företag, ofta belägna i våra glesbygder, som är mest arbetsintensiva och sysselsätter mest folk och därför är mest konjunktur-känsliga,

måste negativt påverka en investeringstakt som redan förut är för låg, en investeringstakt som finansminister Gunnar Sträng och regeringen vid upprepade tillfällen har sagt sig önska stimulera,

driver upp kostnader och priser med automatiskt höjda skatter, kompensationskrav och förstärkta inflationstendenser som yttersta konsekvenser.

Jag upprepar, herr talman: Ett centralt mål för den ekonomiska politiken är att höja takten på de produktiva investeringarna. Vi måste alltså öka vårt lands kapacitet, vår förmåga att producera och att sysselsätta människor. Den är för låg i dag, det är väl alla ense om. Men vi ligger redan långt under de krav 1970 års långtidsutredning uppställde för den ekonomiska utvecklingen under femårsperioden 1970-75. Ingenting tyder i dag på att vi under de närmaste åren skall kunna inhämta vad vi hittills förlorat. Att förra året statistiskt sett inte blev ännu sämre än det blev beror på några få verkligt stora industriella satsningar. Den mindre och medelstora företagsamheten satsade ingenting alls. Två tredjedelar av investeringarna skedde hos några företag i den statliga industrisektorn. Mycket tyder på att årets förväntningar kan uppnås mer genom en ökning av handelns än av industrins investeringar. Allting talar för att investeringsaktiviteten kommer att lämna mycket övrigt att önska, även då vi passerat den internationella konjunktursvackan. Och ett förhållande som framstår som oroande för vår framtida välförhållande är att industriinvesteringarna i stor utsträckning tycks vara defensiva — alltså mer inriktade på att kompensera kostnadsstegringar än på att öka produktions- och sysselsättningsförmågan. Sverige behöver i dag mera offensiva satsningar. Här kan naturligtvis också tänkas förefinnas ett visst samband mellan de otillräckliga investeringarna i ny kapacitet och den bristande satsningen på innovations-, utvecklings- och forskningsverksamhet. I OECD:s senaste rapport om den svenska ekonomin, den som nyligen har diskuterats i pressen, understryker organisationen, att den svenska exportindustrin troligen har att spela nyckelrollen vid anpassningen av det produktiva systemet till det postindustriella samhällets krav och att underlåtenhet från vår sida att ta hänsyn till industrins ekonomiska och konkurrensmässiga situation skulle kunna störa eller fördröja denna utveckling. OECD påvisar samtidigt dels att de svenska satsningarna på forskning och utveckling ligger under motsvarande insatser i ett flertal av våra konkurrentländer, dels också att tilltron till

Tisdagen den
30 maj 1972

*Den ekonomiska
politiken, m. m.*

framtiden – det vi brukar tala om Gunnar Sträng och jag – betyder så oerhört mycket för industriella investeringar i just forskning och utveckling.

I OECD-rapporten görs också det intressanta konstaterandet, att de officiella svenska beräkningarna om industriproduktionens och investeringarnas utveckling under 1972 förutsätter att Sverige under det här året skulle ha att räkna med ett oförändrat dåligt eller t. o. m. sämre kapacitetsutnyttjande. Om det är riktigt, hur kan man – som finansministern – då vara optimist i fråga om investeringsutvecklingen?

Herr talman! Att det verkligen är befogat att i detta sammanhang tala om behovet av *förtroende* borde alltså inte ens finansministern kunna bestrida. Människor och företag som plöjer ner pengar i nya fabriker och nya maskiner gör inte det *om* de inte räknar med att satsningarna skall bli räntabla, *om* de inte anser att de kan med tillförsikt se fram emot morgondagen *och om* de inte har förtroende för dem som bär det yttersta ansvaret för folkhushållets affärer och för Sveriges ekonomi över huvud taget. Alltför många saknar det nödvändiga förtroendet för regeringen. Många menar att herrarna i kanslihuset varken har vilja eller förmåga att bemästra våra ekonomiska problem. Och åtskilliga är djupt oroade över de politiska tendenser som man tycker sig skönja i utvecklingen. Syftar, frågar man sig, socialdemokraterna ytterst till att nu förverkliga en rent socialistisk näringspolitik? Regeringens ökande hänsynstagande till och beroende av kommunisterna förstärker sådana frågor och farhågor, liksom också den alltmer utpräglade selektiva, handplockade näringspolitik som regeringen har bedrivit under senare år. Regeringen tycks vara inriktad på att låta blandekonomin övergå i en myglingsekonomi, för att ta ett begrepp präglad av ett par av våra samhällsekonomer. Myglingsekonomin möjligheter kan naturligtvis utnyttjas av åtskilliga, framför allt representanter för den större företagsamheten, men lämnar ändå majoriteten av våra företag och framför allt de mindre och medelstora utanför, och ytterst leder det till en förstärkt och i längden oroande maktkoncentration i kanslihuset. Att osäkerheten inför framtiden också har förstärkts av regeringens EEC-politik behöver jag här inte upprepa. Mot denna bakgrund båtar det föga att stats- och finansministrarna, framför allt då finansminister Gunnar Sträng, i högtidliga sammanhang gör vackra deklamationer om behovet av en konkurrenskraftig industri, för det är inte med ord utan genom praktiskt handlande som man grundlägger ett förtroende.

Herr talman! Den bristande gälust och den bristande optimism, som är ett utmärkande drag bland många av dem – inte hos alla naturligtvis – som ytterst svarar för trygghet och sysselsättning, har sin motsvarighet hos enskilda konsumenter och enskilda arbetstagare. Det är egentligen besynnerligt att det skall behöva förhålla sig på det sättet, för ingen lär väl kunna bestrida att det svenska folket har en genomsnittlig levnadsstandard, som är högre än den vi möter på andra håll ute i Europa.

Materiellt sett borde det alltså inte finnas utrymme för den oro och för den gnagande osäkerhet som jag påstår råder i vårt land just nu. Det är – jag har sagt det förut och jag upprepar det på nytt – de högt spända förväntningarnas politik som slagit tillbaka i sin motsats. Vi har under

början av 1960-talet invaggats i föreställningen om ständigt stigande levnadsstandard, bättre garantier för trygghet och sysselsättning, växande möjligheter att förverkliga oss själva och våra starkt varierande önskemål. Det var fritidsproblemen som man koncentrerade sig på i debatterna mera än sysselsättningsproblemen i början av 1960-talet. Och nu har vardagens realitet blivit en annan.

Förbättringar och löneökningar har i stor utsträckning blivit fiktiva, blivit ett sken, och det är framför allt barnfamiljerna som har drabbats. Det är där levnadskostnadsökningarna har blivit mest påträngande, de "nyfattiga" har blivit en realitet. Det växande behovet av bidrag för familjer och människor som tidigare kunnat klara sig själva och sin familjs försörjning på den egna lönen är ett nytt och förstärkt inslag i Västståndssverige. Det lönar sig inte att arbeta, är en uppfattning som blivit allt vanligare bland ett stort antal svenska arbetstagare och skattebetalare. Allt fler tycker med andra ord att alltför mycket har gått snett. Och även den utvecklingen, herr talman, påstår jag vara en följd av den ekonomiska politik som den socialdemokratiska regeringen bedrivit, en politik som alltså fått sin drastiska tillspetsning under den här vårriksdagens allra sista månad.

Jag vet självfallet – det är inte första gången som jag står här och bokstavligt talat ser ner på finansministern – vad finansminister Gunnar Sträng kommer att svara. Han kommer att göra gällande att jag som vanligt svartmålar, att jag sysslar med domedagsprofetior – ett favorituttryck hos finansministern – att vår samhällsekonomi i grunden är god och att vår levnadsstandard är hög, att de enskilda människorna i vårt land har långt mycket mera att leva på än vad människor har i andra länder.

Och visst är i grunden – jag upprepar det – förutsättningen för en sund ekonomisk utveckling god, i själva verket bättre än i många andra länder, inte minst de många länder som genomlidit tvenne världskrig. Och visst har vi teoretiskt och även praktiskt ett högt välstånd – jag har redan erkänt det. Men jag vågar ändå påstå, att min skildring av hur människorna upplever dagens tillvaro är riktig. Och jag vågar påstå att det är förståeligt att alla de här många människorna i vårt land, som sliter och jobbar för att bibehålla den höga levnadsstandarden, för att få det bättre för sig och sin familj, för att kunna förverkliga de mål som alla människor uppställer för sig, börjat misströsta och fråga sig vad det egentligen beror på att de nu skall tvingas konstatera -- och det gör de -- att trots de löneökningar som de flesta årligen kan inregistrera pengarna inte räcker till för den konsumtion som de hade tidigare, för att bibehålla den standard de redan lyckats uppnå utan att de måste få bidrag. Lönerörelserna kommer därmed att uppfattas som ett spel, ett spel för spelets egen skull, därför att de konkreta resultaten i regel inte blir ökad köpkraft och högre standard. Vad de här människorna främst upplever är de stigande priserna och skattetabellernas eller restskatternas kalla siffror.

Allt flera tycker inte att det är rimligt att skatte- och inflationscirkeln skall få rotera på det här sättet. Flertalet har faktiskt den sunda inställningen att de inte vill vara beroende av bidrag för att klara sin försörjning och sina hyror. Och de tycker ännu mindre om det, när de

kan konstatera att de ökande bidragen har en fränsida – stigande skatter som de själva måste betala. Det är inte alls egendomligt att detta utlöser misstroende. Det är inte alls besynnerligt att misstroendet riktar sig mot regeringen, eftersom det ju är regeringen som bär ansvaret för den ekonomiska politiken. Och det är just regeringen som konsekvent brukar hävda att det inte finns någon anledning till misstroende. Vi kommer att få höra det om en stund av finansministern, det är jag alldeles övertygad om.

Sedan kommer finansminister Gunnar Sträng naturligtvis också att göra gällande att vi alla är medskyldiga, att vi alla varit med och bidragit till den utveckling vars resultat vi nu avläser. Låt mig därför, herr talman, påminna om de fyra stolpar i den moderata kritiken mot regeringspolitiken under de senaste åren som vi ställt upp i nästan varenda debatt.

1. Den offentliga sektorn skall i princip anpassas till den växande takten i ekonomin. Det är ett krav som vi fört fram år efter år och som riksdagsmajoriteten alltid avvisat men som finansministern i årets finansplan riktar till kommunerna – inte till sig själv, uppenbarligen.

2. Regeringen bör i samband med aktuella lönerörelser spela en mer aktiv roll genom överläggningar med bl. a. arbetsmarknadens parter i syfte att redovisa sambandet mellan löner, skatter och priser och att åstadkomma en mer realistisk lönerörelse, anpassad efter samhällsekonomins möjligheter, än vad vi haft under de senaste åren. Medvetandet om att stigande löner leder till höjda skatter och höjda priser och att två tredjedelar av den ökande kostnadsbelastning som företagen orsakas genom lönehöjningarna förs över till det allmänna genom skatter borde utgöra argument nog för sådana stabiliseringspolitiska överläggningar, men de har konsekvent avvisats av finansministern.

3. En utredning, representerande alla de demokratiska partierna, bör tillsättas för att åstadkomma besparingar och en bättre hushållning inom den offentliga sektorn, för att bedöma vilka samhällseliga åtaganden som skulle kunna begränsas och ge utrymme för nya nödvändiga reformer och för skattesänkningar. De utredningarna har också avvisats.

4. En genomgripande skattereform, en reform av hela skattesystemet, som alltså går betydligt djupare än de hastverk som de senaste åren tillyxats i kanslihuset. De som lyssnade till Arne Nilstein i söndags på Industrijänstemannaförbundets kongress vet vad jag menar. Den skatteutredning vi begärt skulle med andra ord arbeta fram ett skattesystem, som förhindrar automatiska skattehöjningar beroende på penningvärdets "förfall", ett system som stimulerar och inte motverkar nyföretagande, initiativ och arbetslust, som bättre än det nuvarande tar hänsyn till hushållens varierande skatteförmåga och som också möjliggör större konjunkturpolitisk rörelsefrihet, för den är finanspolitiskt sett utomordentligt begränsad i dag.

De här fyra kraven har som bekant tillbakavisats av riksdagsmajoriteten hela tiden fram till i höstas. Hade de bifallits, skulle utvecklingen ha blivit en annan. Det var alltså först i höstas som ett av de här kraven tillgodosågs, nämligen vårt krav på en förutsättningslös skatteutredning. Bakom det kravet ställde sig alla oppositionspartier i riksdagen. Det blev en besk medicin som regeringen tvingades svälja. Illa dolde finansminister

Gunnar Sträng och regeringens övriga representanter sin motvilja då riksdagsmajoriteten voterade igenom detta beslut mot den socialdemokratiska minoriteten. Alla minns vi anletsuttrycken. Om regeringen efter det att detta beslut fattats av riksdagen hade haft respekt för Sveriges riksdag, borde utredningen ha tillsatts redan i början av året. Den hade då haft möjlighet att omedelbart angripa de mest allvarliga bristerna i den nuvarande beskattningen, de automatiska skattehöjningarna, marginalskatterna, pensionärernas skatteproblem, de faktiskt sambeskattades orättvisor, barnfamiljernas bekymmer.

Men regeringen tillsatte inte utredningen. Vi vet nu varför. Regeringen ville inte. Den ville inte därför att den först ville lägga fram ett *eget* skatteförslag. För den socialdemokratiska regeringen framstod det uppenbarligen som *otänkbart* att effektuera en beställning från oppositionssidan som skulle innebära att beskattningsinitiativet berövades finansministern. Socialdemokraterna hade ju under en stor del av förra året tillbakavisat vår kritik mot 1970 års s. k. skattereform, den "reform" som vi moderater som *enda* parti gick bestämt emot. Under flera interpellationsdebatter som jag själv aktualiserat betygade finansministern Gunnar Sträng hur förträffligt skattesystemet blivit genom 1970 års "reform". Men missnöjet blev alltmer påtagligt. Regeringens situation blev så småningom ohållbar. Den kunde inte längre värja sig mot den opinion som växte fram ute på arbetsplatserna. Den begrep att någonting måste göras. Men *regeringen* , den socialdemokratiska minoritetsregeringen, skulle framstå som initiativtagare -- inte oppositionen och inte riksdagen. Det är detta som utgör det verkliga skälet till den socialdemokratiska åtgärden *att* först förhålla skatteutredningen ett halvt år, *att* sedan genom en egen skatteomläggning föregripa utredningens arbete, *att* genom sina direktiv binda utredningen och åsidosätta riksdagens uttryckliga krav på att utredningen skulle vara förutsättningslös.

Och regeringens skatteförslag var inget skattesänkingsförslag. När sänkte för resten Gunnar Sträng skatten sist? Förslaget innebar tvärtom en höjning av skattebelastningen med nära en halv miljard kronor. Det skulle genom sin konstruktion medföra höjda levnadskostnader, ökad belastning på kommuner och näringsliv. I en konjunkturfas då risken för prisstegringar redan förut framstod som uppenbar skulle dessa konsekvenser inträda. Att vi moderater avvisade *hela* förslaget, var alltså ett konsekvent uttryck för vår grundsyn på regeringens skatte- och inflationspolitik. Vi sade nej 1970, därför att den skattereform som regeringen då kastade fram till sin konstruktion var sådan att den inom ett eller annat år *måste* leda till *högre* skatter för majoriteten av svenska folket. Och det förhåller sig precis likadant med regeringens aprilpaket. Därför sade vi nej till det paketet också.

Trots detta kom tydligen vår och oppositionens kritik som en chock för regeringen. Den var uppenbarligen så fångad i sin egen föreställningsvärld, att den inte kunde tänka sig att oppositionspartierna skulle kunna eller våga gå emot ett socialdemokratiskt skatteutspel som bl. a. innefattade en sänkning av de marginalsatser regeringen tidigare så ihärdigt hade försvarat.

Tisdagen den
30 maj 1972

*Den ekonomiska
politiken, m. m.*

Ställd inför risken av ett voteringsnederlag i riksdagen, av den prestigeförlust detta skulle innebära och inför spekulationerna om ett eventuellt regeringsskifte gjorde regeringen Palme sin för svenskt parlamentariskt liv häpnadsväckande och ansvarslösa kovändning. Innan riksdagens skatteutskott ens börjat behandla skatteförslaget ingrep regeringen i den parlamentariska behandlingen och beordrade genom ett pressuttalande sina ledamöter i utskottet att begagna utskottets initiativrätt till att utbyta den föreslagna höjningen av mervärdeskatten mot en ökning av skatten på arbetskraft. Och varför? Jo, inte därför att en skatt på arbetskraft skulle vara bättre än mervärdeskatten. Tvärtom. Regeringen deklarerade själv att löneskatten utgör det sämsta av de två alternativen. Utan därför att kommunisterna står till förfogande, beredda att vända ett eljest väntat voteringsnederlag i riksdagen till seger. Till vilket pris, herr finansminister?

Regeringens helomvändning utgör ett försök till politisk utpressning. Den demokratiska oppositionen skulle nu hjälpa regeringen att komma ifrån tvånget att genomföra ett dåligt förslag. Om oppositionen ville ha godheten att byta åsikt, kunde regeringen tänka sig att stå fast vid sitt första förslag, dvs. det minst dåliga av de två förslagen. Det är bussigt. Men när oppositionen inte föll undan, stod kommunisterna till förfogande för att rädda regeringen. Som så många gånger tidigare framstår alltså herr Hermansson och hans kommunistiska riksdagskolleger som den klippa på vilken minoritetsregeringen bygger sin fortsatta existens.

Men det fanns och finns alltså ett annat alternativ, nämligen att spela parlamentariskt rent. Att stå för sitt eget förslag och ta konsekvenserna av att vara i minoritet. Att ta dessa konsekvenser med hedern i behåll. Kommer finansministern att göra det? Kommer finansminister Gunnar Sträng att yrka bifall till den proposition som han själv har utarbetat? Till vad han ansåg politiskt och ekonomiskt riktigt – i varje fall i april månad. Eller kommer han – och regeringen i sin helhet – att fortsätta att "niga och kuta runt", som en tidskrift häromdagen betecknade regeringsdansen?

Nu kostar regeringen/socialdemokraterna -- det är svårt att veta vem som står bakom, hopblandningen är påtaglig – på sig stora annonser i tidningarna för att försöka förklara sitt betcende. Varför genomför regeringen skatteomläggningen? Ja, det finns väl några här i riksdagen som trodde att det var riksdagen som fattade beslut om skatterna, fast det tycks inte regeringens annonsskrivare vara medvetna om. Men jag skall inte polemisera mot de här annonserna; jag skall bara rikta en fråga till finansministern: Hur kan man påstå att en indexreglering av skatten skulle gynna de högre inkomstagarna?

Vad indexreglering syftar till är ju att förebygga automatiska skattehöjningar. Att bibehålla skatterna vid den höjd de hade tidigare. Att garantera att de skatterelationer som riksdagen själv har beslutat skall bli bestående trots penningvärdets förfall. Att kräva att riksdagen skall återfå sin "urgamla rätt att sig beskatta". Att denna rätt inte skall övertagas av den penningvärdeförsämring som regeringen ytterst själv är ansvarig för. Det är ju fakta. Och ändå går regeringen ut och vill ge svenska folket det intrycket att skattesänkningar och avvärjda skatte-

höjningar är samma sak.

Herr talman! Det är ett högt pris som landet får betala för socialdemokraternas politiska prestige. Det är helt enkelt upprörande att en minoritetsregering på detta sätt spelar med vårt lands ekonomi, med våra möjligheter till utveckling och sysselsättning bara därför att partiet inte vill och inte vågar ta ett eventuellt voteringsnederlag i riksdagen.

Statsminister Olof Palme har uttalat sig om regeringens bevekelsegrunder i en intervju i Svenska Dagbladet, och han har gjort motsvarande uttalanden även i TV i förra veckan. Det är "oppositionens skuld" att regeringen gjorde en helomvändning – en kovändning – den 8 maj. Det var, menar herr Palme, "självlart" att de borgerliga skulle stödja det ursprungliga förslaget. Han var "utomordentligt besviken" över att de borgerliga partierna "satte taktiken i högsätet". Svensk politisk debatt "förgiftas nu av taktiska manövrar". Herr Palme gick så långt att han drog paralleller mellan oppositionens nej till skatteförslaget och kampen om östfördraget i Tyskland. I båda fallen, menade herr Palme, gällde det inte saken utan kampen om regeringsmakten. Och så tyckte herr Palme synd om oppositionen. Den skadade bara sig själv genom sin osnygga taktik.

Ja, herr talman! Jag har faktiskt inte särskilt ingående kunskaper om krokodilernas beteendemönster. Men jag föreställer mig att om man någon gång skulle kunna tala om krokodiltårar, då måste det vara i samband med statsministerns helt otroliga försök att bortförklara regeringens handlande.

Om regeringen Palme verkligen hade varit intresserad av att åstadkomma en lösning i samförstånd, varför tog regeringen då inte kontakt med oppositionen? Varför efterkom då inte regeringen riksdagens beslut om en förutsättningslös skatteutredning? Varför tillsattes inte utredningen i början av året? Varför fick inte utredningen i uppdrag att med förtur utarbeta de förslag till omläggning av skatterna som regeringen nu anser vara så brådskande? Om man ville åstadkomma samförstånd, varför föreslog man då den här skattehöjningen? Ingen i regeringen kan ju sväva i villfarelse om att i varje fall de moderata i riksdagen bestämt avvisat varje tanke på att reformera beskattningen på sådant sätt, att slutresultatet blir en skattehöjning och inte en skattesänkning.

Nej, herr talman, jag upprepar: Regeringens förklaringar är bortförklaringar. Och skall man gråta krokodiltårar, då bör man inte göra det så att alla ser vad det är fråga om – om man inte underskattar medborgarnas förstånd och fattningsförmåga. Jag tycker att regeringens beteende utgör en förolämpning mot hela svenska folket.

Det finns, herr talman, i de gångna årens händelseutveckling få företeelser som i så hög grad som regeringens värmanipulationer på skatteområdet har bekräftat riktigheten av de påståenden som vi moderater har gjort. Regeringen Palme har förlorat greppet över utvecklingen. Regeringen befinner sig, som en dagstidning uttryckte saken för några dagar sedan, "verkligen vid vägs ände". Ju förr herr Palme drar konsekvenserna av det, desto bättre är det för den svenska ekonomin och för det svenska folket. Och på sikt troligen också för socialdemokraterna själva.

I detta anförande instämde herrar Ringaby, Adolfsson, Nordgren, Regnéll, Schött, Hovhammar, Krönmark, Nilsson i Trobro, Lothigius, Strindberg och Hernelius, fru Kristensson samt herrar Burenstam Linder, Werner i Malmö, Oskarson, Brundin, Andersson i Ljung, Magnusson i Borås, Leuchovius, Komstedt, Turesson och Petersson i Gäddvik (samtliga m).

Herr HERMANSSON (vpk):

Herr talman! Det känns ju väldigt tryggt att så stor del av den moderata gruppen står bakom sin gruppordförande.

En sak är klar i hela skattediskussionen: Den skattereform som majoriteten av folket helst skulle se genomförd är ett borttagande av mervärdeskatten på maten och därigenom en sänkning av livsmedelspriserna. Den intervjuundersökning som i fredags redovisades i TV 2:s Rapport visade att inte mindre än 67,6 procent, eller två av tre tillfrågade, föredrog denna åtgärd. Endast 21,9 procent, eller en av fem tillfrågade, ville helst ha en sänkning av den direkta skatten.

Varför är det så? Helt enkelt därför att de höjda hyrorna och priserna, särskilt på livsmedel, är den post i budgeten som verkligen känns hård för löntagarna. De starkt stegrade matpriserna drabbar därtill allra hårdast barnfamiljerna och låglönegrupperna. Ett slopande av momsen på matvaror skulle innebära ett verkligt stöd till dessa grupper och en nödvändig förbättring av deras levnadsstandard.

Det är inte länge sedan regeringen och de borgerliga partierna i samverkan höjde mervärdeskatten. Höjningen var så kraftig som 5 procent, i verkligheten t. o. m. 6,5 procent, på grund av mervärdeskattens konstruktion. Denna momshöjning svarar för en mycket stor del av de senaste årens prisstegring. Regeringen och de borgerliga partierna har alltså ett mycket stort, gemensamt ansvar för stegringen av priserna.

Skatteutskottet medger i sitt betänkande nr 32 att de skattelättnader som åsyftades med 1970 års skattereform "delvis eliminerats". Det är en mycket försiktig formulering. Delen är här avgjort större än återstoden. Eller med andra ord: Majoriteten av skattebetalarna har fått försämringar under de senaste åren.

Skatteutskottet säger nu att det är "angeläget att snarast möjligt åstadkomma lättnader i beskattningen främst för låginkomstgrupperna, som drabbats relativt sett hårdast av pris- och kommunalskattehöjningarna". I detta kan man naturligtvis instämma. Då bör det emellertid påpekas att regeringens ursprungliga förslag inte alls gav skattesänkningar främst för låglönegrupperna. Om man granskar enbart effekten av den sänkta statsskatten, så finner man att regeringen ville sänka skatten för en person med en årsinkomst av 15 000 kronor med endast 299 kronor, men för en person med en årsinkomst av 70 000 kronor med 900 kronor om året. Skattesänkningen gick ända upp till inkomster på 100 000 kronor. Det maximala beloppet för sänkningen av statsskatten, alltså 900 kronor, skulle gälla inkomsttagare med mellan 35 000 och 70 000 kronor i årsinkomst. Om man tar hänsyn också till effekterna av den föreslagna höjningen av mervärdeskatten och av andra indirekta skatter — och det måste man givetvis göra för att få en fullständig bild — slog regeringens skatteförslag ännu sämre för låginkomstgrupperna. Det är alltså fel att

påstå att förslaget speciellt skulle ge lättnader för de grupper som har det allra sämst ställt.

Det finns ytterligare några rader om låginkomstgrupperna i skatteutskottets betänkande. Man skriver så här: "Inom alla de politiska partierna råder enighet om nödvändigheten av att lindra skattebördan för låginkomstgrupperna." Herr talman! Detta påstående är i hög grad tvivelaktigt. Socialdemokraterna framträdde först med ett skatteförslag, som jag redan karakteriserat och som inte gav lättnader främst för låginkomstgrupperna. Och de borgerliga partierna vill ju i dag inte göra någonting över huvud taget när det gäller att lindra beskattningen för löntagarna. De säger direkt nej till en skattesänkning. Jag måste ställa en fråga till skatteutskottets ordförande herr Brandt: Anser ni inte att det mot bakgrunden av de borgerliga partiernas ställningstagande är nödvändigt att ändra den citerade meningen i utskottets betänkande? Den är ju falsk.

Skatteinstrumentet kan användas på olika sätt. Skatter och avgifter började först tas ut av statsapparaterna för att skaffa pengar till staternas utgifter. Det syftet spelar alltjämt en dominerande roll. Men skattepolitiken kan också användas dels i fördelningspolitiskt syfte, dels som ett medel i den allmänna ekonomiska politiken. Statsskatten gjordes progressiv, dvs. togs ut med högre procenttal med stigande inkomster. Socialdemokratin vände sig tidigare mycket bestämt mot alla former för indirekt beskattning med den motiveringen att denna hårdast drabbar personer med låga inkomster. Detta är alltså exempel på hur fördelningspolitiska hänsyn spelar in när skatterna skall bestämmas. Möjligheten att via skattepolitiken påverka den ekonomiska utvecklingen kan inte helt skiljas ut från inverkan på fördelningen av inkomster och förmögenheter i samhället. Höjda bolagsskatter kan i ett visst ekonomiskt läge motiveras med att man vill påverka både inkomstfördelningen och den ekonomiska utvecklingen. Detsamma gäller andra skatteformer.

Under de senaste årtiondena har skattesystemet förändrats på ett sådant sätt att dess fördelningspolitiska verkningar blivit ogynnsammare för lönarbetarna. Detta gäller alltså inte enbart de bägge senaste åren, som skatteutskottet medgett, utan en längre period. Aktiebolagen och de stora förmögenhetsägarna har på olika sätt fått lättnader i beskattningen. Lönarbetarna har pålagts tyngre skattebördor. Detta är den allmänna tendensen som inte ändrats av vissa försök till reformer.

En viktig roll när det gäller dessa tyngre skattebördor på lönarbetarna och över huvud taget på personer med låga och medelstora inkomster spelar övergången till en allt hårdare indirekt beskattning. Det började med omsättningsskatten och fortsatte med mervärdesskatten, som regeringen nu i sitt första förslag ville höja till 20 procent. De borgerliga partierna har samma inställning. De är också anhängare av en ännu mera skärpt indirekt beskattning. De medel som erhålls genom framför allt en höjning av mervärdesskatten vill de använda för att sänka den direkta statsskatten. Detta skatteprogram har de framfört så många gånger att regeringen hade alla skäl att räkna med att de borgerliga partierna skulle motta skattepaketet i april månad med öppna armar.

Vänsterpartiet kommunisterna har motsatt sig denna övergång till en

Nr 93

Tisdagen den
30 maj 1972

---

*Den ekonomiska
politiken, m. m.*

alltmera skärpt indirekt beskattning. Vi har ställt kravet att mervärdeskatten i stället, som en första åtgärd, helt skulle slopas på livsmedel. Detta krav har vunnit en stark anslutning bland allmänheten. Vi anser inte att det är någon överdrift när vi säger att en majoritet i folket stöder kravet att moms skall bort på maten. De siffror från en opinionsundersökning, som jag anförde i början av mitt tal, tyder också härpå.

Detta är även huvudkravet i de skattemotioner som vpk-gruppen fört fram i riksdagen såväl under den allmänna motionstiden i januari som i anslutning till regeringens skatteförslag. Avskaffande av moms på maten skulle i ett slag sänka priserna på matvaror med 15 procent, vilket i betydande grad skulle förbilliga hushållskostnaderna för lönarbetarfamiljerna.

Vi föreslår samtidigt en skärpning av skatterna på kapital och profiler dels för att finansiera nödvändiga statsutgifter, dels för att klart visa hur skattepolitiken är ett led i kampen mellan arbete och kapital. Våra krav är: skärpt skatt på stora förmögenheter, höjd skatt på arv och gåvor, höjd bolagsskatt, ändrade avskrivningsregler för företagen, begränsning av avdragsrätten för skuldräntor och slopande av det nuvarande taket för folkpensionsavgiften. De föreslagna skattehöjningarna jämte en minskning av utgifterna under vissa anslag, såsom militärutgifterna, SÄPO, centrala personregistret, subventioner och gåvor till privatkapitalistiska företag m. m. ger full täckning för inkomstbortfallet genom slopad mervärdeskatt på mat.

Denna radikala förändring av skattepolitiken avvisas emellertid av såväl regeringspartiet som de borgerliga partierna. Det är två skäl som brukar anföras. Det första är att en differentiering av mervärdeskatten skulle medföra stora administrativa och kontrolltekniska svårigheter. Ett faktum är emellertid att en rad andra länder genomfört en sådan differentiering – de har olika skattesats för matvaror och för andra varor. Vad de kan göra är inte omöjligt att göra i vårt land. Talet om tekniska svårigheter är alltså ett svepskäl.

Det andra argumentet som anförs mot ett slopande av momsen på mat är att det kostar så mycket pengar för statskassan. Ja, visst är 4 miljarder kronor mycket pengar – framför allt för de familjer och ensamstående som nu tvingas betala till denna summa varje gång de köper mjölk, bröd, ost och alla andra livsmedel. Det handlar här om ett val som måste göras om man anser att statskassan skall ha dessa 4 miljarder: Skall de tas ut på livets nödtröst för arbetande människor, skall man beskatta barnens mjölk och arbetarens matsäck – eller skall man i stället hårdare beskatta de stora förmögenhetsägarna, bolagen, de allra största inkomsttagarna? För vårt parti är valet helt klart – vi anser att livsmedel skall vara fria från skatt samt kapital och profiler i stället beskattas hårdare.

Man måste med andra ord använda skattepolitiken för att söka åstadkomma en bättre fördelning än vad som annars skulle vara fallet. Vad som kan åstadkommas genom en sådan inkomstomfördelningsskattepolitik under kapitalismen är begränsat, men det får inte hindra att man försöker göra vad som är möjligt. De förslag som vänsterpartiet kommunisterna lägger i skattepolitiken har alla därför en inkomstomfördelningsskattepolitisk verkan. Vi vill lätta skattebördorna på lönarbetare och barnfa-

Tisdagen den
30 maj 1972

---

*Den ekonomiska
politiken, m. m.*

miljer. De stora förmögenhetsägarna, bolagen och spekulanterna bör däremot beskattas hårdare.

Det förslag som regeringen först lade i skattefrågan sades vara både finanspolitiskt och fördelningsmässigt neutralt. Det tog in lika mycket pengar till statskassan som denna förlorade på sänkningen av statsskatten. Det sades i huvudsak inte ändra fördelningen av skattebördan. Detta senare ansåg vi vara ett stort fel. Fördelningen av skatterna bör ändras till lönarbetarnas förmån. Detta kunde man enkelt göra även på grundval av regeringsförslaget genom att avstå från att höja mervärdeskatten men genomföra en sänkning av den direkta statsskatten. Denna sänkning måste då finansieras på annat sätt.

Om vårt yrkande att mervärdeskatten skall slopas på livsmedel avslås av riksdagen, begär vi i andra hand att den direkta statsskatten skall sänkas. Men denna sänkning bör begränsas till vanliga lönarbetarinkomster. Sänkningen bör avtrappas vid inkomster mellan 45 000 och 50 000 kronor samt helt upphöra vid 70 000 kronor. Det kan skapa problem när det gäller skatteskalen, men dessa måste vara möjliga att lösa.

Vi säger ett bestämt nej till den av regeringen föreslagna höjningen av mervärdeskatten. Detta förslag var en utmaning mot hela den folkliga opinionen, som kräver att mervärdeskatten i stället skall sänkas, i första hand på livsmedel. Att regeringen över huvud taget kunde lägga fram detta förslag visar på dålig kontakt med det egna partiets medlemmar och med opinionen ute på arbetsplatserna. Förslaget var så högerinriktat att de borgerliga partierna — efter att först ha överraskats och genom flera av sina tidningar sagt ja till det förslag som de själva hade krävt — sedan hastigt sadlade om, när de märkte stämningarna bland allmänheten.

En sänkning av den direkta statsskatten för de vanliga löntagargrupperna bör enligt vår mening i stället finansieras med följande åtgärder. Höjning av skatten på stora förmögenheter. Begränsning i avdragsrätten för skuldräntor. Höjning av den allmänna arbetsgivaravgiften. Vi har i vår motion 1697 föreslagit sådana åtgärder som helt täcker kostnaderna för en sänkning av statsskatten för löntagarna.

När regeringen fann att den inte kunde räkna med majoritet i riksdagen för en höjning av mervärdeskatten, och när den kände opinionen också i sitt eget parti mot en sådan höjning, tog den i stället upp förslaget om höjning av arbetsgivaravgiften. Det var klokt av den, men ännu klokare hade varit om den tagit hela det kommunistiska förslaget. En höjning av arbetsgivaravgiften med 1 procent plus de övriga åtgärder vi föreslagit hade varit en avsevärt bättre lösning från många synpunkter än den som regeringen nu stannat för. Jag vill också tillägga, att enligt vår mening är den allmänna arbetsgivaravgiftens konstruktion inte den bästa, men den frågan får vänta till annat sammanhang.

Från borgerligt håll har man satt in en våldsam agitation mot förslaget om höjning av arbetsgivaravgiften. Man har dels framfört ekonomiska argument, dels också moraliskt-politiska. Från ekonomisk synpunkt har en höjning av arbetsgivaravgiften påstått leda till arbetslöshet. Det är ett helt obevisat påstående, lika ogrundat som den borgerliga teorin under 1930-talets ekonomiska kris om att lönehöjningar orsakade arbetslöshet.

Denna teori skars sönder på ett förtjänstfullt sätt av docenten, sedermera generaldirektören Alf Johansson i dennes doktorsavhandling. Om lönarbetarna kan öka sina löner eller statskassan genom höjd arbetsgivaravgift kan något inskränka på bolagens vinster, så betyder det ju inte att den totala efterfrågan i samhället behöver minskas. Om företagen på grund av en pessimistisk syn på konjunkturläget eller av rent politiska sabotageskäl inte är villiga att göra investeringar, så kan ju både en löneförhöjning och en överflyttning till statskassan genom höjd arbetsgivaravgift tvärtom innebära en ökad efterfrågan, varigenom sysselsättningen kan förbättras.

Det finns alltså inget fog för påståendet att en höjning av arbetsgivaravgiften skulle leda till en minskad total sysselsättning.

Det moraliskt-politiska argumentet är ännu mera egendomligt. Det har sagts från borgerligt håll att spelet i skattefrågan skulle vara ett hot mot demokratin. Det är svårt att förstå vad man menar. Man anklagar regeringen både för att den självständigt lagt fram ett förslag och för att den söker vinna majoritet här i riksdagen för en linje. Men är inte majoritetsstyre ett inslag i demokratin – och ett nödvändigt inslag – också enligt de borgerliga partiernas åsikt? Hur skall en regering få igenom ett förslag, om den icke utformar detta så att en majoritet i riksdagen kan väntas godkänna det? Man menar väl inte på borgerligt håll att regeringen med nödvändighet skall försätta sig i minoritetsställning?

Nej, de borgerligas irritation bottnar bara i en sak; det är *fel* majoritet som troligen kommer att bildas här i riksdagen under skatteomröstningen. Regeringen går inte ihop med de borgerliga partierna, utan har i stället valt att ta upp ett förslag från vänsterpartiet kommunisterna för att vinna en majoritet. Och de senaste dagarna har vi ideligen hört här i riksdagen hur fördärligt det är att regeringen när det gäller reklamskatten, när det gäller militärutgifterna och i dag när det gäller skattepolitiken i sista hand måste bilda majoritet tillsammans med kommunisterna gentemot de borgerliga partierna.

Men handen på hjärtat, herrar borgerliga partiledare, hur stora invändningar har ni själva mot att söka vinna en majoritet tillsammans med oss kommunister när detta kan lyckas i vissa frågor? Hur var det vid omröstningen om PUKAS i förra veckan – stödde inte moderaterna i omröstningen en kommunistisk reservation? Och det skulle även centern och folkpartiet ha gjort, om de haft det moraliska modet att stå kvar vid sina egna motionsyrkanden. Hur var det när riksdagen beslutade om den skatteutredning som de borgerliga partierna nu är så stolta över? Vilket parti gav majoritet här i riksdagen för detta krav? Var det inte den klippan som herr Bohman nyss talade om?

Och hur blir det i dag? Kommer folkpartiet, centerpartiet och moderaterna att avstå från att rösta mot förslaget om höjd skatt på bensin och brännolja därför att även vänsterpartiet kommunisterna är motståndare till denna skattehöjning? Och om regeringen inte tagit tillbaka förslaget om höjning av mervärdeskatten utan stått kvar vid detta, skulle de borgerliga partierna då ett ögonblick ha tvekat att här i dag söka få en majoritet tillsammans med kommunisterna för avslag på denna höjning? Det skulle de, som alla vet, inte ha gjort, inte ens, eller rättare sagt framför allt inte om omröstningen medfört regeringens

avgång och nyval.

Det är alltså enligt borgerlig uppfattning moraliskt försvarbart att rösta tillsammans med kommunisterna för att störta en regering. Men det är, alltjämt enligt borgerlig uppfattning, en fara för demokratin om regeringen framlägger sådana förslag att den lyckas vinna en majoritet av socialdemokraterna och kommunisterna för förslagen.

Nog är, herr talman, det borgerliga hyckleriet ändå väl starkt!

Denna debatt gäller också de frågor som behandlas i finansutskottets betänkande nr 25. I en interpellationsdebatt med statsministern senare i dag får jag tillfälle att mera utförligt ta upp den viktigaste av de frågor som i dag står i den ekonomiska politiken, nämligen frågan om åtgärder för att bekämpa arbetslösheten och säkra sysselsättningen. Vi kräver en sysselsättningspolitik vilken såsom målsättning har arbetslöshetens avskaffande. Resurser ur statskassan och AP-fonderna bör sättas in för arbeten på en rad samhällsnyttiga områden och för att skapa statliga basindustrier i avfolkningsområdena. Kapitalisterna måste frånhändas sin makt över lokalisering och inriktning av investeringarna. Dessa skall styras av samhällsekonomiska hänsynstaganden. Finans- och budgetpolitik skall inte anpassas till kapitalismens intressen utan utnyttjas för att främja det arbetande folkets materiella läge och maktpositioner.

Effektivt prisstopp måste införas och existerande lagar användas med full effektivitet mot överpriser och smygprishöjningar genom kvalitetsförsämringar. Lagarna inom detta område måste skärpas. Levnadskostnaderna måste minskas. Ett första steg är just sloandet av mervärdeskatten på livsmedel. I stället för ökning av indirekta skatter måste beskattningen av kapitalister och stora förmögenhetsägare skärpas. Detta är en nödvändig del av en politik för en jämnare inkomstfördelning.

Men detta kan endast åstadkommas genom kamp av lönarbetarna. Här knyts skattepolitik och allmän ekonomisk politik samman. För att nå målsättningarna om en balanserad ekonomisk utveckling, tryggad full sysselsättning och slut på inflationen krävs att storfinsansens makt och det kapitalistiska systemet avskaffas och att arbetarklassen och folket erövrar bestämmanderätten i samhället. Det krävs en omvandling till socialism. Denna omvandling fordrar hela kraften hos arbetarklassen och folkets flertal.

Herr finansministern STRÄNG:

Herr talman! Jag skall överraska med att börja svarsdebatten med att kommentera herr Hermanssons inlägg helt enkelt därför att jag i detta fann åtskilligt av mina egna argument gentemot borgerligheten och därigenom kan göra den kommentaren förhållandevis kortare.

För en gångs skull vill jag gärna instämma med herr Hermansson när han avslöjar det borgerliga skrymteriet i talet om stöd till kommunisterna eller stöd *på* kommunisterna. Han har utvecklat och analyserat det problemet så utförligt och med så slagkraftiga exempel att jag inte behöver utveckla det vidare.

Men när herr Hermansson därefter redovisar sitt alternativ, i vilket bl. a. ingår ett borttagande av momsens på maten, är jag väl ändå tvingad att kommentera det i största korthet. Herr Hermansson medgav själv att

det innebär ett skattebortfall på 4 miljarder kronor, och vad skulle det få för effekt? Herr Hermansson kunde hänvisa till att vi kan ta ett par miljarder på försvarskostnaderna. Men herr Hermansson vet lika väl som jag att vi inte kan gå längre ned i försvarskostnaderna än enligt det beslut som riksdagen fattade under gårdagen. Därför blir ett sådant här förslag i långa stycken ingenting annat än en Don Quijotes fäktning mot väderkvarnarna.

Kan man då ta igen det genom några andra besparingar? Jag återkommer till detta längre fram i mitt inlägg, herr talman. Jag menar att det kan man inte. Kan man tänka sig att kompensera sig genom skattehöjningar på andra områden? Herr Hermansson har anfört förmögenhetsskatten och arvsbeskattningen. Även med en brutal höjning av dessa skatter – som skulle ha sina, som jag ser det, ganska bekymmersamma konsekvenser – skulle man endast få en partiell kompensation för bortfallet av de 4 miljarderna.

Kan man då tänka sig att i stället ta igen det genom att höja den indirekta beskattningen på andra varor? Man kommer då in på frågan om en speciell lyxbeskattning på vissa slag av varor. Det har man prövat tidigare, men kommit underfund med att det slår mycket dåligt. Denna kammare har därför gradvis avvecklat stora delar av den återstående formen av lyxbeskattning.

Vi har sänkt lyxbeskattningen på konfektyrer och chokladvaror efter intensiva uppvaktningar från de anställda inom livsmedelsbranschen, vilka sysslade med dessa frågor och såg hur arbetsmöjligheterna försvann på grund av denna specialbeskattning. Vi har tagit bort den speciella beskattningen på guldsmedsvaror efter tio år av intensiva uppvaktningar från branschens företrädare, oavsett om det nu gällt företagare eller anställda. Jag tyckte att det fanns ganska acceptabla skäl för att gå dem till mötes, bl. a. ett etablerat förhållande, som jag kanske har berättat om tidigare här i kammaren.

På de chartrade flygplanen från Kastrup till Kanarieöarna delar man under färden ut broschyrer om varor tillverkade av guld - halsband, fotband, armband eller vad det nu kan vara – med prisuppgifter och angivande att det är en svensk tillverkad kvalitetsstämplad vara, vilket det också är. Den utförs ur landet och blir en exportvara, som inte drabbas av skatt. Varan försäljs sedan i guldsmedsbutikerna på Kanarieöarna till sitt pris exklusive skatt. Tro inte att människor är så till den grad lojala mot denna församling, som naturligtvis i allra högsta grad ogillar den här relaterade företeelsen, att de avstår från att göra den personliga förtjänst som de har möjlighet till. Jag går så långt att jag säger, att jag inte vill gradera människor i olika socialklasser när de får denna chans och utnyttjar den.

När vi konstaterade att bl. a. genom sådana här jippon folk som hade utbildat sig i yrket och lagt ned fem sex år av utbildning stod utan inkomstmöjligheter så sade vi oss: "Vi får slopa denna typiska lyxbeskattning." Men om jag frågade om det inte vore bra att sänka skatten på mat och höja den på juveler, är det klart att jag skulle kunna få ett hundraprocentigt jakande svar. Om jag gjorde en Gallup ungefär på samma sätt som man nu gör intervjuer och frågade om inte momsén på

matvaror är besvärlig, skulle svaret bli detsamma.

På liknande sätt är det med de äkta mattorna, som också är en lyxprodukt. Vi fick starka interventioner från de s. k. utvecklingsländerna som sade: Skall ni med en specialskatt på dessa mattor försvåra exporten av en av de väsentliga varor som vi kan exportera runt om i världen? Så tog vi bort lyxskatten på de äkta mattorna.

Vi har haft en lyxskatt på pälsar. Den kanske var rimlig när den infördes, då pälsen var ett speciellt plagg för människor i en speciell samhällsklass. Men om jag en kall vinterdag ställde mig i trappan vid stora ingången till riksdagshuset och mönstrade de kvinnliga ledamöterna av denna kammare, skulle jag inte alls bli för överraskad ifall det visade sig att de flesta av dem på ett eller annat hade skaffat sig en päls. De är inte ensamma om att ha päls. Pälsen börjar bli en bruksvara för folk i allmänhet. Det finns pälsar i ungefär samma prisläge som en kvalitetskappa. Min bänkkamrat, konfektionär från Borås, kan säkerligen verifiera mig på den punkten. Det finns naturligtvis dyra och mindre dyra pälsar, men att försöka sätta en gräns mellan de dyra och inte dyra, mellan de lyxbetonade och inte lyxbetonade, har vi gått bet på.

Dessutom fick vi interventioner från våra EFTA-bröder, som ansåg att vår hantering av denna lyxskatt inte stod i överensstämmelse med den fria handel över gränserna som vi var bundna för. Så avvecklade vi den lyxskatten. Om man alltså bortser från de gamla traditionella lyxvarorna, var skall man då kunna ta igen de här 4 miljarderna?

Man kan inte höja den direkta skatten. Det är vi nog allesammans ense om. Jag tror att också herr Hermansson ger mig rätt i detta. Kan vi ta ut de här 4 miljarderna på de normala förbrukningsvarorna, på tobak, sprit och öl? Jag tror inte vi kan göra det utöver vad vi gör genom de skattehöjningar som jag utgår ifrån att den här riksdagen i stor enighet kommer att besluta någon gång frampå natten.

Man kan naturligtvis roa sig med att sätta optiska skattehöjningar på dessa varor som måhända har en viss välgörande inverkan på bruket av dem – knappast på missbruket, men om man anser att bruket är början till missbruk, finns det naturligtvis en anknytning. Men vi tål inte mera där, om vi skall diskutera fiskalt, och det är från de utgångspunkterna, menar jag, som herr Hermansson diskuterar, när han tar upp det här med momsens. Vi tål inte mera där och följaktligen är inte det heller en framkomlig väg.

Kan man skifta över beskattningen på livsmedel till skor, kläder eller andra sådana vardagsartiklar? Kan man skifta över den på hyran? Vi har ju bostadsbyggandet momsbelagt. Kan man skifta över den på inköp av de möbler som varje familj anser sig behöva? Kan man skifta över den på kylskåpet och elspisen som varje familj anser sig behöva? Jag tror inte det heller.

Det här är ett förslag som är illa grundat, när man tänker igenom det. Man kan säga att systemet har provats i andra länder. Ja, jag har klart för mig att för närvarande pågår en uniformering av momsbeskattningen, och i den mån skattheharmoniseringen inom EEC och inom Europa i övrigt kommer att avancera, blir denna uniformering av skatterna på den indirekta sidan mer och mer påtaglig.

Jag lade märke till att i Norge accepterade man en gång under Einar Gerhardsens regering förslag att undanta några viktiga baslivsmedel ifrån momsen. Man pressades sedan år efter år – och det här kunde jag följa personligen genom de regelbundna sammanträffanden och överläggningar jag hade med olika norska finansministrar – att vidga denna krets av livsmedel. Man kom så småningom fram till att anspråk på undantag för andra vardagsvaror var lika viktiga. Resultatet blev att man fick göra rent bord med den differentierade momsen, och sedermera införde en annan regering en generell moms på 20 procent – det var visserligen en borgerlig regering som gjorde det, men den nuvarande arbetarregeringen har, som jag vet, inte någon som helst tanke på att ändra på detta.

Man kan naturligtvis ifrågasätta, om det är en frontförändring från socialdemokraternas sida, när vi nu driver principen om den indirekta beskattningen i stället för den direkta. Ja, det är en frontförändring helt enkelt betingad av utvecklingen.

I det gamla Fattigsverige betalade vi på arbetarsidan egentligen inga direkta skatter. När jag i min ungdom var jordbruksarbetare och hade 40 kronor i månaden och kost och logi, var den direkta skatten inget problem för mig. När jag så småningom som fullt yrkesutbildad trädgårdsarbetare 1932 kom upp till den ståtliga inkomsten av 2 400 kronor per år, var detta inte heller något problem sett ur den direkta skattens synpunkt.

Det var därför rätt naturligt att när man började tala om en indirekt beskattning konfronterades svensk arbetarklass i allmänhet med problem som den ditintills hade sluppit undan, men så är det ju inte i dag. I dag konfronteras den svenska arbetarklassen ganska hårt med den direkta beskattningen, både den statliga och den kommunala, och då är problemet annorlunda.

Ser man sig omkring ute i världen, finner man att ingen nation uraktlåtligt utnyttjar den indirekta skatten såsom en inkomstkälla för staten. Det har man gjort alldeles oberoende av den politiska regimen – den må ha ett partimärke som herr Hermansson räknar som sitt, ett partimärke som herr Bohman räknar som sitt eller ett partimärke som jag räknar som mitt. Den indirekta beskattningen är en beskattning, betingad av tidsutvecklingens ofrånkomliga logik. Vi kommer att få behålla den, och mycket talar för att om det skall bli fråga om några ytterligare skattehöjningar – nationellt och internationellt – är det på det området man har ett visst utrymme.

Sedan vill jag slutligen säga till herr Hermansson att vi inte har accepterat det kommunistiska förslaget om arbetsgivaravgiften, som herr Hermanssons uttryck föll, utan vi har råkat tänka i samma banor, och vi var färdiga med våra förslag ungefär samtidigt utan några inbördes kontakter. Det är sanningen, vilket inte utesluter att jag med en viss tillfredsställelse ändå konstaterar att herr Hermansson och hans partivänner här hade tänkt parallellt med regeringspartiet, när det första förslaget inte kunde vinna majoritet i kammaren.

Med detta har jag, herr talman, klarat av de kommentarer till herr Hermanssons anförande som jag tyckte att jag borde göra, eftersom han var minst kontroversiell i sitt inlägg gentemot regeringen.

Jag kan bekänna att jag gick till debatten i dag i en nyfiken sinnesstämning. Jag frågade mig: Skall oppositionsledarna vara så ogenerade att de på nytt drar upp den gamla klagovisan om marginalskattens elände och den höga statsskattens alla olyckor, samtidigt som de säger nej till en sänkning av statsskatten och marginalskatten?

Det finns vissa graderingar i de tre oppositionsledarnas inlägg. Herr Fälldin var i detta avseende relativt lugn. Jag har inget minne av att han ens använde ordet marginalskatt. Herr Helén ligger i mitten, där han väl skall ligga, och herr Bohman visade samma aggressivitet som han har växt upp till i sina bästa stunder – jag talar nu om aggressivitet såsom egenskap.

Jag skulle vilja börja, herr talman, med någonting utifrån den här utgångspunkten: Vi har ju intill leda, och framför allt har väl jag ställts vid skampålen som det heter, i den här debatten mötts av talet om de orimliga marginalskatterna. Man har utmanande och indignerat frågat finansministern: "Lönar det sig över huvud taget att arbeta? Skatten tar ju alla lönehöjningarna och mer till. Vi suckar alla under oket av denna orimliga skatt och marginalskatt, men finansministern hör ingenting. Han vägrar över huvud taget att lyssna." Det har varit det stäende och uttröskade tema som i varje fall hos moderater och folkpartister dominerat den politiska debatten så långt tillbaka som vi kan minnas. Det har varit en klagan med starka överslag, men så mycket sanning har det väl legat i budskapet – om jag skall vara så högtidlig att jag kallar det för det – att denna regering med jämna mellanrum har gjort ingripanden, betingade av utvecklingen, för att lätta på direktskatten och marginalskatten. Vi vet också att denna lättnad i regel har måst balanseras av en skärpt indirekt beskattning, då en försämring av finanspolitiken som regel har varit omöjlig att acceptera. Under min relativt långa tid som finansminister har jag inte upplevt att man i den teoretiska debatten om huruvida vi har en för stark eller för svag finanspolitik någon enda gång anklagat mig för att vi skulle ha en för stark finanspolitik.

Vi har varje gång vi har gått ut och gjort en justering samlat stora majoriteter bakom den liberalisering av direktskatt och marginalskatt vi har föreslagit. Det gjorde vi år 1961, det gjorde vi år 1965 och år 1970.

En del av bevekelsegrunderna för dessa starka majoriteter har väl också varit att åtskilliga – inte bara de som har sin mantalsskrivningsort i mitt parti – såsom en rent principiell uppfattning om hur skattepolitiken skall utformas har sagt sig att det ändå ligger någonting av förnuft i att i ett samhälle, där vi ständigt saknar erforderligt sparande och erforderlig kapitalbildning, rikta skattevapnet mot människornas benägenhet att göra utgifter i stället för att så hårt rikta skattevapnet mot människornas i och för sig legala intresse av att skaffa sig inkomster.

Jag vill, herr talman, ge mig in på en liten rekapitulation, som jag tycker har sitt intresse att få in i protokollet, av vad som sig i riket tilldragit haver under de senaste veckorna.

Jag skall börja med att citera representativ borgerlig dagspress före och efter det att regeringen lade sitt skatteförslag på riksdagens bord.

Den ledande borgerliga tidningen i Sydsverige säger: "Ställt utom all diskussion är att ett stopp för stigande kommunal- och landstingskatter

är en verklig jämlikhetsreform, eftersom dessa proportionella skatter drabbar de lägre inkomsttagarna så hårt."

Den ledande folkpartitidningen i Västsverige fortsätter: "Om det skulle vara så att socialdemokraterna har beslutat sig för att inte sänka marginalskatten, så kan man vänta en hård strid om skatterna. De borgerliga partierna torde nämligen vara helt övertygade om att en marginalskattesänkning måste till."

Den ledande moderata tidningen i Östsverige, Barometern, säger: "Men vad tänker landets finansminister göra åt framför allt de marginalskatter som nu börjar bli så besvärande att många människor föredrar att ta sig fyra och fem fridagar per månad för att inte glida upp i ett löneläge där man gör en dubbel förlust?"

En ledande folkpartitidning i Mellansverige säger: "De samlade marginalskatteeffekterna har nu blivit så besvärande i vanliga inkomstlägen att det brådskar med korrigeringar som minskar dagens hårda press. Därför måste man ge förtur åt åtgärder som tar bort de värsta orimligheterna."

Detta var några exempel, ärade kammarledamöter, på den presspolitiska uppfattningen från borgerligt håll innan förslaget lades på riksdagens bord.

Hur blev den omedelbara reaktionen när förslaget kom? Jo, då säger den ledande borgerliga tidningen i Sydsverige: "Den utformning som skattepaketet fått gör att en bred uppslutning kring alla väsentliga inslag kan väntas i riksdagen. I själva verket ligger finansministerns förslag helt i linje med de krav på förändringar i skattepolitiken, som alltsedan 1970 års skattereform ställts av de tre liberala oppositionspartierna, de moderata, folkpartiet och centerpartiet. Den regeringsproposition som redan i dag läggs fram om skattereformen måste betecknas som en stor framgång för oppositionspartierna."

En ledande folkpartitidning i mellersta Sverige säger: "Och det är alltså vad herr Sträng nu kommer med. En skattesänkning över nästan hela linjen. Det är bra och därtill nödvändigt. Inte bör oppositionen klaga över att regeringen har tagit reson."

Tidningen fortsätter: "Det är bra att regeringen har stulit folkpartiets slogan 'Det måste löna sig att arbeta'. Från oppositionshåll kan inkomstmetoderna inte mötas med hårt reellt motstånd. Både center och folkparti har varit inne på liknande tankegångar."

Den ledande moderata tidningen i denna stad säger: "Så illa som regeringen har ställt till för sig har den inte kunnat avvakta resultatet av skatteutredningen. Sträng har alldeles rätt då han säger att det kommer att ta ett par år. Och vad skall han då ta sig till i dagsläget och inför 1973?"

En ledande folkpartitidning mitt i Sverige säger: "Men skatteomläggningen är av det slag oppositionen i princip siktar emot och det ger individen en viss ökad valmöjlighet mellan att spara eller betala skatt genom inköp. Överenskommelsen med kommuner och landsting är förnuftig. Någon större politisk strid kring det här förslaget är inte att förvänta."

De här citaten är ganska avslöjande. Regeringen lägger ett förslag som

tillmötesgår oppositionens synpunkter i fråga om skattesänkning över den direkta skatten och i första hand när det gäller att mildra marginalbeskattningen.

Pressen är förstående -- och hör och häpna -- ävenså partiledarna. Herr Heléns första spontana reaktion lyder som följer: "Äntligen har regeringen insett att det måste löna sig att spara."

Herr Bohmans första kommentar löd: "Det är roligt att få rätt ibland."

Herr Fäldin har på det hela taget uppträtt försiktigare. Han förbehöll sig rätten att få tänka innan han talade, och det är en respektabel uppfattning som man tvingas att acceptera. Men han ansåg det ändå positivt att man försöker lindra skatten i vissa vanliga inkomslägen.

Ja, det hela tycktes således leda fram till vad regeringen hade räknat med, nämligen att intresset för en marginalskaattesänkning och en sänkning av den direkta statsskatten var tillräckligt stort för att frågan skulle kunna lösas utan nämnvärda partipolitiska strider.

Så var säkerligen -- det ger vad jag här har citerat underlag för -- uppfattningen ända tills herr Hermansson deklarerade sin ståndpunkt i sakfrågan. I den situationen blev skattefrågan för de borgerliga partiledarna tämligen ointressant. Det blev i stället regeringsfrågan som kom i förgrunden. Vittringen av kanslihuset i näsborrarna eller, som det ibland brukar heta, av statsrådstaburetterna blev övermäktig för de borgerliga politikerna. Och då stryker man ett brett streck över alla sina frenetiskt framförda klagomål över marginalbeskattningen. Hela det intensiva engagemanget för en skattesänkning var, herr talman, definitivt borta med vinden.

Vi har på regeringssidan bara att konstatera att den uppslutning i riksdagen, som vi var säkra på, inte förelåg. Men kvar stod att vi hade lovat ut en skattesänkning, som var befogad, till de stora breda inkomstgrupperna. Vi ansåg oss som hederligt folk vara skyldiga att fullfölja den. Vi ansåg också att det förelåg tillräckligt starka sakskaäl för att göra den justeringen nu, då det inte torde föreligga praktiska möjligheter för skatteutredningen att här komma fram med förslag inom de närmaste två tre åren.

När vi inte mötte en i riksdagsmajoriteten förankrad uppfattning om finansieringen gällde det därför att presentera ett finansieringsalternativ som hade anknytning till detta.

Vi sade redan på ett tidigt stadium att det fanns två möjligheter att finansiera reformen: antingen via momsens eller via arbetsgivaravgiften. Vi gjorde en värdering, och vi valde momsens. Vi hade en accept från de stora löntagarorganisationerna för den linjen, men den hade inte gehör i riksdagen, och så mycket realpolitiker måste vi ju ändå vara, om vi vill genomföra en skattesänkning, att vi måste välja en finansieringsform som vi har välgrundad anledning att räkna med att majoriteten av svenska folkets valda representanter ställer sig bakom.

Fortfarande stod emellertid såväl regeringen som skatteutskottets socialdemokrater öppna för en finansiering via momsens. Vi sade ifrån att vårt huvudförslag låg fast i skatteutskottet intill den sista justeringsdagen. Möjligheten att i utskottet söka sig fram till en kompromiss i enlighet

med en god tradition i riksdagen försvann när såväl herr Fällidin som herr Helén i offentliga uttalanden och i presskonferenser i Sveriges Radio avvisade alla tankar på en kompromiss och effektivt drog ner rullgardinen för en sådan.

Jag är väl inte särskilt överraskad över det senare. Prisstegringsdebatten hade ju rasat, Skärholmsfruarna hade visat humör och fått oppositionen att bli till ytterlighet tveksam, och i sin blinda iver att sabla ner momsens som finansieringskälla hade man argumentmässigt försatt sig i en situation där det naturligtvis – det begriper också jag – förelåg praktiska svårigheter att diskutera en kompromiss. Kuraget räckte inte till för något sådant. Det räckte inte längre än till att säga ett blankt nej och köra över alla krav och alla deklARATIONER om önskvärdheten av att lätta på den direkta skatten.

Vi har således bara att konstatera att det inte fanns något allvar bakom de årslånga kampanjerna om direktskattesänkning. Det var inte meningen att vi skulle ta argumenten som uttryck för någon välgrundad och genomtänkt uppfattning.

Förslaget om att lindra den direkta skatten och kompensera det över moms och punktskatter är i och för sig ingenting nytt. Oppositionen har tidigare ställt sig bakom omläggningen 1970, när momshöjningen var så kraftig som 6,5 procent, mot de 2,25 procent om jag räknar konsekvent – som det var fråga om denna gång.

I dagens konjunkturperspektiv borde även oppositionen förstå att någon annan väg än att kompensera via momsens eller arbetsgivaravgiften inte föreligger. Att finansiera skattesänkningen via en ökad upplåning har dess bättre inte framförts såsom ett alternativ här i dag.

I vart fall har den politiska situationen klarnat, och det är en fördel. Den borgerliga oppositionens heta önskan att få bort den regering, som sitter på mandat från svensk arbetarrörelse, från ledningen av det politiska arbetet och samhällsarbetet har klarare än någon gång tidigare manifesterats. Ni har exponerat er på ett sätt som inte lämnar någonting övrigt att önska. Vi har tidigare kunnat tala över partigränserna – personligen har jag betraktat det som en fördel. Vi har väl att inregistrera att de möjligheterna nu är väsentligen försämrade, om de över huvud taget finns kvar. Man kan beklaga det.

Vi har en gång tidigare upplevt en historia som påminner om dagens. Det var när regeringen efter många år av borgerliga krav på att slopa hyresregleringen lade ett sådant förslag på riksdagens bord och vi då upplevde till vår stora överraskning hur den politiskt taktiska finurligheten på borgerligt håll omöjliggjorde att förslaget genomfördes. Ni såg vid det tillfället, liksom ni trodde att ni såg denna gång, en chans att använda regeringsförslaget som tillhygge mot regeringen. I första hand skulle det användas då ni vände er i er allmänna politiska verksamhet gentemot de valmän som traditionellt stöder oss. Vi har allesammans ett klart minne av herr Bohmans ånger, hans vältalighet, hans vädjanden: "Bry er nu inte om mittenpartiernas politiskt taktiska spel, utan håll fast vid förslaget!" I varje fall var det något patetiskt över herr Bohman vid det tillfället; jag har minnesbilden ganska klar för mig.

Vi ändrade inte på vår ståndpunkt. Vi tyckte att vi hade rättighet att

räkna med att förslaget skulle tas emot på ett ärligt sätt. När det inte skedde, hade vi ingen anledning att låta förslaget ligga kvar hos riksdagen.

Och på nytt har väl något av samma spekulativa tankegångar vaknat. Ni såg möjligheten att använda skatteförslaget som ett slagträ, som på nytt skulle användas mot regeringen i agitationen när ni vände er till regeringens traditionella valmän. Prisstegringen skulle spela en väsentlig roll.

Även om skatteförslaget hade tillmötesgått era önskemål blev följaktligen frestelsen och den politiskt taktiska finurligheten även den här andra gången för stora. Med två sådana skolexempel bakom oss – som vi självfallet kommer att lägga på minnet – är det förklarligt att vi tycker att det är svårt att ta era politiska deklamationer på allvar eller att räkna med att ni såsom politiker skall stå för synpunkter som ni för fram i era politiska budskap.

I den aktuella debatten har oppositionen hängivit sig åt föreställningen att en ny skatteutredning skall lösa de flesta av problemen i vår värld. Det gäller inte bara själva skattesystemets utformning, utan den skall även skapa möjligheter för direkta skattesänkningar för stora medborgargrupper. En skatteutredning skulle ge möjligheter till skattesänkningar – ja, det är uppenbarligen ett falsarium i allt väsentligt. En del okunniga skribenter i den politiska dagsjournalistiken har ivrigt förfäktat den uppfattningen – förmodligen därför att de tror på budskapet från oppositionens politiska företrädare, som torgför den här meningen. Jag vågar ifrågasätta, om de oppositionstalare som sprider läran innerst inne tror på vad de själva säger. Motiveringen torde närmast gå ut på att fånga den politiska valvinden.

Jag skall, herr talman, med några korta kommentarer motivera mitt något hårda omdöme om oppositionens sätt att argumentera.

Under denna riksdag har oppositionen varit full av frustande sparsamhetsiver i talarstolen, i sina tidningsorgan och ute bland allmänheten – samtidigt som oppositionspartierna ställt förslag som överstiger regeringens förslag om utgifter. En seriös inventering av alla era förslag som har partikaraktär ger klart belägg för detta. Skulle denna riksdag snällt och beskedligt ha följt herr Bohmans av partiledningen sanktionerade alternativ, så skulle man ha ökat de statliga utgifterna med 700 miljoner kronor. Skulle motsvarande ha skett när det gäller folkpartiet, så skulle utgiftsökningen ligga på 1 150 miljoner. Centerpartiets förslag ligger någonstans däremellan.

Detta är siffror som är räknade på årsgenomslaget, för den händelse riksdagen skulle ha följt den "sparsamma" oppositionens yrkanden. Oppositionen ställer ogenerat ut växlar på kraftigt ökade utgifter i framtiden. I fråga om försvaret, som diskuterades här under gårdagen, skulle vi enligt folkpartiets och centerpartiets alternativ under femårsperioden göra ett åtagande som ligger 1 250 miljoner högre än regeringsförslaget – och det skulle ligga 2 175 miljoner högre än regeringsförslaget med herr Bohmans alternativ. Detta är räknat i fasta priser, i 1970 års priser. Skulle vi justera dessa kostnader med en antagen prisstegring på mellan 3 och 4 procent per år, skulle vi få lägga till ytterligare 250 miljoner på mittenpartiernas alternativ och drygt 400 miljoner på moderata samlings-

Tisdagen den
30 maj 1972

*Den ekonomiska
politiken, m. m.*

partiets alternativ.

Vi har folkpensionsavgifter att betala i framtiden som kommer att stiga med drygt en halv miljard varje år, även om inga speciella reformer görs. Jag tillät mig att göra en beräkning av hur folkpensionsanslaget har stigit i medeltal under de senaste fem åren. Den medeltalssiffran ligger på 775 miljoner kronor.

Vi har vidare 300 000 anställda i statlig tjänst med löner direkt över budgeten. Deras lönepåslag får väl följa den allmänna marknadens lönepåslag, och det har under den senaste femårsperioden motsvarat i medeltal 700 miljoner per år i utgiftsökning för statskassan.

Statsbidragen till kommunerna ökar normalt med en kvarts miljard kronor om året, och den allmänna uppfattningen är trots detta att kommunerna har det svårt med sin finansiella situation, vilket förmodligen är en alldeles riktig iakttagelse.

I den mån oppositionen luftar den här frågeställningen är det regelmässigt från de förutsättningarna att ytterligare kostnader skall överföras från den kommunala till den statliga utgiftsbudgeten. Arbetsmarknadspolitiken i strukturomvandlingens samhälle och med de konjunkturväxlingar som vi kommer att få dras med kommer stadigt att kräva i bästa fall oförändrade insatser. Det finns skäl som gör att man kanske t. o. m. kan räkna med en ytterligare stegring.

Vi har våra utbildningskostnader. Vi möter i dag en stark kritik mot bidragen inom studiemedelssystemet, som stått oförändrade sedan systemet infördes. De betraktas nu såsom djupt otillräckliga mot bakgrund av den prisstegring som har ägt rum.

Vi möter bostadspolitikens enorma ekonomiska problem. Det riktas i dag en stark kritik mot höga hyror i nyproduktionen trots att kapitalkostnaden för dagen är starkt subventionerad över statskassan. Hela systemet med paritetslånen laddar för närvarande upp en skuld för framtidens hyresgäster som det enligt min personliga mening inte finns några realistiska möjligheter för dessa att återbetala och som följaktligen med all säkerhet i väsentlig utsträckning kommer att behöva betalas av landets skattebetalare genom avskrivningsanslag över budgeten. Det är den bistra sanning som vi har att se i ögonen. Den nyligen beslutade bostadsfinansieringsutredningen har att brottas med dessa problem.

Vi har vidare ett u-hjälpsprogram som i vart fall folkpartiet och centerpartiet anser skall förstärkas med 1 miljard kronor under de närmaste två åren.

Vi har i dagarna fått ett utredningsförslag på familjepolitikens område som representerar en kostnad på drygt 900 miljoner kronor, försett med reservationer från de borgerliga partierna för ytterligare kostnadspåslag; om jag minns rätt föreslogs från de moderatas sida ytterligare 600 miljoner och från mittenpartiernas sida ytterligare närmare 1 miljard.

Herr talman! Det är inte svårt att fortsätta ytterligare, men jag tror att detta räcker. I det här finanspolitiska och ekonomiska perspektivet far nu oppositionen ogenerat omkring och sprider falska föreställningar bland folk om att om bara den här utredningen sätter sig ned och som man säger grundligt utreder skattefrågan och vi sedan får en grundlig remiss på det utredningsförslaget, skall också anspråken på statens pengar

försvinna i stor utsträckning. Det hela dikteras av ambitionen att man från oppositionens sida vill framstå - så länge det nu går - som alla goda gävors givare utan tanke på de löften man ställer ut. En fortsättning av de åtaganden som vi redan gjort, en rimlig progressiv reformpolitik, är inte förenlig med löften om att genomföra direkta skattesänkningar. Den sparaktion som skulle klara det problemet är en dröm som snabbt och effektivt kommer att försvinna när man börjar titta närmare på det hela.

Hela skatteproblemet är mot denna bakgrund en fråga om omfördelning av skatteuttaget mellan den direkta och indirekta skatten och mellan grupper i olika inkomstlägen. Det är den bistra verklighet vi har att se i ögonen, det är den praktiska verklighet som ingen kan undfly. Därest skatteutredningen går till sin uppgift från andra utgångspunkter, är jag övertygad om att den snabbt kommer att stänga pannan blodig. Den kommer helt enkelt att få diskutera de lämpligaste vägarna för hur de inkomster staten behöver skall tas ut, där man i bästa fall kan tänka sig att denna kammare lyckas med uppgiften att dämpa ned utgiftstakten framöver. Utredningens uppgift blir således fördelningen av skattebördan mellan de olika inkomsttagargrupperna från läg- till medel- och hög-inkomsttagare, hur förmögenhets- och arvsbeskattningen skall bidra till finansieringen av statens utgifter, hur fördelningen skall ligga mellan det traditionella sättet att beskatta inkomsterna och det sedan 1960 tillämpade sättet att beskatta utgifterna, dvs. fördelningen mellan direkt och indirekt beskattning.

Utredningen kommer att få syssla med hur problemet med fallande socialbidrag och progressiva skatter skall hanteras när de här båda förhållandena möter varandra i de breda inkomsttagargrupperna. Den skall emellertid av naturliga skäl inte fungera som besparingsutredning i fråga om den statliga utgiftsstaten. Den kan aldrig bli ersättare för regeringens budgetbehandling och för riksdagens funktion i det sammanhanget. Den kan inte heller fungera som prioriteringsinstans när det gäller fördelning av begränsade tillgångar mellan skall vi säga försvarspolitik, utbildningspolitik, socialpolitik, näringspolitik och statlig lönepolitik, för att nämna några huvudområden. Då är den helt enkelt inte längre någon skatteutredning utan skulle svinga sig upp till något slags superinstans över all annan ekonomisk administration och verksamhet inom den statliga sektorn. Den kan rimligtvis inte heller ges frihet att skriva en önskelista om allmänna skattesänkningar och överlåta åt andra att skära ned statens utgifter, inbillande sig att den vägen få överensstämmelse mellan skattepolitiska önskemål och statens utgiftsbudget i övrigt.

Man får detta intryck, när man lyssnar på alla dem som i indignation talar om att finansministern har beskurit arbetsområdet och inte respekterar förutsättningslösheten i utredningsarbetet. Om man bestämt sig för att inte tänka i botten innan man talar, ja, då håller det argumentet, men inte annars. Skatteutredningen har sitt område, som gäller hur skattesystemet skall utformas för att på det rimligaste sättet passa in som finansieringskälla för de statliga utgifterna. Dessa blir inte relativt mindre än vad de är i dag. Det kommer inte bara jag som finansminister utan alla mina efterföljare också att få uppleva.

Att utredningen inte heller skall gå in på företagsbeskattningen

Tisdagen den
30 maj 1972

*Den ekonomiska
politiken, m. m.*

förklaras av att det sitter en utredning för den uppgiften med parlamentarisk representation från i varje fall fyra av riksdagens partier, och dessutom är intresseorganisationerna representerade. Att direktiven vidare hindrar utredningen ta upp frågan om den kommunala beskattningen har också två skäl: dels har vi även här en parlamentarisk utredning med representanter för intresseorganisationerna som sysslar med kostnadsfördelningen mellan stat och kommun, dels finns det inte majoritet i det här huset för att en statlig utredning skall ge sig in på att skriva lagar, förordningar och regler för kommunernas skattepolitik och kommunernas skatteuttag. Dessutom skall naturligtvis den här utredningen hålla erforderliga kontakter med de båda andra utredningar som jag här omnämnde.

På en enda punkt är utredningen bunden i direktiven. Det gäller frågan om indexregleringen av skatten. Där har det i direktiven sagts ifrån att utredningen inte skall syssla med denna sak. Det beror på att riksdagen under senaste år efter votering ett par gånger har avslagit kravet på indexreglering av skatteskalen. Jag ansåg att det under dessa förhållanden inte fanns anledning för utredningen att lägga ned arbete på ett förslag som riksdagen på förhand klart och tydligt bett att få slippa.

Det var sanningen om utredningen och dess förutsättningar. Jag är medveten om att trots denna redogörelse kommer beskyllningarna att fortsätta. Finansministern har inte följt riksdagens beslut om förutsättningslösheten, kommer det att heta. Men jag när förhoppningar om att en och annan som vill se mera seriöst på problemet kan ha nytta av den redovisning som jag här har lämnat.

Utredningen får ett hårt arbete. Den får brottas med till ytterlighet kontroversiella problem. Eftersom inte heller utredningens borgerliga ledamöter i längden kan gå runt verkligheten, vore det skäl att ta den här varningen från min sida på allvar, en varning för att inbilla väljarna att den omständigheten att det sitter politiker och experter och funderar över hur skatterna rimligtvis skall tas ut i och för sig skulle ge möjligheter att komma undan behovet av att skaffa inkomster för att täcka de utgifter som riksdagen i dag och framöver kommer att besluta om.

Herr talman! Jag skall försöka att så kort som möjligt bemöta en del av de synpunkter som de tre borgerliga partiledarna tog upp i sina inlägg. Herr Fälldin började med att diskutera frågan om arbetslösheten. Han ville göra gällande att denna var en följd av misstag från regeringens sida; regeringen har inte skött den ekonomiska politiken så att den fulla sysselsättningen har kunnat åstadkommas.

Det här är en fråga som vi i varje ekonomisk debatt diskuterat, analyserat och argumenterat kring. Jag hittade i och för sig inte några nya argument i herr Fälldins inlägg. Därför är det naturligtvis påfrestande om jag nu står här och upprepar alla mina gamla argument, även om jag tycker att de är lika hållbara. Vad jag sagt är – för att beskriva det i korthet – att vi sedan månadsskiftet oktober november i fjol och fram till dags dato har märkt en, om jag räknar med säsongkorrigerade siffror, stigande sysselsättning. Vad som dessutom är intressant är ju att även med de arbetslöshetssiffror vi har i dag har sysselsättningen under hela året varit praktiskt taget lika hög som den var under 1970 när vi hade

brist på arbetskraft i stor omfattning. Detta beror helt enkelt därpå att vi nu har kommit in i ett läge, där det anmäler sig nya grupper på arbetsmarknaden som tidigare var relativt anonyma. De skall självfallet tas om hand. Men det tar lite tid att placera dem. Det är inte alltid så att arbetsmöjligheterna för man och hustru stämmer överens på den ort där de av naturliga skäl bor tillsammans.

Den senaste arbetslöshetsrapporten har väl vissa glädjande inslag. Det gäller inte bara denna reduktion av arbetslösheten med 12 700 ifrån april till maj och denna ökning av de lediga platserna med 7 850 under motsvarande tid.

När det gäller den stora gruppen av arbets sökande – den grupp som är faktiskt organiserad och ansluten till arbetslöshetskassorna – är vi nu i maj månad nere under 2 procent i den redovisade arbetslösheten. Det var ungefär vad vi hade i maj månad i fjol, men debatten om arbetslösheten började ju då litet senare frampå sommaren och höll framför allt på under hösten.

Om man studerar siffrorna litet närmare kan man dessutom konstatera att yrkesområden där arbetslösheten tidigare var oroande nu börjar återhämta sig. Byggnadsarbetarna har en bättre sysselsättning i maj i år än de hade i fjol, även om deras arbetslöshet fortfarande är för hög. Det finns rutiga skäl och randiga orsaker för den här problemställningen som jag har utvecklat tidigare och inte skall upprepa.

Vi märker vidare att arbetslösheten är på nedgång för typiska exportindustrier – för gruvindustrins arbetare, för pappersindustrins, skogsindustrins och träindustrins arbetare. Det är den däremot inte för verkstadsindustrins arbetare, men det finns ju en gammal regel som säger att verkstadsindustrin fungerar med en viss eftersläpning i konjunkturuppgång och konjunktur nedgång.

Detaljstuderar man siffrorna får man en verifikation på vad jag har sagt i kompletteringspropositionen. Jag tycker mig också ha vunnit gehör i finansutskottet för uppfattningen att vi ändock passerat lågkonjunkturen och är på väg uppåt.

Herr Fälldin passade på att säga att hade man bara följt oppositionens förslag från i fjol höst, skulle allting varit annorlunda. Ja, vi skulle haft en situation där man ovanpå regeringens stimulans – jag skall inte vara exakt, men låt mig säga med 5 till 6 miljarder – skulle lagt ytterligare en likviditet på 4 miljarder, hänförd till företagen och konsumenterna. Jag är rädd för att man då hade startat den här uppgången med bundna händer och ett utomordentligt svårt utgångsläge.

Vad är det man – intill leda – brukar anklaga finansministern för? Allt vad finansministern gör i konjunkturpolitiken, heter det, gör han för sent och för halvhjärtat. Är det så att han skall bromsa en uppgång, väntar han för länge; skall han stimulera i en nedgång, väntar han för länge.

Nu har förslaget om arbetsgivaravgiften i en uppgångskonjunktur blivit någonting som i den grova debatten påstås kunna vända på hela konjunkturläget. Man kunde ju i stället betrakta det som en försiktig broms mot överslag, som vi i annat fall skulle kunna få.

Märk väl, ärade kammarledamöter, att de besvärigheter vi hade under 1969 och 1970 med överansträngning och – som det brukar heta –

inflationstendenser i ekonomin, inte härrörde från konsumentensidan. De härrörde ifrån att efterfrågan ifrån företagsidan kom för snabbt, på en gång och i ett skede med stigande priser och åtföljande lageruppladdning. Man förverkligade hela denna inköpsverksamhet med den likviditet man hade då.

Skall vi ha något liknande nu? Nej, säger ni allesammans, vi vill inte ha en repetition av de hårda kreditpolitiska åtstramningarna. Men vågar man inte gå fram med en försiktig broms via finanspolitiken, då lägger man för stora bördor på de andra medel som vi har till vårt förfogande.

Hur skulle läget varit i dag om ytterligare 4 miljarder skulle ha flutit omkring i form av likviditet hos företagen? Och i form av ökad konsumtionskraft hos de stora grupper av konsumenter, som i dag – jag har sagt det tidigare – kostar på sig en privatbilskonsumtion som ligger 25–30 procent högre under första kvartalet i år än under de tidigare åren och som i allt större utsträckning prioriterar sin konsumtion av semesterresor till alltmer avlägsna länder? Jag tror ingen skulle ha varit betjänt av detta, vare sig valutamässigt eller från den allmänna ekonomiska politikens utgångspunkt.

Företagen är i dag likvida. Bankerna är i dag likvida. Att vi inte har fått en större fart på investeringarna under lågkonjunkturen förklaras av den enkla reflexion som varje företagare gör. Han skall ha in order i sina orderböcker, och han skall helst se att han får in dessa order till ökade priser. Det är då det blir fart på hans investeringslust på allvar, även om vi kan via statliga stimulanser i någon mån hjälpa honom över de värsta svackorna.

Vi får två grupper arbetstagare, säger herr Fälldin, en grupp som är utslagen och en grupp som är i arbete.

Här är ett problem som vi med en alltmer utvecklad arbetsmarknadsorganisation får försöka ta hand om. Vi har en brist på yrkesarbetare. Det har vi haft under hela lågkonjunkturen, och det har vi också i dag. Här är mycket ogjort, dels för att klara utbildningen så att den passar ihop med efterfrågan, dels för att försöka styra över företagens efterfrågan även till den arbetskraft som inte riktigt orkar hänga med i takten. Här tror jag det beslut den här kammaren tagit under året kan bli något av en vändpunkt. Man kan nu över statskassan finansiera 40 procent av den avtalsenliga lönekostnaden, så att den arbetare som i något avseende är handikappad kan placeras till 60 procent av normalkostnaden. Detta bör kunna ge resultat, om även företagarna är inställda på att göra någonting. När jag varit ute och rest i landet, som jag gjort rätt flitigt denna vår, har jag funnit en samarbetsvilja på det här området. Man har någonting som kallas samarbetslag, något som jag tror kommer att ge goda resultat i den mån det kan byggas ut organisatoriskt och administrativt mot bakgrunden av det riksdagsbeslut jag här erinrade om.

Om vi hade lagt större vikt vid oppositionen, skulle vi haft större utrymme för att bromsa. Hoppsan, har jag sagt någon gång tidigare. Jag brukar ju få goda rekommendationer med bildspråk ifrån den här intressanta världen. Herr Fälldins företrädare älskade att ifrån talarstolen tala om hur man skulle sköta bromspedal och gaspedal omväxlande och varierande. Jag tror det är svårare att sköta politiken om bromsningarna

är för hårda. Det är nog mera ohälsosamt för framfarten. I och med att vi inte följde med i den likvideringsprocess i fråga om den svenska ekonomin som herrarna var ute efter för några månader sedan har vi chansen att sköta det här på ett smidigare sätt.

Momsen ackumulerar prishöjningarna, säger herr Fälldin, när han försöker väcka till liv det förslag om 200 subventionsmiljoner till mjölken som riksdagen för en vecka sedan med ganska kraftig majoritet sade nej till. Nu är det väl inte något specifikt med momsens funktion när det gäller mjölkens väg från kojuvret till frukostbordet. Vi har ju samma situation på alla andra områden. Skor t. ex. skall ju också genomgå den där processen via grosshandel och uppköpare ut till detaljhandeln. En elektrisk spis går i regel över grosshandeln och järnhandeln vidare till konsumenten. T. o. m. tillverkaren av enkelt byggnadsjärn får slussa sin vara genom hela den här processen. Vid varje station läggs det på ett procentuellt tillägg, om ursprungsvaran har stigit i pris. Mellan stationerna uppkommer transportkostnader. Det finns inget specifikt hos mjölken som skiljer den från andra produkter i fråga om hanteringen. Det är väl bara så att det råkar vara litet mera opportunt att tala om mjölken.

När jag läst herr Fälldins och herr Heléns utläggningar om att momsens tar 22 procent av priset på en liter mjölk har jag ibland tänkt på den här fyrkantiga förpackningen som mjölkkonsumenterna numera tillhålls av serviceskäl. Den kostar mellan 13 och 14 öre. Man skulle ju kunna spara någon tioöring genom att gå tillbaka till de gamla returflaskorna, men konsumenterna betalar det här priset för att vinna tid och bekvämlighet utan att bråka om det. Att det inte finns någon rim och reson i det löst framkastade talet om momsens effekt på mjölken märker man, om man gör sig tid och besvär med att försöka analysera frågan litet grundligare.

Herr Fälldin har lyckats med en sak i sin intensiva argumentation för att skattebetalarna skall betala mjölken. Jordbruksministern presenterade för någon dag sedan – i varje fall var han vänlig nog att ge mig det – ett första utkast till direktiv för en ny, genomgripande jordbruksutredning, där lågprislinjen som alternativ till högprislinjen skall genomgå och analyseras från helt förutsättningslösa – märk väl förutsättningslösa – och objektiva grunder. Jag vet hur pass irriterad man är rent allmänt bland herr Fälldins närstående över lågprislinjedebatten. Man vill ha dagens högprislinje som ett skydd mot världsmarknadens lägre priser.

Jag skall inte ge mig in på ett ställningstagande här, men jag måste nog erkänna och bekänna som min egen uppfattning, att herr Fälldins aktivitet på den här punkten naturligtvis har ställt frågan i diskussionens förgrund och varit en av anledningarna till att en ny jordbruksutredning förutsättningslöst skall fundera över frågan: Skall vi ha högprislinje eller skall vi ha lågprislinje?

Jag kommer sedan, herr talman, över till några kommentarer till herr Helén. Han ställer en intressant fråga. Finansministern har "snuvat" jag tror han uttryckte det så pass enkelt och folkligt – tidningarna på vad han gick och funderade på när han lade fram sitt skatteförslag. Jag tror att om man är en ambitiös journalist, radio- eller TV-man är man till ytterlighet förargad om denna församling blir den som primärt får ta del

av regeringens förslag. Det är mycket spännande om man kan få ut något i förväg. Ibland betraktas det som en journalistisk bragd skulle jag föreställa mig — men jag betraktar det i allmänhet som en ganska onödig ansträngning att springa och rycka ut en detalj ur ett förslag innan det är färdigt. Jag håller mycket bestämt på den uppfattningen att riksdagen så långt möjligt bör i egenskap av regeringens arbetsgivare och den beslutfattande församlingen ha rätt att vara den första instans som tar del av regeringsförslag och propositioner.

Hela talet om hemlighetsmakeriet i kanslihuset begriper jag inte. Om Ni gör anspråk på att flytta in i kanslihuset i något slags hypotetisk samlingsregering, kan Ni, om det lyckas, ha rättighet att anklaga de statsråd som inte talar om för övriga kolleger i regeringen vad de håller på med. Men parlamentarismens ofrånkomliga grundregel är att ett parti regerar och ett annat är i opposition. Ibland kan det vara lämpligt att man söker sig fram till en överenskommelse.

Jag har gjort det några gånger med herr Fälldins företrädare. Jag skall inte avslöja något närmare, ty då kanske jag blir för inträngande. Jag kan möjligen säga att jag några gånger försökt med herr Heléns företrädare men med dåligt resultat. Det kan vara fråga om rent personliga synpunkter — sympatier, antipatier och mycket annat. Men allt detta är mera undantag från regeln. Regeln måste helt enkelt vara att regeringen utarbetar sina förslag och att dessa förslag sedan prövas vid utskottsbehandlingen och möts av motionsyrkanden varpå besluten sedan fattas i vanlig ordning av riksdagen.

De tabeller som herr Helén ägnade sig ett ögonblick åt och starkt kritiserade är naturligtvis inte Strängs tabeller. Det är fru Cecilia Nettelbrandts tabeller, men de presenteras i pressen på detta sätt: "Nya siffror från Sträng." Sträng är helt oskyldig till dessa siffror. De är gjorda på fru Nettelbrandts exklusiva begäran — man har en viss respekt för henne som vice talman i riksdagen och försöker hjälpa henne och stå till tjänst — även om utgångspunkterna och förutsättningarna i detta fall var så tokiga och galna som man kan begära. De beräkningar som nu snurrar omkring i motståndarpressen som Strängs nya siffror har inget underlag i en seriös debatt och i verkligheten. För att klara ut detta lämnade finansdepartementet ett meddelande till TT. Med den kännedom jag har om TT har detta meddelande säkerligen kablat ut till varje tidning i det skick som finansdepartementet lämnade det i. Där sägs det: "Uträkningarna har expedierats av finansdepartementet. — — — Beräkningarna har utförts på begäran av ledamoten i riksdagens skatteutskott Cecilia Nettelbrandt på av henne angivna bestämda förutsättningar. Finansdepartementet vill framhålla att dessa förutsättningar inte kan betraktas som realistiska. Tabellen lämnar således inte någon bild av hur förhållandena kommer att gestalta sig i verkligheten utan får ses som ett teoretiskt räkneexempel."

Jag skall naturligtvis inte begära att mötas av så mycket fair play att jag får detta refererat i varje borgerlig tidning. Men man borde väl ändå kunna låta bli att i rubriken hänga upp siffrorna som Strängs siffror. I TT-meddelandet heter det vidare:

"Väsentliga invändningar kan göras mot de angivna förutsättningarna.

Sålunda har förutsatts att hela den indirekta skattehöjningen faller på personer med skattepliktig inkomst. Hänsyn har därvid inte tagits till att en betydande del av denna skattehöjning bärs av stat och kommun, näringslivet och personer som saknar sådan skattepliktig inkomst.”

Även folkpensionärernas bostadstillägg, den sjukes sjukpenning, den arbetslöses arbetslöshetsförsäkring, AMS:s omskolningsbidrag, barnfamiljernas bostadsbidrag – allt detta används ju att köpa mat och kläder för, och momsen slår lika väl på de pengarna som på de inkomster som utgör skattepliktig taxerad inkomst.

Nu har alltså fru Nettelbrandt begärt att man skall se bort från allt detta. Hela skattehöjningen skall tas ut på den här begränsade gruppen av förbrukare. Då får man en starkare procentsats, man får kraftigare genomslag i kronor och man kan med triumf i rösten redovisa en förfalskad tabell, som inte ger någon som helst överensstämmelse med verkligheten. Inte heller kostnadsavdrag och underskottsavdrag kommer in i bilden vid den här behandlingen.

Det var naturligtvis inte så överraskande om en av finansdepartementets medarbetare, som är van vid att göra korrekta beräkningar, sade sig att ”det här kan jag väl inte göra en beräkning på, för det blir ju ett resultat som svär emot min egen uppfattning om vad som är korrekt”. Fru Nettelbrandt insisterar på att hon skall ha beräkningen, skatteutskottet är artigt, snällt och hyggligt mot fru Nettelbrandt, och det är inget fel i det. Hon fick sina beräkningar på de här premisserna.

När jag fick reda på att hon ville ha dem sade jag: ”Ge henne dem på de här premisserna! Men vi skall säga ifrån att tabellerna inte kan användas i en seriös debatt.” Och med det började och slutade vi vårt TT-meddelande.

Jag har ett behov av att komplettera historien med vad jag här har sagt, då jag till min ledsnad har märkt att finansministern inte kan räkna med särskilt fair behandling i den oppositionspress han har att möta.

Herr talman! Jag satt och gjorde snabbt ett räkneexempel för att korrigera den tokiga tabellen. Jag kan spara det tills vidare, då jag är rädd att jag kanske saboterar tiden för mycket.

Även herr Helén tar upp frågan om samarbetsviljan från oppositionens sida, och han frågar var regeringens samarbetsvilja finns. Jag fick det intrycket att herr Helén i sitt inlägg redan har tagit ut segern i form av ett regeringsskifte 1973. Jag brukar uppmana oppositionen att vara försiktig med det. Jag har gjort det tidigare, och då svarade herr Helén att det tänker han inte göra. Det kanske vore tacknämligt om han gav samma besked i dag, för onekligen kunde man få det intrycket när man lyssnade på honom.

Det saknas investeringsvilja, säger herr Helén. Jag är för min del beredd att ge industrin ett erkännande för den investeringsvilja den har. I och för sig är det rätt överraskande när den ständigt upplyses av herr Bohman och herr Helén om att egentligen är det helt meningslöst att investera. Vad vi är inne på nu – enligt oppositionen för att använda en dramatisk rubrik – är en lång dags färd mot natt. Det är denna katastrofstämning som herr Bohman är en så utomordentlig talesman för, och herr Helén hjälper till så gott han orkar med. Hur kan företagarna

under sådana förhållanden ändå våga sig på att investera?

Denna s. k. "löneskatt" det namn som ni har hittat på - jag begriper mycket väl varför ni kallar den det - skulle ha, säger ni, så katastrofala verkningar. Jag tror att det var herr Helén som frågade: Hur går det här ihop med herr Strängs löfte i Kalmar att ingen arbetsgivaravgift skulle komma? Och jag lade märke till, när vi upplevde demonstrationen under gårdagen, att det här spelade en stor roll. Min sonora stämma återgavs på band inför de lyssnare som hade samlats här på Sergels torg. Men det är mycket enkelt att förklara. Jag var i Kalmar den 17 april. Vi hade i allt väsentligt gjort en proposition färdig, som byggde på att finansieringskällan skulle vara en höjning av momsens med i runt tal två procent. Jag hade vid det tillfället ingen tanke på att oppositionens borgerliga ledamöter skulle vara så förtvivlat sjuka på att få komma in i kanslihuset - inom parentes sagt är det inte alla gånger så förskräckligt roligt; jag säger det av erfarenhet - att de skulle köra över alla sina deklarationer och alla sina tidigare ståndpunktstaganden och säga nej till detta.

Vid den presskonferens som vi hade när förslaget sedermera presenterades några dagar därefter - för att vara exakt, herr talman, den 21 april - tillät jag mig att säga, att jag utgår ifrån att det här förslaget är så konstruerat att regeringen i stora drag skall kunna räkna med en accept från oppositionssidan. Jag vill inte gå så långt som herr Hermansson, som från andra utgångspunkter använde uttrycket att finansministern hade skraddarsytt ett skatteförslag som passade den borgerliga oppositionen, men förslaget var konstruerat på basis av att vi trodde på era tidigare deklarationer och följaktligen räknade med att vi skulle få accept på det. I den föreställningen satt jag i Kalmar, och på frågan om det skulle bli en höjd arbetsgivaravgift svarade jag: För dagen är det ingen tanke på det. Märk väl, jag sade: *För dagen* är det ingen tanke på det. Vi hade emellertid på regeringsplanet diskuterat att om, mot all förmodan, vi skulle fällas så fanns den finansieringsformen i sista hand.

Sedan kan man naturligtvis - och det är en debatt som vi har fört till leda - öva sig i den här diskussionen: Tänk, om vi hade haft 4 procent tillväxt under fjolåret i stället för 0,3, så hade vi x miljarder mer att dela på! Jag begriper inte vad en sådan debatt är värd. Vi fick den tillväxt som vi fick, betingad av omständigheter som jag många gånger härifrån statsrådsbanken har utvecklat; jag hoppar över det nu. Vilken nation som helst kan råka in i det läget att den tillfälligtvis får ett stopp i sin ekonomiska tillväxt. Finland var i det läget för något år sedan, och det är inte precis socialdemokratin som ensam sköter politiken där. Danmark har varit i det läget, England under den konservativa högerregeringen har varit i det läget. Man får inte begära att den här tillväxten i en demokrati - med alla de irrationella element och beslutsfattande instanser som vi har att räkna med i en demokrati och som vi sätter pris på - skall kunna gå fram som ett snälltåg på ett spår i samma fart och samma takt oavsett allt annat. Så är ju inte livet, så går det inte till.

Jag har någon gång tidigare sagt att jag var lyckligt begåvad med en ovanligt klok mor. När jag var i den där åldern då man tyckte att allting skulle vara möjligt, var det mycket vanligt att man gick till sin mor och sade: Tänk, om det vore på det och det sättet, skulle man inte då kunna

göra så och så? Och hon brukade mycket lugnt och beskedligt ta mig försiktigt i axeln och säga: "Jag skall säga dig, min gosse, att om inte det där förargliga *om* fanns, då skulle du kunna göra precis vad som helst." Jag tycker nu inte att man i en seriös debatt skall röra sig med sådana här hypotetiska efterhandskonstruktioner, att *om* det hade varit så och så, så skulle det ha blivit så och så. Vad kan det tjäna till?

Vi tappar vår närdemokrati, säger herr Helén. Jag har erinrat om vad jag anser vara parlamentarismens grundregler, och jag står fast vid det.

Allra sist, herr talman, några ord till herr Bohman. Skattebetalarna, sade herr Bohman, de arbetslösa, företagen, folk i allmänhet, alla släpar de efter. Och skall jag tro herr Bohman i det första avsnittet av hans inlägg så framlever de sitt liv under ett beklagligt armod. På sluttampen fick herr Bohman klart för sig att han nog tagit till för mycket när han började, och då passade han på att säga: Vi har ju i alla fall ändå, trots allt, en jämfört med andra nationer relativt hög standard här i landet. Han kan ju säga det i början, så slipper han alla de här jeremiaderna, som för herr Bohman kanske kan ge någonting av själens och sinnets lättnad när han får framföra dem, men som är litet påfrestande att gång på gång avlyssna.

Industriprognosen kommer inte att hålla – det är herr Bohmans uppfattning, och det är herr Heléns uppfattning. Företagen tar stryk på grund av skattepolitiken, och det kommer att ytterligare accentueras när nu arbetsgivaravgiften kommer. Jag satte mig ned häromdagen – naturligtvis för den här debatten – och tittade på OECD:s statistik just över hur de olika nationerna hanterar sina företag skattemässigt. Om jag då ser på företagsbeskattningen i dess förhållande till bruttonationalprodukten, så finner jag att det egentligen är bara ett enda land bland de 13–14 OECD-länderna som är snällare mot företagen än vad vi är. Det är Danmark, och jag kan förstå det. Har man ett näringsliv som till så grundläggande del är baserat på jordbruket och om man begriper att man snabbt måste stimulera fram en industriell verksamhet för att överleva, då kan det väl hända att det finns motiv för en aldeles speciell favorisering av företagen.

Ser jag däremot på de fysiska personerna med samma internationella jämförelse, så finner jag att vi här i Sverige beskattar de fysiska personerna hårdare än någon annan nation inom OECD. Vi beskattar alltså företagen lindrigare men de fysiska personerna hårdare. Vad som här sker genom en lättnad i den fysiska beskattningen och en skärpning av företagsbeskattningen kommer ju inte att ändra den bilden, men det skall ses mot bl. a. den här bakgrunden. Stora delar av socialförsäkringsavgifterna tar vi från fysiska personer. Vi tar ju 5 procent av våra beskattningsbara inkomster för att betala vår folkpensionsavgift. Detta är i allmänhet ute i världen överlastat på företagen. Det visar sig att även de svenska industriföretagarna nu mer och mer börjar komma underfund med att det inte är något Schlaraffenland när man etablerar sig utanför våra egna gränser. Jag har talat med en hel del av dem, som faktiskt har kommit till den i och för sig mycket förståndiga slutsatsen att man kanske skall orientera sig tillbaka igen till gamla Sverige.

Någon gång gör jag en reflexion: När det blir bättre tider för

Tisdagen den
30 maj 1972

*Den ekonomiska
politiken, m. m.*

företagsamheten, då talas det fasligt litet om detta, och det är väl i och för sig förklarligt. Man har inte på företagarsidan något behov av att säga: Tänk vad bra det börjar bli nu – vi får bättre priser på det vi har att sälja. Man är av naturliga och förklarliga skäl ganska förbehållsam i det avseendet.

Är det så många av kammarens ledamöter som har tänkt på följande: 1970 höjde den skogsförädlande industrin i vårt land priset på sin massa med mer än 100 kronor per ton – jag vill minnas att det var omkring 120 kronor. Hela arbetskostnaden för att ta fram 1 ton massa – från massaveden där den ligger i vedgården till den paketerade balen av massa, blekt och färdig som skall lastas på båten eller järnvägsvagnen – är ca 40 kronor per ton. 1970 hade man alltså en prisförbättring på i runt tal 120 kronor per ton massa. Vi hörde inte talas om denna prisförbättring i företagarnas argumentering.

Nu kan det invändas: Ja, men vi har så många andra kostnader – det är virkespriserna, det är skogsarbetarlönerna, det är bränslekostnader och mycket annat. Visst är det det. Men när man gång på gång tar upp detta med arbetskostnaderna – och vad är arbetsgivaravgiften för någonting annat än 2 procent av den arbetskostnad som representerar det värde jag angav i exemplet nyss – tycker jag att man använder uttryck och värderingar som inte är i överensstämmelse med verkligheten.

Vi hade en demonstration här i går, och jag hade nöjet att ta emot representanter för de demonstrerande grupperna – någon av dem finns i kammaren. Jag sade ärligen till dem att jag tyckte det var bra att de demonstrerade. I den här fria demokratin har varje grupp som vill framföra sina synpunkter den rätten – varför skulle ni uraktlåta att använda er av den? sade jag.

Och jag är ju personligen rätt van vid demonstrationer. När vi genomförde den obligatoriska särbeskattningen 1970 demonstrerade husmödrarna under professorskan Brita Nordström i ett tåg inför finansministern och protesterade. Men riksdagen tog beslutet ändå. När vi för några år sedan fattade ett beslut om införande av en traktorskatt demonstrerade jordbrukarna under lantbrukaren Axel Stark i Alunda och samlades hos finansministern för att tala om bonderevolten som var på väg. Vi genomförde skatten. När vi i den gamla riksdagen justerade priset på bensin var det inte så ovanligt att det stod fullt med folk ute på riksdagshusplanen och protesterade mot justeringen.

Och varför skulle man inte demonstrera och protestera i går? Det går in, så att säga, i vår demokrati och dess sätt att fungera. Ibland är reaktionen betingad av så pass mycket sakligt underlag att demonstrationen ger resultat, i andra fall ger den inte resultat. Men det är ju demonstrantens öde att han riskerar att demonstrationen ibland inte leder till den äsyftade åtgärden.

Därmed är inte något respektlöst sagt om gårdagens demonstration. Jag sade till de uppvaktande: Jag tycker det var bra att ni demonstrerade, för ni behöver inte vara sämre än andra som demonstrerar och framför sina meningar.

Herr Bohman kom in på en fråga som jag vill korrigerar. Jag är ledsen, herr talman, över att det här blir långt, men – ja, det är väl ingen idé att

jag utskuldar mig, för jag är som jag är. Jag tror emellertid att det börjar på att nalkas slutet så småningom.

Herr Bohman fann i OECD:s rapport ett stort material, som stred mot finansministerns bedömning av konjunkturen. Ja, det materialet har jag också hittat. Men jag vill fästa kammarledamöternas uppmärksamhet på ett par punkter. OECD:s material bygger på siffror, som är väsentligt äldre än de siffror vi har byggt våra prognoser på när vi skrev slutregleringspropositionen. När OECD examinerade Sveriges konjunkturperspektiv hade OECD de siffror som vi hade när vi skrev statsverkspropositionen i januari månad. Och det är inte större skillnad mellan OECD:s bedömningar och vår bedömning nu i slutregleringspropositionen än skillnaden i regeringens bedömningar mellan januari- och majredovisningarna.

Här är det fråga om förtroende, de svenska företagen har tappat sitt förtroende för den sittande regeringen, det är fel på kanslihusets besättning, sade herr Bohman. Ja, finns det där förtroendet, eller finns det inte? Som part i målet skall jag vara blygsamt försiktig med att ha någon uppfattning i det fallet. Men så mycket av uppfattning har jag ändå rätt att ha, att jag säger att när orderböckerna börjar fyllas och priserna stiger, då vill man investera, och då vaknar optimismen. Det har varit på samma sätt under alla de fyra decennier som en socialdemokratisk regering har svarat för de politiskt avgörande frågorna här i landet.

Jag kan också fråga: Finns det där förtroendet i andra nationer? Finns det i Finland i dag? Finns det i Danmark i dag, efter de utomordentligt hårda ingripanden för att återställa ekonomin som danskarna var tvingade till för litet mer än ett halvt år sedan? Finns det förtroendet i England i dag, där regeringen möter omfattande strejker på snart sagt varje område, och där man tvingas till lönejusteringar som är långt mer avancerade än vad vi har här hemma i vårt land? Det är någonting som man bör tänka på i samband med frågan om den internationella konkurrenssituationen. Eller finns det förtroendet i Italien, ett land som har skakats av sociala konflikter? Där har det ju ändå inte suttit någon renodlat socialdemokratisk regering, som har skapat sådana förhållanden att förtroendet skulle vara ett passerat skede.

Det är alltid hälsosamt att se sig omkring litet och upptäcka hurdan världen är, herr Bohman. Och det är bra att inte ställa större anspråk på de egna än vad man är beredd att ställa på andra, t. ex. på herr Bohmans partivänner i öriket ute i Atlanten.

Sedan tror jag att det var herr Bohman som också kom tillbaka till anspråken på de stabiliseringspolitiska överläggningarna. Men vi håller ju på med dem nu. Herr Bohman deklarerade ju från kammarens talarstol sin mening om hur stabiliseringspolitiken bör utformas. Jag deklarerar min uppfattning här från statsrådsbänken. Herr Helén sade sin mening om det från talarstolen. Herr Thorbjörn Fälldin likaså. Vad är det för skillnad om vi skulle läsa in oss? Skulle vi då med en gång börja diskutera från helt andra förutsättningar än vad vi vågar presentera för våra riksdagskolleger? Jag tror inte det. Det vore ju en ganska underlig situation. Vi för ju dessa överläggningar, som manifesterar våra delade meningar om hur ekonomin skall skötas. Och det är intressefrågor i varje

Nr 93

Tisdagen den
30 maj 1972

Den ekonomiska
politiken, m. m.

Tisdagen den
30 maj 1972

*Den ekonomiska
politiken, m. m.*

detalj, som man inte drar över med ett allmänt snack om att "låt oss låsa in oss där inga andra hör på, så finns det nog möjligheter för att vi blir sams om saker och ting".

Sedan kom herr Bohman också tillbaka till sin gamla käpphäst om den offentliga sektorns gökungeroll under 1950- och 1960-talen. Vi har under 1950- och 1960-talen haft den starkaste expansionen på utrikeshandels område och därefter på den kommunala sektorn. Vi har klarat balansproblemet – vi har haft en del bekymmer och besvärligheter ibland, men vi har ändå klarat det, och det ser ut som om vi skulle klara det ännu. Det avgörande är följaktligen om vi har en tillfredsställande betalningsbalans med utlandet, alltså en handelsbalans och en bytesbalans som är tillfredsställande. Det är nämligen kriteriet på en riktig fördelning av resurserna mellan offentlig sektor och privat, mellan konsumtion och investering. Nu tror jag personligen inte att den mycket snabba utveckling som den offentliga sektorn genomgått på 1950- och 1960-talen kan fortsätta under 1970-talet. Och jag menar att den inte heller behöver göra det. När man har klarat av väsentliga avsnitt av de offentliga investeringsuppgifterna kan man ta det lugnare – det må gälla skolans utbyggnad eller bostadsbyggandets expansion; jag tror inte att den expansion från 60 000 lägenheter till 100 000, som skedde under 1960-talet, kommer att behöva ha någon motsvarighet under 1970-talet.

Jag satt och väntade på att få höra något om den Nilsteinska kritiken. Herr Bohman snuddade vid den, men i ganska försiktiga ordalag. Och det var nog klokt. För när man frågade herr Nilstein om det var regeringens eller oppositionens fel att vi hade en politisk situation som den i dag – TCO föredrog en finansiering över momsens framför en finansiering över arbetsgivaravgiften -- så svarade han som den objektive man han är att han inte betraktade vare sig den ena eller den andra som den som hade skulden. Han inskränkte sig till att säga att det var politikernas fel. Herr Bohman och jag kan väl därför låta bli att i fortsättningen citera Nilstein. Vi sitter ju enligt hans bedömning i precis samma båt. Och skall vi fortsätta och diskutera detta, så kan vi ju göra det på tu man hand, eventuellt med direktör Nilstein.

Herr talman! Det har i debatten framförts en rad andra argument som det vore frestande att bemöta, men jag skall till sist bara ge herr Bohman ett erkännande för hans folkliga talekonst. Han tog till uttryck som "bussigt" och "niga" och "kuta runt" – det är inte utan att de piggar upp en debatt, bara det inte blir för mycket av det; det är bara en liten välmenande varning.

Vi kommer senare i eftermiddag eller i natt att votera i detta ärende. Jag tillåter mig att av läget dra slutsatsen att det finns en klar majoritet av denna folkvalda kammare för en skattesänkning som lindrar de höga marginalskatterna för de breda inkomsttagargrupperna, för arbetare och tjänstemän. Jag drar också slutsatsen att skatteutskottets finansieringsförslag kommer att samla en majoritet av kammarens ledamöter. Den finansieringsformen är den enda som i dag kan föras fram, om man vill genomföra en skattesänkning, som vi har lovat genomföra och som herrarna tidigare varit till ytterlighet angelägna om. Jag är medveten om att Svenska arbetsgivarföreningen i cirkulär till kammarens ledamöter

givit sin mening till känna om formen för finansiering – en i och för sig ganska ovanlig metod, som knappast manar till efterföljd, bl. a. med hänsyn till att dess ordförande, samtidigt som man intervenerar i denna exklusivt politiska församling, offentligt ger till känna att han inte är kapabel att göra en politisk bedömning av de olika finansieringsformerna. Men på företagarsidan skulle man förmodligen ha föredragit moms. Den borgerliga oppositionens företrädare har väl på den här punkten svikit en hel del av sina uppdragsgivare.

Det finns emellertid ytterligare en punkt där jag har anledning avge något av en deklARATION. I det utskottsbetänkande som vi så småningom skall ta ställning till är det risk för ett bortfall av 500 miljoner kronor; om jag skall döma av utskottsbetänkandet och dess reservationer lyckas det finnas majoritet för avslag på bränslebeskattningen. Jag skall inte ta upp den frågan utifrån miljösynpunkter, utifrån konkurrenssynpunkter med avseende på den rälsbundna och den landsvägsbundna trafiken och mycket annat, utifrån den force som vi märker i dag i fråga om expansion av den svenska bilparken – jag skall bara konstatera att den risken föreligger.

Jag skulle emellertid innan vi går fram till votering ändå våga vara så djärv att jag uppmanar den opposition som tänker yrka avslag att här tänka sig för. Det är en allmänt vedertagen uppfattning från ert håll att när det mesta talar för en uppgång i konjunkturen är de kreditpolitiska vapnen brutala och hårda, det må vara riksbankens kreditinstruktioner – och riksbanken har bakom sig regeringen – såsom de hitintills har tillämpats, det må vara ett ränteläge som också drabbar företagarna hårt. Är det så att man medvetet är beredd att försämra den finanspolitiska situationen med en halv miljard är det varken hot eller överdrifter om jag säger att det är detsamma som en beställning på snabbare ingripanden på den kreditpolitiska och räntepolitiska fronten. Jag har ett behov av att säga det, eftersom man längre fram kan komma i ett läge där man från er sida ångrar det ståndpunktstagande som ni, såvitt jag förstår, är beredda att ta litet senare i den avgörande voteringen.

Med detta, herr talman, tror jag att jag har försökt säga vad jag ville säga och att jag har bemött de inlägg som jag artighetsmässigt har anledning att bemöta.

Under detta anförande övertog herr förste vice talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

Herr FÄLLDIN (c) kort genmäle:

Herr talman! Finansministern använde lång tid för att försöka förklara hur reaktionerna hade varit när regeringen kom med sin deklARATION i samband med presskonferensen den 20 april, och han hade ett mycket kort citat ur min första kommentar.

För balansens skull vill jag gärna säga att jag i denna första spontana kommentar framhöll följande: "Risk föreligger utan tvekan också för att omläggningen som helhet skall få andra negativa verkningar för de lägsta inkomsttagarna. Man föreslår nu på nytt en kraftig höjning av mervärdeskatten utan att samtidigt vidta några som helst åtgärder för att hålla nere

Tisdagen den
30 maj 1972

*Den ekonomiska
politiken, m. m.*

priserna på åtminstone de nödvändigaste varorna. Man skall också ha klart för sig, att kommunerna och landstingen får betala en betydande del av momshöjningen." Såvitt jag vet refererades detta dagen efter i de allra flesta tidningar, bl. a. i Arbetet.

Vad som är i mitt tycke särdeles anmärkningsvärt när finansministern kom in på skattediskussionen är att det – såvitt jag lyckades uppfatta – inte fanns ett enda argument ifrån finansministerns sida för värdet av denna omläggning. Det var hela tiden ett försök att säga att "så här har oppositionen agerat, och den borde inte ha rätt att agera på det viset". Slutligen kommer finansministern fram till att man mot bakgrunden av denna reaktion ändrade finansieringen till att gälla löneskatten; han menade att han och herr Hermansson hade tänkt i samma tankebanor. Snarare är väl motsatsen fallet. Först när herr Hermansson hade förklarat att momshöjningen var oacceptabel, slog finansministern in på herr Hermanssons linje med höjning av arbetsgivaravgiften. Om herr Hermansson ville skulle han kunna travestera ett gammalt uttryck och säga: Vad rätt du tänkt, fast det var fel.

Nog är det anmärkningsvärt att en regering och en finansminister, som föreslår vad de kallar en skattesänkning och märker att oppositionen säger nej till detta – inte bara till delar av förslaget; vi sade nej även till skaljusteringarna och inte bara till finansieringsdelen – lägger fram ett nytt förslag, som de själva medger är sämre. Sedan säger de: Detta får ni till straff – vi tycker inte att det är det bästa förslaget, men nu får ni ta det i stället.

Oppositionen anklagas för dålig politisk moral. Varför ta upp den debatten? Varför inte gå ut med detta skattesänkingsförslag till folket och säga: Se här vilken opposition! Ge oss förnyad styrka att gå vidare på denna väg – om den nu är så positiv. Det hade fört åt sidan all denna i mitt tycke fullständigt meningslösa debatt om vem som är utrustad med politisk moral.

Finansministerns beskrivning av möjligheterna att komma någonvärt i skatteutredningen kan betyda två saker. Antingen är detta problem olösligt eller också har finansministern, när han nu i förväg sätter betyg på skatteutredningen, avslöjat vad han anser om andras förmåga i detta avseende. Utredningen har ingen möjlighet, men finansministern skulle alltså ha den.

Vårt budgetalternativ är lika stramt som regeringens. Förmodligen blir det stramare, eftersom finansministern själv har pekat på en risk att förlora en halv miljard kronor. Det skulle flyta omkring fyra fem miljarder kronor ovanpå de fem sex miljarder kronorna. Sanningen är ju att behovet av arbetsmarknadspolitiska åtgärder varit mindre, om man hade litat på våra generella ekonomisk-politiska åtgärder. Då hade man haft en konjunkturpolitisk möjlighet kvar.

Finansministern framhåller att han har försökt vara ute i tid med detta skatteförslag. Men det måste vara fel. Finansministern har själv förklarat att förslaget är konjunkturpolitiskt neutralt. Hur kan ett införande av mervärdeskatt eller löneskatt ha någon konjunkturpolitisk betydelse, när finansministern själv har deklarerat att förslaget är konjunktur- och finanspolitiskt neutralt? Det lär inte vara möjligt att hävda den

ståndpunkten.

I fråga om livsmedelsmomsen har regeringens egen argumentation lidit skeppsbrott. När vi föreslog metoden att restituera mervärdeskatt på mjölk och andra produkter, försökte ni göra gällande att det skulle vara ett brott mot jordbruksavtalet. Det skulle alltså vara ett brott mot jordbruksavtalet att eliminera momsens verkningar på något eller några av de viktigaste livsmedlen. Om ni hade menat allvar med detta, hade ni inte kunnat göra gällande att man under löpande avtalsperiod skulle höja momsens. Det måste väl all logik i världen kräva.

Er argumentation har lidit skeppsbrott. Det är överraskande att finansministern mot den bakgrunden försöker köra med något slags hot i jordbruksutredningen av samma natur som hotet i denna skattedebatt.

Herr HELÉN (fp) kort genmäle:

Herr talman! Det är inte alltid så roligt att regera, sade finansministern, och kollegerna log ansträngt. Nej, jag tror det, herr finansminister, och därför har vi inte heller tagit ut något regeringsskifte i förväg från oppositionssidan. Vi har inte räknat med eller upptäckt någon annan förändring i regeringen än den att vi har fått ett vikarierande statsråd, herr Hermansson, som får högt betyg och mycket beröm av herr Sträng här i dag. Det säger ju allt om dagens koalition, och nog om den.

Jag skall ägna mina sex minuter åt att försöka svara på vad finansministern talade om i 1 timme och 46 minuter med att säga något om skatteprovisoriet och om regeringens sätt att bete sig mot riksdagen.

Enligt finansministern själv är ju regeringen riksdagens arbetsgivare. Regeringen griper in då och då, sade finansministern och rättar till i marginaleffekterna. Hur gick det 1970? Det blev en marginalskatteskärpning, när regeringen grep in.

Nu skulle det alltså bli marginalskattelättnader 1973. Som TCO:s man påpekade i TV, blir det bara detta upp till en beskattningsbar inkomst av 30 000 kronor, ingenting därutöver och ännu mindre någon lättnad i de samlade marginaleffekterna där ovanför. Principen, finansministern, om marginalskattesänkning är bra, men praktiken betydde i Ert fall för stora löntagargrupper skatte- och prisstegringar som blev större än sänkningarna. När regeringen lade fram sitt provisorium, visade regeringens tabeller bara sänkningar av den direkta skatten. Man gömde undan nackdelarna, verkningarna av skattehöjningarna. Det var inte hederligt, och det är inte underligt att tidningarna då inte omedelbart såg hur dåligt förslaget var.

Men så snart de riktiga siffrorna hade kommit fram om skattepaketet, sade inte bara tidningarna utan större delen av svenska folket nej. Vi säger nej till skatteprovisoriet, därför att det är illa genomtänkt och hastigt hoprfsat och på väsentliga punkter motverkar sitt eget syfte.

Nu kan finansministern inte fatta att det här har blivit ett så dåligt förslag, och han fattar ännu mindre vad vi menar, när vi säger att det går så, när man arbetar i hemlighet. Han låtsas att det där med att utarbeta förslaget i hemlighet skulle vara detsamma som att man kunde snuva tidningarna på nyheten. Nej, det är inte alls frågan om det. Utan vad saken gäller är att Ni har undandragit den utredning som riksdagen

Nr 93

Tisdagen den
30 maj 1972

*Den ekonomiska
politiken, m. m.*

beställt möjligheten att arbeta fram ett genomtänkt skatteförslag, och att Ni förhindrar löntagarnas organisationer att vara med och delta i det arbetet.

Då går det inte, herr Sträng, att bara hänvisa till en mening i det TT-uttalande som jag gjorde på TT:s begäran några minuter efter det att Ni ur bakhåll kastat fram det här förslaget. Det innehöll ingen accept, och som förste partiledare uppträdde jag fyra dagar senare här vid remissen av ärendet i kammaren och sade ifrån att vi höll på att gå igenom det hela och att det var en helt öppen fråga hur vi skulle ställa oss. När vi fick fram siffermaterialet och hade rådgjort med de många erfarna förtroendemän som vi bjöd in från hela landet, var det klart att vi måste säga nej till det här förslaget.

Oppositionen vill ha bort regeringen, säger herr Sträng. Ja, men vi tänker inte göra statskupp, herr finansminister, och vi tänker som sagt inte ta ut något regeringsskifte i förväg. Men skälen till att vi vill ha bort regeringen har vi rätt att redovisa. Vi vill ha bort en regering, som grundligt har misskött landets ekonomi. Vi vill ha bort en regering, som gång på gång säger nej till samarbete med oppositionen, innan besluten är fattade. Vi vill ha bort en regering, som nu låter sig styras av kommunisterna och som enligt herr Sträng tänker i samma tankebanor som dessa när det gäller arbetsgivaravgiften. Vi vill ha bort en regering, som lägger fram ett skatteförslag som sammantaget har dåliga verkningar. Och vi vill ha bort en regering, som först vägrar riksdagens utskott att få uppgifter om verkningarna av regeringsförslaget och som, när de uppgifterna väl läggs fram av ett motvilligt finansdepartement, påstår att de inte är de rätta.

Vi kablade ut, säger finansministern, genom TT en dementi på de siffror som räknats fram om verkningarna av skatteprovisoriet. Men Ni kablade inte ut de rätta siffrorna. Finns det några sådana? Det vore intressant att få veta.

Nu har vi alla ett intryck av att finansministern, så länge han står själv och filosoferar i sin bänk, är en väldigt trevlig person. Men herr Sträng har här i dag också kommit hit och läst upp ett rent lögnaktigt manuskript om relationerna mellan regeringens och oppositionspartiernas syn på budgeten. Herr Sträng talar ständigt om att det är för att kunna föra en seriös debatt. Men om det är någon som har missbrukat det ordet, så är det finansministern.

Vårt budgetalternativ, i den mån vi har skyldighet att redovisa någonting sådant, innebär ändringar på mellan 350 miljoner och 400 miljoner i förhållande till regeringens. Ni tappar i dag sannolikt 500 miljoner, som ni inte alls har brytt er om att redovisa.

Sätt till en opartisk expertutredning, herr finansminister, som får granska våra respektive samlade budgetuppfattningar och kom inte tillbaka hit och förgifta den politiska atmosfären med sådana direkta lögner som i det manuskript ni läste upp.

Herr BOHMAN (m) kort genmäle:

Herr talman! Jag tänker använda några sekunder av min knappa repliktid för att säga att jag tycker att det är väldigt trevligt, när

finansminister Gunnar Sträng står i sin bänk och filosoferar och målar den svenska vardagsmiljön och den svenska vardagsmänniskan. Men det är inte riktigt lika trivsamt när han drar sina slutsatser därav. Och det är definitivt inte lika trivsamt när han bedömer oppositionen och oppositionens handlingssätt och bevekelsegrunder.

Till själva saken. Vi väntar alla, och vi hoppas alla att arbetslöshets-siffrorna skall gå ned, men de uppgifter som finansministern lämnade bör kanske kompletteras med att arbetslöshets-siffrorna, dvs. antalet anmälda arbetslösa, i maj i år i jämförelse med förra året var 8 000 högre och att siffrorna på den sammanlagda arbetslösheten, om man räknar in även dem som är under beredskapsarbete och omskolning, var nära 40 000 högre i maj i år än förra året. Fortfarande är alltså arbetslöshets-situationen utomordentligt oroande. Det är bl. a. mot den bakgrunden som regeringens avhopp och förordande av löneskatten skall bedömas.

Finansministern citerade mig rätt då han sade att min första kommentar, när jag fick se regeringspaketet, var att "det var roligt att få rätt". Jag syftade självfallet på att det var roligt att regeringen äntligen erkände att 1970 års reform måste göras om, att regeringen nu var beredd att angripa marginalskatterna.

Men jag sade mycket mera. I ett TT-uttalande samma dag kritiserade jag det jag kallade för "skattehöjningsförslaget". Två dagar senare gick jag ut och kritiserade förslaget ännu mera eftertryckligt. Herr Hermansson hade inte ett skvatt med den saken att göra. Jag brukar inte lyssna på herr Hermansson, i varje fall inte dra slutsatser för mitt handlande av vad han säger.

Bakgrunden till min kritik var, finansminister Gunnar Sträng, att regeringen år efter år hade sagt nej till en skatteutredning. Så småningom tvingades regeringen att finna sig i riksdagens beslut om en sådan utredning. Sedan sökte regeringen avvärja utredningen och avvärja även oppositionen. Det förslag ni framlade i värriksdagens elfte timme innebar i stort sett att en inkomsttagare i genomsnittlig inkomstnivå skulle få behålla 40 kronor av varje ny 100-lapp i stället för 38 kronor som för närvarande. Tror finansministern att de två kronorna gör det nämnvärt mera lönande att arbeta? Därutöver skulle han drabbas av levnads-kostnadsökningar på grund av höjd moms och andra höjda indirekta skatter. Dessutom sade regeringen nej till indexreglering av skatteskalorna. Det samlade skattetrycket skulle öka med en halv miljard kronor. Är det då så märkvärdigt att man säger nej till ett sådant förslag utan att fördenskull ha tagit någon som helst hänsyn till herr Hermansson?

Tror verkligen finansministern, frågade jag mig själv, – jag ställer inte frågan till finansministern – på den bild av situationen som han tecknar? Trodde han verkligen att oppositionen skulle acceptera ett skattehöjningsförslag, att vi skulle göra det efter allt vad vi moderata har sagt om skatterna? I så fall är det fantastiskt. I så fall vittnar det om hur fast han är i den föreställningsvärld som är den socialdemokratiska regeringens – eller den socialdemokratiska regeringens finansministers – och som föranleder honom att utgå ifrån att det alltid är han själv som bestämmer när och hur skatteförslag skall läggas fram, över deras innehåll, att han

Tisdagen den
30 maj 1972

*Den ekonomiska
politiken, m. m.*

alltid skall ställa oppositionen inför fullbordat faktum och att *alltid* höja skatterna.

Finansministern sade ju själv att den som talar om skattesänkning gör sig skyldig till ett "falsarium". Men andra länder då! Man har sänkt skatterna i Frankrike, Tyskland, Förenta staterna och England vid olika tillfällen. Skattesatser och skatteintäkter är inte samma sak. Sänkta skattesatser kan ge högre skatteintäkter, och det vet finansministern.

Det är "en dröm", säger finansministern, att det går att spara. Ja, lever man i den drömlika tillvaron att man inte tror att det går att spara, då förstår jag att man har de utgångspunkter som finansministern har, nämligen att det aldrig går att sänka skatterna.

Kritiken mot oppositionen för "politiskt taktiska finurligheter", som det visst hette, drabbar regeringen själv, och beskyllningen för brist på kurage slår tillbaka. Vad skulle det behövas för extra kurage att säga nej i stället för att säga ja till en proposition! Den som visat brist på kurage är regeringen själv, som har hoppat av sitt eget förslag, det förslag som den tyckte var bäst, och tagit ett sämre förslag därför att den inte ville gå in i riksdagen och riskera ett voteringsnederlag. Det är väl brist på kurage om något.

Diskussionen om besparingar och täckning för de utgiftsökningar som vi har föreslagit beskrev finansministern som "frustande sparsamhetsiver". Våra höjnings- och sänkingsförslag täcker varandra. Det blir plus minus noll om man räknar för helt budgetår. Vi har satsat mer på rättssäkerheten, vi tycker att förhållandena i Sverige är sådana att det är nödvändigt att förstärka rättstryggheten, och det har vi gjort. Vi har satsat på försvaret för att kunna bibehålla handlingsfrihet så att vi nästa år eller året därefter kan hämta igen de försummelser som regeringen gör sig skyldig till i år. Det är det vi har gjort.

Helt naturligt kan det bli besvärligt för oss om vi skall fullfölja vår politik för åren framöver, bl. a. därför att vi alltid kommer att befinna oss i den situationen att vi blir bundna av regeringens beslut. De låser oss och föregriper våra ställningstaganden. Vi hamnar ständigt i nya situationer som vi inte kunnat utöva aktivt inflytande på. Sådant kan göra det svårt att vidhålla en uppfattning som ett oppositionsparti har haft i ett givet ögonblick.

Herr HERMANSSON (vpk) kort genmäle:

Herr talman! Efter herr Heléns uttalande borde jag ju ha mer än sex minuter för min replik, men jag skall vara blygsam och nöja mig med det vanliga.

Till herr Heléns klagan i två anföranden över regeringens dåliga beteende finns det bara en passande kommentar. Den är klassisk och lyder som följer:

"En hungrig räv fick se några druvor hängande på en vinstock, vilken slingrade sig kring ett högt träd. Han ville gärna komma åt dem och försökte flera gånger men förgäves. Då vände han dem föraktfullt ryggen och sade till sig själv: De äro alldeles säkert sura ännu. – Det är inte utan att åtskilliga människor göra på samma sätt i liknande fall."

Till de borgerliga partiledarnas inlägg här i dag, som jag faktiskt har

lyssnat på - även herr Bohmans - kan för övrigt följande sägas.

De upprepar den kritik som vi under många år gett av det kapitalistiska system som regeringen nu söker att upprätthålla. De erinrar om den massarbetslöshet och den inflationistiska prisstegring som tillsammans präglar den ekonomiska kris detta system alstrat.

Regeringen har inte effektivt ingripit mot arbetslöshet och prisstegring och kan inte göra det så länge den låter sig bindas av målsättningen att befordra storkapitalets intressen. Felet med den socialdemokratiska regeringens politik är ju inte att den står i motsättning till borgerliga krav, utan att den varit alltför borgerlig. Huvudorsaken till de brister som de borgerliga partierna kritiserar är just det kapitalistiska system som de själva slår vakt om.

Därför fanns det i de borgerliga partiledarnas tal inte några som helst konkreta förslag om åtgärder mot arbetslösheten och mot prisstegringarna. Det enda de vill är att skapa bättre villkor för den kapitalistiska företagsamhet som är grundorsaken till att priserna stiger och till den stora arbetslösheten. De vill bota sjukdomen genom att uppehålla den. Deras medel gör den bara värre och värre.

Finansministern tog i sitt anförande upp vårt krav om slopande av mervärdesskatten på livsmedel och sade att det var att likna vid Don Quijotes strid mot väderkvarnar, därför att det därigenom uppkomna skattebortfallet inte skulle kunna täckas. De förslag vi verkligen ställer för att finansiera det sopade finansministern undan i ett par meningar, men uppehöll sig länge och mycket omsorgsfullt vid att tala om det olämpliga och svåra med höjning av annan indirekt beskattning, s. k. lyxskatter. Herr Sträng tog alltså den största delen av sin polemik mot mig till att polemisera mot förslag som vi inte ställer. Och så pratar herr Sträng om att slåss mot väderkvarnar! Vill han ta upp och kritisera de förslag som vi verkligen har ställt kan han ju granska exempelvis motionen 840 vid årets riksdag, där vi mycket utförligt har redovisat vårt förslag för att finansiera ett borttagande av mervärdesskatten på livsmedel och där vi också pekat på vad de förslagen skulle ge i pengar:

Skärpt förmögenhetsskatt	300	miljoner	kronor
Höjd skatt på arv och gåvor	135	”	”
Höjd bolagskatt	360	”	”
Ändrade avskrivningsregler	190	”	”
Begränsning i avdragsrätt för skuldräntor	600	”	”
Slopade tak för folkpensionsavgiften	925	”	”

Det är de förslagen man bör ta upp om man skall diskutera möjligheterna att slopa mervärdesskatten på livsmedel och täcka det bortfallet genom andra förslag. Där finns enligt vår mening pengar att ta om bara den politiska viljan finns.

Herr Sträng kom också in på frågan om en differentiering av moms. Nu kan ju en sådan differentiering göras på olika sätt. Den typ av differentierad moms som vi är anhängare av är att man reducerar mervärdesskatten på livsmedel till 0. De borgerliga partierna talar allmänt om differentierad moms och har då antytt den linje som finansministern

Nr 93

Tisdagen den
30 maj 1972

*Den ekonomiska
politiken, m. m.*

polemiserade mot, nämligen att man i stället skall höja moms på andra varor.

Nu förefaller det inte vara så svårt att genomföra det där. OECD har gjort en utredning — jag har redan erinrat om den vid ett annat tillfälle i kammaren. Man har undersökt 21 stater, huvudsakligen i Västeuropa, och funnit att 14 av dessa 21 stater har en differentierad moms med lägre skattesats för livsmedel. Jag har då väldigt svårt att förstå varför det just i Sverige skulle möta så stora tekniska svårigheter att genomföra ett sådant system med olika uttagsprocent för livsmedel och andra varor.

Fru andre vice talmannen NETTELBRANDT (fp) kort genmäle:

Herr talman! Jag hade tänkt att senare i dag i mitt anförande läsa in till protokollet de frågor som jag har ställt i skatteutskottet eftersom de frågorna har utlöst sådana panikreaktioner hos regeringen. Men nu säger finansministern att förutsättningarna och utgångspunkterna är så tokiga och galna som man bara kan begära, och då kan jag inte underlåta att nu som exempel på frågornas art nämna ett par av dem.

Jag har t. ex. frågat: Hur stor procent av disponibel inkomst tas i anspråk genom höjningen av samtliga indirekta skatter, alltså även inklusive moms på höjningen i vad gäller andra indirekta skatter? Hur stora blir prishöjningarna på grund av de höjda indirekta skatterna? Jag har ställt en rad andra liknande frågor.

Om det nu var så gålet att ställa de frågorna, varför lägger inte herr Sträng själv fram ett tillfredsställande material? Är det korrekt redovisning av verkningarna att, som man gör i den här lilla fjuttiga propositionen med fem textsidor, tala om skattesänkningar på upp till 900 kronor, när de i själva verket äts upp — och mer till ibland — av de indirekta skattehöjningarna? Var finns det för resten någonting om detta i propositionen?

Om jag inte hörde fel tog finansministern nu som exempel på hur felaktiga tabellerna kan vara att man i dessa utgår från att all indirekt beskattning betalas av personer med skattepliktig inkomst. Då vill jag fråga: Finns det i regeringens proposition eller propaganda ett enda ord om att alla de som inte har skattepliktig inkomst ändå får bära bördorna av den höjda indirekta beskattningen, mervärdeskatten eller löneskatten?

Vi politiker blir ju utanför detta hus ibland kritiserade för att vi handlar utan att riktigt veta vad det är vi beslutar om. Men inom detta hus betraktas det tydligen nu som oförsynt, ja, t. o. m. som oförskämt, att vilja skaffa sig en godtagbar information. Jag vill fråga finansministern: Anser finansministern att det är acceptabelt att fatta beslut om t. ex. löneskatten — en affär på kanske ett par miljarder — utan ett enda ord om verkningarna som underlag?

Socialdemokraterna anser ju ändå enligt utskottets skrivning att höjningen kan få ogynnsamma verkningar för exportindustrin, för handelsbalansen, för sysselsättningen och för investeringsviljan. Finansministern ville gärna ha en fair behandling. Ja, det tycker jag att han skall ha, och det skall naturligtvis även en enkel riksdagsman ha. Men det viktigaste är att svenska folket får en fair behandling, och det är inte fair mot folket att inte redovisa vilka pålagor de drabbas av.

Herr finansministern STRÄNG:

Herr talman! Herr Fälldin ställde frågan om det över huvud taget är något värde med skatteomläggningen och undrade varför inte regeringen innan den lade fram skatteförslaget vände sig till allmänheten genom – om jag fattade honom rätt – något slags referendum eller alternativt avgick och vädjade till allmänheten i ett nytt val. Ja, det sistnämnda är ju att ställa alla begrepp på huvudet. Vi lägger fram ett förslag till riksdagen i medvetande om att vi bör ha en någorlunda stor riksdagsmajoritet som accepterar det. Vi blev missräknade på denna punkt, men har god anledning att räkna med att ändå en riksdagsmajoritet skall acceptera förslaget i dess väsentligaste del. Jag begriper inte då vilken anledning vi skulle ha att gå ut till väljarna och fråga om vi har deras förtroende i denna speciella fråga. Det är ju något som vi skall göra nästa år, och jag hoppas då få tillfälle att på många trevliga möten träffa herr Fälldin och tala om dessa saker.

Att skatteförslaget ändå har ett värde torde emellertid vara alldeles uppenbart. Låt mig bara snabbt för att exemplifiera min tankegång peka på en person med 30 000 kronor i beskattningsbar inkomst, dvs. med en bruttoinkomst av ungefär 35 000 kronor. Vederbörande har en konsumtion av 20 000 kronor, eftersom det går bort 10 000 kronor i skatt till stat och kommun. Det gäller under förutsättning att han inte sparar en enda krona utan konsumerar hela sin inkomst efter skatt. 70 procent, dvs. 14 000 kronor, av denna konsumtion är belagd med mervärdeskatt, och 2 procent i prisstegring betyder 280 kronor.

När vi stannade vid siffran 2 procent sade vi oss med ledning från tidigare erfarenheter att höjningen av mervärdeskatten skulle medföra en stegring av konsumentprisindex med knappt 1 1/2 procent. Punktskatterna på sprit, öl och tobak skulle vidare utslagna pro rata parte för alla Sveriges medborgare medföra en höjning av konsumentprisindex med 1/2 procent. Tillsammans gör detta 2 procent.

De 280 kronorna i prisstegring, om vi hade höjt mervärdeskatten, kommer för barnfamiljerna att balanseras bl. a. av en förstärkning av barnbidragen på 120 kronor och av en skattesänkning för den som tjänar 35 000 kronor på ungefär 900 kronor.

Det bör följaktligen vara värt att göra en sådan här omläggning. Om jag sedan ersätter momsens med arbetsgivaravgiften, så blir prisgenomslaget inte lika starkt – i varje fall inte omedelbart – och i det läget bör min enkla beräkning faktiskt ge ett ännu bättre utslag.

Då kan man fråga: Vilka är det som betalar? Betalar gör naturligtvis de som har höga löner. Vi har ju skärpt skatten i de höga lönelägena. Eftersom justeringen innebär att marginals-katten sänks med 3 procent upp till 30 000 kronor, att den förblir oförändrad mellan 30 000 och 70 000 kronor och höjs med 3 procent över 70 000 kronor, så är det klart att prisstegringen på konsumtionen i varje fall vid 70 000 kronor kommer att äta upp förbättringen, och det blir definitivt negativt resultat vid 100 000 kronor och därutöver. Men det är ju helt i enlighet med den linje som vi har accepterat, nämligen att vi skall försöka ge skattepolitiken en utjämnande profil.

Jag skulle vidare till herr Fälldin vilja säga att jag naturligtvis inte har

Tisdagen den
30 maj 1972

Den ekonomiska
politiken, m. m.

hotat med någon lågprislinje. Respekten för jordbruksavtalet underströk jag från den här bänken första gången herr Fälldin offentliggjorde sin förkärlek för en partiell lågprislinje. Då stod jag här i bänken och sade: Undvik att tala om partiella lågprislinjer, för det kommer att medföra en debatt som jag inte tror att herr Fälldin har någon nytta av.

Vi ämnar hålla vad vi har avtalat. När avtalet gjordes upp diskuterades det om man skulle subventionera vissa livsmedel. Det var en ganska seriös diskussion om det, och här enade sig de förhandlande parterna om att under avtalstiden skall det inte föras in något inslag av skattesubvention på livsmedel. Jag vet inte om jag har sagt detta tidigare, och därför är det angeläget att jag säger det nu. Så fördes diskussionen i sista omgången, och är man lojal mot den träffade uppgörelsen skall man inte diskutera vare sig partiell lågprislinje eller skattesubventionering av livsmedel. De propåerna har ingenting att göra i den här debatten. De var före under förhandlingarna men avvisades, och avtalet skrevs på premisserna att dessa frågor icke skulle aktualiseras.

Jag beklagar att herr Fälldin rusade ut på egen hand -- eller omgiven av dåliga rådgivare, det vet jag inte -- och lanserade tanken om den partiella lågprislinjen och skattesubvention på livsmedel, något som gick på tvärs med den uppgörelse som träffats. Att det sedan i sin tur har väckt en debatt som gör att regeringen, för att få det här analyserat, nu kommer att tillsätta en jordbruksutredning som skall bedöma även lågprislinjen är bara ett resultat av herr Fälldins eget oförsiktiga utspel.

Sedan vill jag fråga herr Fälldin hur han i dag ställer sig till beskattning av bilismen. Privatbilismen, som är den dominerande grenen, expanderar, och bensinen ger utan jämförelse mest pengar. Det pågår en diskussion -- jag skall inte lägga mig i den -- huruvida bilismen bär sina kostnader med hänsyn till alla de olycksfall vi tyvärr inregistrerar vid varje veckoskifte, och det pågår en diskussion om den landsvägsbundna och den rälsbundna trafikens konkurrensförhållanden. I det läget har herr Fälldin sagt nej till skatthöjning på bensin. Det är möjligt att han med detta nej indirekt medverkar till ett ingrepp på det kreditpolitiska och näringspolitiska området snabbare och med hårdare skruvar än vad han skulle behöva räkna med, om han följde regeringen i den här skattefrågan. Det är frestande att fråga herr Fälldin hur han prioriterar dessa frågor -- bilismen eller hårdare åtstramningar på den kredit- och räntepolitiska sidan? Det kanske är något fränt att begära besked, men jag vågar göra det för att det inte alls är otroligt att vi kommer att stå i den situationen inom det närmaste halvåret.

Till herr Helén vill jag beträffande marginalskaatthöjningen säga att när han lägger ned så mycken energi på att tala om hur eländigt dåligt resultat det blev av den skattereform som han och hans partivänner i allt väsentligt signerade 1970, så är det naturligtvis helt enkelt för att han har behov av att från politiska utgångspunkter föra den argumenteringen.

Den marginalskaatthöjning som vi har fått sedan 1970 är betingad av utvecklingen på det landstingskommunala och primärkommunala området, och vad som skiljer sig i år från alla tidigare reformer är att vi nu har en överenskommelse med båda kommunförbunden, vilken ger oss god anledning tro att vi skall slippa att få marginalskaatthöjningarna den

vägen.

När herr Helén med indignation påstår att jag står och ljuger i bänken, så är jag beredd att ta det med stort lugn. Herr Helén har vid vissa tillfällen en benägenhet att råka i hysteri, och det får vi väl förlåta honom, ty han har en del goda egenskaper också. Man får försöka väga det ena mot det andra. Men det ligger i finansdepartementet en omsorgsfullt genomarbetad promemoria som är bättre än något är tidigare och som innehåller ett tillräckligt antal detaljerade redovisningar på vad oppositionspartierna framfört som sina meningar både på utgiftssidan och på besparingssidan under innevarande års riksdag. Vi har tagit upp alla de förslag som samlat partiernas representanter i respektive utskott. Vi har sett bort från enskilda motioner men däremot tagit med de motioner som har partikaraktär. En enkel addering och subtrahering av alla dessa poster ger de resultat som jag här angett. Till denna mycket intressanta promemoria hör också en uppställning på alla de in-teckningar i framtidens utrymme som oppositionspartierna är så pigga på att lägga sig ombord med. Jag har naturligtvis ingenting emot om låt oss säga finansutskottet gör denna sammanställning i stället för att vi i finansdepartementet gör den, men jag kan försäkra herr Helén att resultatet kommer att bli exakt detsamma.

Allra sist, herr talman, vill jag framhålla att vi naturligtvis allesammans är djupt tacksamma över att herr Fälldin garanterar att han inte skall göra någon statskupp mot regeringen. Om han ämnade sätta sig i spetsen för några militärer eller om han skulle svara för det på egen hand tillhör hans intressanta egna överväganden. Men enbart deklARATIONEN är naturligtvis välgörande, och jag vill vara den första på regeringsbänken som inregistrerar den med stor tacksamhet.

När herr Bohman tar upp frågan om arbetslöshetssiffrorna vill jag säga att vi har en högre arbetslöshet i maj månad i år än i maj i fjol. Det betingas av att vi har fler ungdomar som vi inte har kunnat placera och fler gifta kvinnor som inte heller kunnat placeras. Vad däremot den stora gruppen som hör hemma i arbetslöshetskassorna beträffar, så har vi där samma läge som i fjol. Till detta kan jag säga att minskningen av arbetslösheten har varit kraftigare mellan april och maj i år än mellan april och maj i fjol. Det bör den vara, eftersom vi nu ser fram emot en viss uppgång i konjunkturerna och för ett år sedan tyvärr hade att räkna med en motsatt utveckling med en viss dämpning av konjunkturerna.

Sedan tar herr Bohman upp frågan om kurage: Är det sämre kurage att säga nej än att säga ja? I detta fall är det det. För att börja med det första alternativet, så är det ju lätt att sprida den misstämningen bland medborgarna att "talet om skattesänkningar är bara prat, det får du inte ut någonting av. Men att det blir prishöjningar kan jag garantera dig." Om jag skulle begära att herr Bohman med ett ja hjälpte mig i min pedagogiska uppgift skulle det bli mycket besvärligare och partipolitiskt naturligtvis inte så trevligt för herr Bohman som om han bara säger nej.

I det senaste alternativet, där det är fråga om att finansiera skattesänkningen med arbetsgivaravgiften, är det mycket lättare att säga till svenska folket: "Tro inte på regeringen, tro inte på Sträng! Inte får du någon skattesänkning. Men arbetsgivarna får en belastning. Du riskerar

Tisdagen den
30 maj 1972

*Den ekonomiska
politiken, m. m.*

att bli arbetslös, och det blir omöjligt för företagsamheten att klara detta." Det är från herr Bohmans utgångspunkter mycket lättare och partipolitiskt enklare att säga det än att ställa sig på min sida: "Du får en skattesänkning, och vi får med hänsyn till situationen lägga kostnaden för den på arbetsgivarna." Den läggs inte helt på arbetsgivarna – en del av kostnaderna får de betala genom att avstå från vinster, en del av dem kommer de att rulla över på konsumenterna. Vi har faktiskt gjort vissa försök att beräkna det där. Måhända blir prisgenomslaget för konsumenterna ungefär hälften så stort som om man skulle ha valt vägen med en momshöjning.

Men det är litet skillnad på argumentationen om man säger ja eller nej. Jag vidhåller att det behövs mer kurage att säga ja än att säga nej, som debattläget nu är.

Herr Bohman säger gång på gång att "det var ju riksdagen som pressade fram den nya översynen av skatten". Jag har i mitt långa inlägg utförligt redovisat vad jag tror om verkningarna av en sådan översyn. Jag är lika säker som på att jag står här i dag att jag blir sannspådd i det avseendet. Efter 17 år som finansminister vet jag hur det ser ut i verkligheten. Men när man då säger att det var ju riksdagen som tvingade finansministern och regeringen att göra översynen, kanske det skulle varit klädsamt om herr Bohman hade sagt att det var herr Hermansson som tvingade finansministern att göra den här översynen – herr Bohman själv och de borgerliga bröderna hade inte orkat med det.

Fru Nettelbrandt är en fånge i siffrornas magik. Det finns inte möjligheter att redovisa ett siffermaterial som är otadligt på denna punkt. Vad vi vet är att när vi höjde momsens 1970 med accept från fru Nettelbrandt och hennes partivänner, innebar det att vi ökade momsens – om jag ser till konsumentledet – med 6,5 procent. Enligt de specialister och den expertis som vi har till förfogande drog detta med sig en prisstegring som enligt specialisterna ligger på 3,2 procent, men låt mig säga att den ligger på mellan 3 och 3,5 procent. De 6,5 procenten i konsumentledet drog med sig en prisstegring på 3,2 procent, om jag skall försöka vara exakt. Då har vi sagt att 2,25 procent i konsumentledet på den moms vi först föreslog denna gång rent logiskt måste dra med sig en prisstegring som ligger på högst 1,5 procent. Till detta kom punktskatterna, och då rundade vi av det till 2 procent.

Sedan är den här höjningen betingad av hur marknadsläget är. Har man ett konkurrensläge som är kraftigt utpräglat och en köpkraftssituation, en efterfrågan från konsumentgrupperna som är betryckt, då är det inte lika lätt att rulla den över i prisstegringar. Har man en annan situation där konsumenterna betalar utan att välja sina inköpsställen och där konkurrensläget är eliminerat och det råder en väldig efterfrågan, då är det lättare att slå ut den på konsumenterna och då blir det ett annat matematiskt resultat.

Vi har inte konsumtionsvanor i det här landet som är så beskaffade att vi alla konsumerar exakt samma antal centiliter sprit, vin eller öl varje dag eller röker precis lika många cigaretter per invånare. Om man därför slår ut en konsumtionen på människorna, får man något slags medelproportional som kan ha sitt statistiska intresse men som ligger rätt långt ifrån

individens speciella verklighet. Det är i vetenskapen om allt det här som man inte ens med bästa vilja i världen kan stå fru Nettelbrandt till tjänst, när hon i sin ambition tror att det kan redovisas i tiondelar och i hundradelar. Och det är ännu svårare att stå fru Nettelbrandt till tjänst, när hon bestämmer förutsättningar som inte har någonting med verkligheten att göra.

Herr FÄLLDIN (c) kort genmäle:

Herr talman! När jag gör påpekandet att i stället för att föra en meningslös debatt, att beskylla varandra för bristande politisk moral osv. hade det varit möjligt för regeringen, om den hade trott på värdet av sitt skattepaket, att gå ut och vädja till folket, då säger herr Sträng: "Jag förstår inte vad herr Fälldin menar, jag kan inte se att det ligger någon mening i det." Och det är väl i grund och botten ett avslöjande besked. Finansministern och regeringen och socialdemokratin har klart den uppfattningen att det inte för deras del hade varit någon mening med att gå ut och vädja till folket, och därför gör man som man gör.

Jordbruksavtalet: Återigen kommer finansministern tillbaka till att det skulle vara ett brott mot jordbruksavtalet att sänka momsen på vissa livsmedel. Man kan, säger han, inte sänka momsen utan att analysera situationen. Eftersom det var ett önskemål från jordbrukets sida att få diskutera denna typ i samband med att nu gällande avtal gjordes upp, kan man inte utan analyser reducera momsen på livsmedel. Får jag fråga finansministern: Hur är det möjligt att utan analyser men med respekt för avtalet höja momsen på livsmedel, om det är omöjligt att utan analyser sänka den? Nej, sanningen är ju att båda delarna är helt möjliga utan att det innebär något som helst intrång i avtalet mellan jordbruket och staten.

Drivmedelsskatten: Finansministern har bekymmer för budgeten – och jag är helt övertygad om att han känner mycket starkt för att begränsa upplåningsbehovet så mycket som möjligt. Med finansministerns budgetalternativ är en halv miljard i fara. Jag förstår att han känner det mycket starkt. Då säger finansministern: "Nu borde ni vara med och klara det här." Men vi som icke gör av med de pengarna kan rimligen icke träda upp till finansministerns hjälp för att vidta en åtgärd, vars verkningar i olika regioner och sektorer inte är klarlagda.

Herr talman! Genom att höja löneskatten ökar regeringen riskerna för prisstegringar liksom om man hade valt momsalternativet. Det i sin tur leder till uppenbara risker för verkningar på sysselsättningssidan. Det finns uppenbara risker för detta alldeles oavsett åtgärderna, har man sagt från arbetsmarknadsstyrelsen. Nog borde det vara bättre att inrikta krafterna på positiva åtgärder för att säkra sysselsättningen än att gå denna negativa väg – att öka riskerna för arbetslöshet nästa vinter.

Herr HELEÉN (fp) kort genmäle:

Herr talman! Arbetslösheten skall ju minska nu, säger finansministern, och då är det väl bra att fördubbla löneskatten. Ja, herr Sträng kan ju fråga sin partivän Assar Lindbeck, nationalekonom och professor, som nyligen på sparbankskonferensen "Vårt ekonomiska läge" angav ett

Tisdagen den
30 maj 1972

*Den ekonomiska
politiken, m. m.*

borttagande av arbetsgivaravgiften som ett alternativ för att stimulera investeringar och motverka arbetslöshet. Det gäller alltså den löneskatt herr Sträng nu vill fördubbla.

Vi har föreslagit att man skall använda skatterna i konjunkturpolitiken, och det var därför vi förra hösten ville sänka moms och arbetsgivaravgift. Då sade herr Sträng nej. Han är ju expert på skattehöjningar, men att sänka skatten är inte herr Strängs specialitet. Vi skall ha en rörlig finanspolitik här i landet, men den skall vara rörlig också nedåt när det behövs, annars tror ingen på den.

Herr Sträng försöker låtsas att vi skulle ha det fulla ansvaret tillsammans med honom för 1970-års skattepaket. Nej, vi krävde i reservation ett inflationsskydd. Vi varnade för hur det skulle gå när de nominella inkomsterna skjuter upp över tröskeln till det läge där de samlade marginaleffekterna tar bort hela inkomstökningen.

Så kommer herr Sträng tillbaka till sitt papper om oppositionens budgetalternativ. Det är alltså tydligen ett officiellt papper i finansdepartementet. Är det hemligt? Kan vi få det? Vi har frågat efter sådana papper tidigare, men det brukar vara väldigt besvärligt att få dem. Någon gång har vi fått dem. Varje gång har de varit felaktiga, och varför skulle det vara riktigt den här gången? Den kritik som jag framförde mot det papper finansministern läste innantill ur var fullt berättigad. Det måste vara ett erbarmligt papper, osakligt, osakkunnigt, felaktigt.

Men i finansministerns eget inlägg var på sätt och vis ändå höjdpunkten när finansministern argumenterade om betalningen för den skattesänkning som han själv föreslår. Han gör i praktiken upp med kommunisterna om skattesänkningen och kräver sedan ut en del av betalningen av oppositionen, som inte röstar för den skatteomläggningen. Vi skall alltså ta fem 500 miljoner kronor på bilisternas bekostnad för en utgift som vi inte är med om. Säg sedan att den finansministern tänker rätt!

Herr BOHMAN (m) kort genmäle:

Herr talman! Om det skall vara någon som helst mening i finansministerns resonemang om politiskt kurage, då borde finansministern verkligen inte ha hoppat av från sin egen ståndpunkt.

Jag har i dag beskyllt regeringen för politisk utpressning när regeringen ställer oss inför två lika omöjliga alternativ. Tar ni inte moms, säger regeringen, då får ni ta löneskatten, och så får ni bära skulden för att det sämre alternativet blir genomfört. Och nu för en stund sedan fortsatte den här politiska utpressningen: Tar ni inte bensinskatten, då får ni ta ränta och kreditrestriktioner, det sämre alternativet. Det är alltså er skuld.

Det är ju helt nonsens att föra ett sådant resonemang. Det är regeringen själv som har lagt sina förslag. Det är regeringen själv som bär det fulla ansvaret för de förslagen så länge som vi inte har accepterat dem, och vi har ju sagt nej till förslagen. Ta tillbaka förslagen, finansminister Gunnar Sträng, om ni inte vill bära ansvaret för dem! Det är politisk logik. Och ni har ju tidigare tagit tillbaka förslag som ni inte har velat bära ansvaret för.

Parallellen med hyresregleringslagen var dessutom felaktig, herr finansminister. Hyresregleringslagen hade nämligen föregåtts av överläggningar mellan de olika partierna om att man skulle släppa hyresregleringen, och de moderata -- dåvarande högerpartiet -- stod för den överenskommelsen helt och fullt och fast. Det var därför som ni patetiskt vädjade till dem som hoppade av på bägge sidor. Och det politiska kuraget att stå vid sin överenskommelse, det hade regeringen inte den gången heller, därför att den ansåg att de andra partierna hade hoppat av. Det är vad som hände.

När det gäller arbetslösheten, så vet jag inte om finansministern har läst det senaste numret av Fackföreningsrörelsen, där LO:s utredningsavdelning konstaterar följande: "Under alla förhållanden är den synbara effekten på sysselsättningen av de stimulansåtgärder som vidtogs i höstas ganska liten." Det är ju ett allvarligt konstaterande, och mot den bakgrunden kanske regeringen ångrar att regeringen inte var med på det generella stimulanspaket som vi föreslog.

Intressant är för resten att det i den här artikeln finns en karikatyr -- det är alltså LO:s egen tidning -- av en gubbe som säger: "Nu har jag blivit omskolad till skogsjobbare, plåtslagare, maskinmontör, snickare, målare, murare, byggnadsjobbare, vägbiträde, asfaltkokare, cementblandare, bilmontör, truckförare och trädgårdsmästarbiträde, så nu tänkte jag att jag kunde få en omskolning till byrådirektör inom AMS, så var det väl fan om man inte skulle ha anställningen tryggad . . ."

Det är alltså en karikatyr, som vanligt överdriven naturligtvis, men den målar ändå en viss verklighet som väldigt många människor tycker sig uppleva i dag.

Herr HERMANSSON (vpk) kort genmäle:

Herr talman! De borgerliga partierna talar -- och det gör även regeringen ibland -- om den helt förödande effekt som en radikal skattepolitik skulle ha för det s. k. näringslivet. I själva verket rör det sig i den svenska diskussionen om rätt modesta förslag.

Man kan höja ögonen litet grand och jämföra med andra länder. Den amerikanske presidentkandidaten George McGovern -- i varje fall hoppas han ju bli presidentkandidat -- är varken socialist eller kommunist. Men i sitt skatteprogram kräver han följande: Skärpning av bolagsskatten, som redan är 48 procent. Fördubbling av skatten på fastighet och gåvor. Bestämt nej till en mervärdeskatt, därför att denna är en regressiv skatt som hårdast drabbar folk med låga inkomster. Dessutom kräver McGovern en minimistandard för alla medborgare.

Var alltså inte så rädda för de försiktiga förslagen i det här landet!

Nu har de borgerliga partiledarna i patetiska ordalag utmålade vad de anser skall bli följderna av en ökning av arbetsgivaravgiften. Någon bevisning av sina påståenden kan de inte ge.

Som jag påpekat finns det inget fog för påståendet att en höjning av arbetsgivaravgiften skulle leda till minskad total sysselsättning. Kapitalägarna måste för sin existens som kapitalister investera kapital. En höjd arbetsgivaravgift kan minska profitterna på ungefär samma sätt som höjda löner gör det. Men det blir i så fall en genomsnittlig minskning, och

kapitalisterna får vänja sig vid det nya läget. Upphöra att investera kan de inte — då skulle de upphöra att vara kapitalister.

Det bör också påpekas att de avstalsmässiga löneökningarna i år är mindre än i fjol, och nästa år blir de ännu mindre. Lönestegringar kan — det vet vi erfarenhetsmässigt — ligga på 8–10 procent inklusive löneglidning utan att det har äventyrat kapitalisternas vilja att investera. Här handlar det om 2 procent av lönesumman.

Jag har redan konstaterat att utformningen av den allmänna arbetsgivaravgiften inte är den allra bästa. Men en höjning av denna avgift drabbar kapitalet, medan den höjning av mervärdeskatten, som varit alternativet, hade drabbat dem med låga inkomster. En höjning av den allmänna arbetsgivaravgiften samtidigt med en sänkning av den direkta statsskatten innebär en viss omfördelning till lönarbetarnas förmån.

Herr Sträng sade här förut: "Vi har tänkt i samma banor." Ja, vi slåss inte om upphovsrätten när det gäller goda förslag.

Fru andre vice talmannen NETTELBRANDT (fp) kort genmäle:

Herr talman! Jag är fullständigt på det klara med, herr finansminister, att sådana genomsnittsberäkningar som här görs inte blir tillämpliga för varje enskild Andersson eller Pettersson. Men det blir de ju aldrig, och ändå har vi alltid använt oss av ett sådant ungefärligt material för att belysa verkningarna. Och hur kan man gå ut, herr Sträng, med en information om hur mycket folk tjänar i direkt skatt utan att göra ens ett försök att få ett mått på minusposterna — annat än på sin höjd med en asterisk som säger någonstans långt ner: "minus moms".

Det kanske mest intressanta i finansministerns svar var uppgifterna om löneskatten. Om jag inte hörde alldeles fel svarade finansministern mig inte med ett ord på den punkten. Informationen var alltså precis så upplysande som det material riksdagen skall grunda sitt beslut på i dag eller i morgon, dvs. ingenting.

I utskottets betänkande talas det om kompensation till kommunerna för arbetsgivaravgiften. Hur skall det ske? Hur kan man göra om underlaget för kommunöverenskommelsen, som ju har betraktats som en unik händelse? Och hur blir det med svårigheterna för de religiösa och ideella organisationerna? Samtidigt som man lägger fram ett förslag som skall vara så bra säger man att framtiden får utvisa vilka speciella åtgärder som erfordras för att minska de negativa verkningarna av det här fina beslutet som vi skall fatta. När har låtsinnet tidigare firat sådana triumfer i detta allvarliga hus?

Går det inte, herr finansminister, att svara på frågan hur man kan lägga fram ett förslag på riksdagens bord utan något som helst material som belyser de negativa verkningar som t. o. m. man själv från början verkar att vara på det klara med?

Under detta anförande övertog herr tredje vice talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

Herr finansministern STRÄNG:

Herr talman! Av naturliga skäl skall också jag bli mer och mer kortfattad, när mina meddebattörer blir mer och mer tidsbegränsade.

Herr Fälldin kom tillbaka till frågan hur det är möjligt att höja momsens under tiden för jordbruksavtalets giltighet. Det finns en mycket enkel förklaring på det. När vi träffade avtalet med jordbrukarna förde vi en diskussion om huruvida vi skulle gå in med en viss skattefinansiering som en del av avtalets konstruktion. Den tanken avisades. Och överenskommelsen träffades på de premisserna. Däremot var det aldrig tal om att vi skulle föra in vare sig momseffekter eller effekten av höjda kommunal- och landstingsskatter i det jordbruksavtal som träffades. Så enkelt är det. Vill man hålla avtalet som det gjordes upp, så finns det följaktligen inga möjligheter att under avtalstiden göra anspråk på skattefinansiering.

Sedan ställde jag en fråga – eller kanske jag skall säga att det var en vänlig, äldre riksdagsmans uppmaning till en yngre – och för all del mycket lovande – riksdagsman, herr Thorbjörn Fälldin. Jag sade, att när vi nu går att votera i detta ärende, har herr Fälldin då tänkt på att om han vägrar att vara med på den finanspolitiska förstärkning på en halv miljard som det här är fråga om, så ligger det mycket nära till hands att det indirekt är en beställning på snabbare och hårdare ingripanden i kredit- och räntepolitiken, för den händelse en åtstramning blir nödvändig? Om jag inte minns alldeles fel har herr Fälldin i något av sina offentliga uttalanden på senaste tiden sagt, att det är möjligt att man får tänka sig en momshöjning, därest konjunkturen längre fram motiverar detta. Av det uttalandet drog jag den slutsatsen att herr Fälldin i valet mellan kreditpolitiska och finanspolitiska medel, när det valet är ofrånkomligt – och ibland ställs man som riksdagsman inför denna obehagliga valsituation – skulle välja den finanspolitiska åtstramningen. Det är bara detta jag har velat erinra om; när herr Fälldin och hans partivänner så småningom går att trycka på voteringsknapparna skall de ha klart för sig vad det innebär.

Herr Helén svär sig fri från ansvaret för skattepolitiken 1970. Jag vill då till herr Helén säga: Ni har ansvaret för den momshöjning som då genomfördes, ni har ansvaret för den omfördelning som det innebar att man med inkomster från momshöjningen kunde göra vissa skattesänkningar för de lägre betalda, kunde genomföra ett obligatoriskt särbeskattningssystem och införa vissa sociala kompensationer. Principen är densamma i dag. Ni fick inte igenom en indexreglering av skatterna, därför att det var ett helt omöjligt förslag. Man kan ju inte gärna samma dag rösta för en skatteprofil som vill gynna de lågavlönade och för en indexreglering av skatterna som exklusivt gynnar de högavlönade. Det finns ingen rim och reson i en sådan ståndpunkt – det hjälper inte hur mycket herr Helén nu flinar och viftar med armarna; sådan är den faktiska verkligheten.

Jag vill ännu en gång brännmärka herr Helén för att han påstår att det papper jag talar om är lögnaktigt. Han har ju inte sett det! Bör man inte titta på produkten innan man är färdig med sitt omdöme om den? Herr Heléns närmaste medarbetare, fru Nettelbrandt, har i dagens debatt talat

Tisdagen den
30 maj 1972

*Den ekonomiska
politiken, m. m.*

om lättsinne från finansministerns sida. Analyserar man begreppet lättsinne skall man nog finna att det ligger närmare fru Nettelbrandt än mig; det tror jag riksdagens ledamöter rent allmänt är beredda att erkänna, uteslutande på grundval av den argumentering som förs och naturligtvis inte från några andra utgångspunkter -- det är jag angelägen att understryka. Det minsta man kan begära är väl att ni tittar på papperet innan ni har ert omdöme om det klart.

Självfallet är denna akt tillgänglig för herr Helén. Jag fick den i min hand under gårdagen, och följaktligen kunde jag inte tidigare lämna den till herr Helén. Jag visste inte heller om han ville ha den. Nu har han uttalat en sådan önskan, och han skall då få den. Det finns inga hemligheter i den.

Herr Bohman talar om politisk utpressning när han ställs i situationen att välja mellan en finansiering via momsens och en finansiering via arbetsgivaravgiften. Ni har i alla år begärt en sänkning av marginalskatten. Ni har fått den nu. Är det politisk utpressning?

Vi bedömer läget så -- på den punkten har min bedömning fått anslutning i finansutskottet -- att det är klokt och riktigt att nu se till att kompensera skattesänkningarna, i varje fall i det allra närmaste. Det är ingen politisk utpressning. Vi har framlagt ett förslag som vi på goda grunder räknade med att herr Bohman skulle acceptera. Herr Bohman har avvisat det, därför att han, som jag uttryckte mig i mitt första anförande, kände vittringen av ett regeringsskifte i näsborrarna. Har vi då inte anledning att säga att man skall ha så mycket moral och hederlighet att det ligger någonting i vad man talar om? Vi framlade förslaget och det första respektive andra alternativet till finansiering. Det är inte fråga om någon utpressning. Det är fråga om en logisk uppföljning av vad herr Bohman har efterlyst under alla de år jag har haft glädjen att föra dessa debatter med herr Bohman i kammaren.

Herr tredje vice talmannen anmälde att herrar Helén och Bohman anhållit att till protokollet få antecknat att de inte ägde rätt till ytterligare repliker.

Herr statsministern PALME:

Herr talman! Jag skall i kväll besvara några interpellationer i delvis andra ämnen. Med hänsyn till vad som sagts under förmiddagen skall jag helt kort ta min del av skattedebatten.

När skatteförslaget lades fram uttalade jag min förhoppning om en bred uppslutning i riksdagen kring omläggningen. Det var mera än en förhoppning, det var en uppriktig förväntan. Och det rörde sig inte om önsketänkande utan om enkel politisk logik. De borgerliga partierna har under många år krävt en sänkning av den direkta skatten. De har förklarat sig beredda att finansiera en omläggning genom en höjning av den indirekta skatten. Skattomläggningen var vidare relativt konventionell, det var inte frågan om en mera långtgående omfördelning. Den borde därför kunna godtagas av de borgerliga. Vidare har man från borgerligt håll kritiserat kommunalskatternas ökning. Överenskommelsen med kommunerna, det viktiga inslaget i skattereformen, borde därför på

alla håll hälsas med tillfredsställelse. På den punkten bedömde jag utvecklingen fel.

Min uppfattning vilade på föreställningen att man borde ta de borgerliga partiernas ständigt framförda krav i skattefrågan på allvar. Men politiken följer inte alltid logikens lagar. Det är en gammal erfarenhet att när vi lägger fram ett verkligt radikalt förslag är framför allt mittenpartierna ofta angelägna att vara med och visa sig vara lika radikala. Läger vi däremot fram mera konventionella förslag möts vi av indignation. Professor Ohlin, som jag just skymtade i kammaren, brukar säga att socialdemokraterna "stjäl oppositionens kläder medan denna badar". Ibland verkar det som om man främst inom folkpartiet blir särskilt vred när man får ett förslag som man känner igen och som stämmer åtminstone delvis med de egna önskemålen.

Men det var trots allt inte detta som var avgörande. Till en början kunde regeringen glädjas åt många uppskattande ord i den borgerliga pressen; finansministern har citerat en del av dem. När herr Helén säger att vi inte fick något bifall vet jag inte vad han har för anspråk på bifall. Det är ju inte vanligt att stora delar av den borgerliga landsortspressen berömmar regeringen. Dessutom kunde vi glädja oss åt stöd från LO och från TCO. Att den borgerliga landsortspressen ställde upp bakom förslaget är inte att undra på - den hade ju lyssnat till sina partier.

Man var inte heller helt negativ i partiledningarna. Det finns risk att det blir något av ett bevingat ord: "Äntligen förstår regeringen att det skall löna sig att arbeta", sade herr Helén, när skatteförslaget lades fram. Någon vecka senare var hans språkbruk ett helt annat.

Vad hade hänt? Jo, herr Hermansson hade i mycket bestämda och mycket envetna ordalag flera gånger sagt att kommunisterna under alla omständigheter skulle rösta emot mervärdeskatten. Då tystnade talet om skatterna, då började talet om regeringskrisen. "Det är ett hett spel som förs inom oppositionen dessa dagar, det rör sig mera om taktik än om en skattereform", skrev Svenska Dagbladets politiske reporter. Någon statsvetare kommer väl i framtiden att mäta upp hur många spaltmeter som under några veckor skrivits i borgerlig press om regeringens förestående nederlag i skattefrågan, Palme på fallrepet, Palmes ödesstund, den förestående regeringskrisen i maj osv.

Sammanhanget är, såvitt jag kan se, alldeles klart. Det moderata huvudorganet skrev nyligen: "Det är oppositionens skyldighet att tillvarata varje möjlighet att fälla regeringen." Tack vare kommunisterna tycktes detta tillfälle erbjuda sig. Jag skall inte bestrida att resonemanget kan vara legitimt. Det är en naturlig strävan för oppositionen att nå makten och att påverka politiken, annars skulle dess arbete te sig meningslöst.

Men är det oppositionens enda skyldighet?

De flesta föreställer sig också att oppositionen har sakliga motiv för sitt handlande och en skyldighet att redovisa en alternativ politik i den fråga striden gäller. Annars blir dess arbete meningslöst. Nu har den borgerliga oppositionen manövrerat sig i det läget att man säger nej till den sänkning av den direkta skatten som man länge har krävt. Man säger nej till den sänkning av marginalskatterna som man länge har krävt och nej till en överenskommelse om en uppbromsning av kommunalskatterna,

vilket man länge har krävt. Tydligen kommer oppositionen direkt att medverka till att finansieringen av skattesänkningen sker med en metod som man själv anser vara sämre. Det är det praktiska resultatet av en demonstrationspolitik i stället för en resultatpolitik.

Så har oppositionen dömt sig själv till ett sterilt nejsägeri. Likväl fortsätter ni att tala om skattesänkningar som om ingenting har hänt. Men något har ju hänt och händer i dag. Ni säger nej till skattesänkningar och avvisar de två enda finansieringskällor som är tillräckligt stora för att nu göra en sådan skattesänkning möjlig. Ni har inte ens kunnat enas om hur en skattesänkning, om den enligt er mening vore möjlig, skulle se ut. Det enda ni kan göra är att hänvisa till utredningar, till en oviss framtid och till vackra drömmar. Ni kan inte ge ett enda konkret besked utöver nej.

Ni talar om besparingar, men varje ledamot i denna kammare vet hur vi har suttit här natt efter natt för att slå tillbaka borgerliga förslag om nya utgifter. Det är inte borgerlig spariver som har hållit oss uppe om nätterna i kammaren, utan här har krävts mera pengar till försvar, u-hjälp, polis, vägar, miljövard och tusen och ett i och för sig goda ting. Eftersom ni inte har några besparingsförslag att redovisa, hänvisar ni till en besparingskommission, där alla partier skall vara med. Vad är den politiska innebörden av detta förslag? Jo, ni hoppas få hålla socialdemokraterna i handen för att vi skall ta ansvar för besparingsförslag som de borgerliga själva inte vågar lägga fram. Vi kommer att göra vårt yttersta för att hålla ned utgifterna. Det är en skyldighet som en regering har mot landets skattebetalare att ständigt bedriva en hård utgiftsgranskning. Men för denna verksamhet behöver vi inte hålla oppositionen i handen.

Jag respekterar naturligtvis om oppositionen inte i alla delar vill godta ett regeringsförslag. Vi hade kunnat resonera om olika inslag i skatteomläggningen, och det behöver inte vara någon hemlighet att jag har gjort flera försök att finna en bas för en bredare uppgörelse. Men det är mycket offentligt känt att oppositionen har stängt alla dörrar för en kompromiss. Under hela den gångna månaden har det inte kommit ett enda konkret motförslag utöver nej. Skälet är, som finansministern nämnde, att vittringen efter regeringsmakten varit för stark. Man trodde tydligen på den borgerliga pressens jublande förkunnelse att socialdemokratin var trängd mot väggen, dömd att förlora voteringen om skatten. Man hade inkasserat en seger i förskott och glömde måhända att väljarna sänt oss hit till riksdagen för att behandla sakfrågor. Oppositionen hade själv trängt sig mot väggen i sitt taktiska spel, så att den inte längre hade rörelsefrihet för ett förnuftigt resonemang, vilket jag djupt beklagar.

Jag kan möjligen förstå att frestelsen här varit stark. Regeringen har inte majoritet i riksdagen. Oppositionen vet att om den kan förena sig med kommunisterna i någon större fråga, kan regeringen besegras. Jag kan förstå att detta är en stark lockelse och att man frestas att försöka ta chansen och slå till. Risken är att man faller på eget grepp. Då känner man sig lika indignerad som kommandoran i "Emil i Lönneberga" när hon ramlade i varulvsgropen.

En minoritetsregering får naturligtvis räkna med att stundom segla i

Tisdagen den
30 maj 1972

Den ekonomiska
politiken, m. m.

smult vatten. I stort sett har det gått mycket bra. Det har varit möjligt att i de allra flesta frågor de senaste åren samla breda majoriteter i riksdagen. Ibland har det skett genom uppgörelser på utskottsplanet eller på partiledarplanet. Det är ingenting märkvärdigt med det. Det får man vara beredd på. Det gjorde vi också när vi var i majoritetsställning.

Men man får också vara beredd på plötsliga anlopp som främst dikteras av en strävan att besegra eller t. o. m. fälla regeringen. Ett sådant anlopp kan vara oväntat med hänsyn till sakfrågan, som i det speciella fall vi diskuterar i dag. Går det inte då med en uppgörelse, får man försöka få frågan igenom ändå. Det viktigaste för en minoritetsregering är att inte vika från sin huvudlinje, tappa initiativet, drabbas av handlingsförlamning. Man skall alltid vara beredd till en rimlig uppgörelse. Går inte detta, får man vara fast, slå sig fram, om det blir nödvändigt.

Den borgerliga oppositionen har sökt utnyttja skattefrågan för att fälla regeringen, förhindra skattesänkning genom att stödja kommunisternas angrepp på finansieringsmetoden. Vi valde helt naturligt att använda en alternativ finansieringsmetod, som vi ifrån allra första början diskuterat för att klara skattesänkningen för stora, breda löntagarkategorier. Likväl beklagar jag uppriktigt oppositionens taktikspel i den här frågan, och jag vill erkänna att jag är mycket besviken.

Skattefrågan är en viktig fråga, och det är naturligt att partierna har olika åsikter med hänsyn till skillnader i idéer och intresseförankring. De skillnaderna kommer säkert att avspglas i skatteutredningens arbete. Men ingen torde kunna påstå att de sakliga skillnaderna i denna speciella skatteomläggning var så stora att de kan motivera den uppståndelse som den har vällat i riksdagen och den allmänna debatten. Det är inte, vågar jag påstå, den sakliga indignationens rosor som blossar på oppositionens kinder. Det är besvikelsens rodnad över ett taktiskt spel som riskerar att misslyckas. Ni slåss här inte för en sak, ni slåss för att nå makten genom en sakligt dålig nejsägarlinje och i miniatyrformat – jag upprepar : i miniatyrformat – är det samma situation som den västtyska oppositionen hamnade i när det gällde östfördragen.

Inte sedan ATP-striden har jag hört så många invektiv i en riksdagsdebatt. Då skall man komma ihåg att det gäller ett förslag som stora delar av den borgerliga pressen till en början och som de stora löntagarorganisationerna, LO och TCO, hela tiden har gett sitt stöd. Det framkallar dessa våldsamma invektiv. Men man bemästrar inte en situation genom att som herr Helén gå upp i falssett.

Det här spelet är till skada för politiken som helhet. Denna upplåsta näst intill skenstrid kan dra uppmärksamheten bort ifrån att vi i riksdagen har för medborgarna verkligen viktiga frågor att behandla. Skattefrågan är naturligtvis en, när det är idé- och intresseskillnader. Det är inte konstigt om en del människor ute i samhället frågar sig, vad dessa stormar i riksdagen egentligen gäller, och att det kan förekomma angrepp på politiker av den typ som nyligen förekom på SIF-stämman.

Medborgarna vill att riksdagen skall ge sig i kast med de stora och svåra frågorna om arbetsmiljö, anställningstrygghet, en fördjupad demokrati på arbetsplatsen. Medborgarna vill få vara med och besluta om hur miljön skall skyddas och formas i framtiden. De vill ha en rättvis

fördelning av produktionsresultatet. De vill ha en social förbättring för eftersatta grupper i vårt samhälle, handikappade, ensamstående och många andra. Det är konkreta och viktiga problem i vardagen. Till detta bör vårt arbete koncentreras.

Men medborgarna är föga intresserade av ett taktiskt spel, som mest bara speglar en parlamentarisk maktkamp. Därför vill jag till slut vädja till oppositionen: Angrip gärna regeringen, så som ni som opposition bör göra, på områden där det finns väsentliga skiljelinjer i idé och intresse och i sak. Utforma konkreta alternativ till vår politik i olika sakfrågor och låt opinionen pröva dem mot varandra. Det bidrar till att vitalisera demokratin och engagera folkstyret. Men sätt inte i gång taktiska, mer eller mindre skenstrider av den typ som vi har fått uppleva under de senaste veckorna. Det gagnar varken landet eller er själva.

Herr HELÉN (fp) kort genmäle:

Herr talman! Eftersom jag inte hade möjlighet att replikera herr Sträng förut, vill jag säga att det papper som herr Sträng läste ur var, i den del som jag hade tillfälle att höra, en felaktig beskrivning av vår budgetsyn för det budgetår som vi nu har att behandla. Det var tillräckligt underlag för att fälla ett omdöme om det papperet. Innehåller det andra saker, desto bättre. Jag skall studera det och gå igenom det precis som vid tidigare tillfällen.

Statsministern säger att mitt uttalande att äntligen har regeringen insett sanningen i folkpartiets krav att det måste löna sig att arbeta har blivit ett bevingat ord. Det är bra om det har blivit ett bevingat ord. Det fäster uppmärksamheten på en grundläggande tanke, som ingalunda har blivit inaktuell genom skatteprovisoriet, eftersom flertalet situationer, där de samlade marginaleffekterna gör att det för många inte lönar sig att arbeta, blir kvar efter skatteprovisoriet. Det är bra att detta blir känt. Men den distinktion som jag har gjort tidigare bortsåg statsministern helt ifrån, nämligen att det är principen, tanken, som äntligen trängt fram till er, medan ni i praktiken inte har kunnat förverkliga kravet att det måste löna sig att arbeta. Kanske skulle ni lära er det, om ni lät skatteutredningen blir förutsättningslös såsom riksdagen har begärt.

Nu säger statsministern att den här striden drar bort uppmärksamheten från väsentliga frågor. Som om det inte för de många människorna i vanliga inkomstlägen skulle vara en väsentlig fråga att vi kan arbeta fram en hållbar skattereform här i landet, som just gör att de många människorna känner att det lönar sig att arbeta!

Statsministern räknade upp en lång rad intressanta och viktiga frågor. Jag är glad över att han tog med de ensamståendes problem och arbetsdemokrati, där ni tidigare gång på gång, är efter är har röstat ned våra reformförslag. Jag tänker då inte minst på herr Wedéns pionjärarbete för att löntagarna skulle få representation i företagens styrelser. Hur hänades inte det förslaget från socialdemokratin, när han både i praktiken och här i det politiska arbetet tog fram det.

Detta är några exempel på att man inom socialdemokratin försöker komma bort ifrån den besvärliga situation som har skapats genom att många människor genomskadat det skatteprovisorium som man nu vill

att riksdagen skall besluta. Då har man också panna att föreslå att vi från oppositionen, som inte godkänner skatteomläggningen, skall vara med och ta fram 500 miljoner på bilisternas bekostnad, fastän vi inte röstar för den utgift som regeringen säger att dessa skattepengar skall svara emot.

Statsministern är så förvånad över att det har kunnat gå så här. Har herr Sträng inte ens för herr Palme visat upp verkningarna av skatteförslaget? De är ju för att det är ett dåligt förslag som vi säger nej -- nu och i voteringen.

Jag hoppas att den saken skall stå klar för regeringen att det var ett misstag att inte i tid innan man hade låst sig ta upp diskussioner med de partier som har krävt en skattereform som gör att det måste löna sig att arbeta, utan kastar fram detta ur ett bakhåll, njuter av att överrumpla allmänhet, massmedia och riksdag. Lär om på den punkten, så behöver ni inte komma i en sådan här situation!

Herr FÄLLDIN (c) kort genmäle:

Herr talman! Först några ord till finansministern. Det är inte en skattefinansiering av jordbruksavtalet som vi har krävt. Vi har krävt att man tar bort den prisökningseffekt som momsens har på de viktigaste livsmedlen, och vi har sagt att det är lämpligt att man börjar med mjölken. Det har inte med jordbruksavtalet att göra.

Finansministern ställde en direkt fråga om drivmedelsskatterna. Finansministern har ju själv sagt att skattepaketet är konjunkturpolitiskt neutralt. Nu skulle vi, därför att ni i utskottet bara har lyckats med att till tre fjärdedelar klara ihop paketet, träda in och av konjunkturpolitiska skäl klara det dilemma som uppstår. Det är ju så att ju fler åtgärder man vidtar utan att få någon konjunkturpolitisk effekt, desto mera tomhänt kommer man att vara i fortsättningen.

Sedan till statsministern. Det är fullt klart att medborgarna har krav på oss politiker, och det är fullt klart att medborgarna i just den här situationen funderar över om den ordning som för närvarande gäller är den som medborgarna väntar sig. I det avseendet har vi uppenbarligen samma uppfattning.

Den parlamentariska situationen är fullt känd, och den måste kännas bäst av statsministern, som leder en minoritetsregering. Just därför är ansvaret i det avseendet i första hand statsministerns och regeringens.

Om det nu vore som statsministern försöker säga att finansministern och han och regeringen har ansträngt sig för att till varje pris få ett skatteförslag som skulle passa oppositionen till punkt och pricka -- hela argumenteringen har gått ut på att det är ett sådant förslag ni har lagt, och ni är därför indignerade över att oppositionen inte stött det -- om inriktningen har varit denna, hade det väl i rimlighetens namn i så fall varit lämpligt att gå till oppositionen och checka hur det var med den saken. Om det nu var en samförståndslösning ni ville åstadkomma! Varför låsa in sig i slutna rum och kasta ut förslaget som en överraskning i ett försök att framstå som den som började handla?

Om statsministern känner detta tryck, detta ansvar inför medborgarna så starkt, varför utnyttjade inte statsministern denna möjlighet? I stället

Tisdagen den
30 maj 1972

*Den ekonomiska
politiken, m. m.*

beskyller han oss för att föra en skendebatt och säger att en trängtan mot statsrådstaburetterna tar över allt annat. Finns det inte plats för litet självkritik i den formen av debatt? Vad är det annat än en trängtan att så länge som möjligt sitta kvar på dessa taburetter som gör att ni inte går ut med detta i ert eget tycke förträffliga skatteförslag och låter folket ta ställning till om det är sådant att ni skall fortsätta? Den möjligheten står ju öppen, men det är regeringen som själv har att avgöra om den vill använda den metoden. Och så beklagar ni er över att vi inte gör någonting för att tillrättalägga när ni har lagt er proposition.

Ja, hurdant är sakläget? Innan utskottsarbetet har kommit i gång lägger regeringen — inte formellt, men i praktiken — fram ett nytt förslag till finansiering och går ut med attityden: Här ser ni hur det blir, när ni inte tog vårt första förslag — då får ni finna er i att ta ett annat förslag, som t. o. m. regeringen själv tycker är sämre!

Det lär inte bli möjligt för statsministern att lyckas när han står här och försöker övertyga en svensk allmänhet om att detta sätt att behandla den här frågan är ett försök att åstadkomma samlande lösningar. Det är icke korrekt att påstå att detta är en skendebatt. Vår granskning av förslaget har lett till att vi där finner negativa verkningar för låginkomsttagarna. Bestrid detta från regeringsbänken, om ni anser att det är möjligt! Vi har konstaterat att straffbeskattningen finns kvar för de små företagen, där två makar arbetar. Vi har konstaterat att man kategoriskt säger nej till försöken att komma åt den hårda verkan på låginkomsttagarna som en generell höjning av mervärdesskatten på de viktigaste livsmedlen har. Ni har använt huvuddelen av er egen förmåga och partiapparatusens hela förmåga att säga att vi är ute för att söka åstadkomma avtalsbrott, när vi vill försöka reducera momsens verkningar på de viktigaste livsmedlen.

Försök inte, herr statsminister, att mot den bakgrunden göra gällande att oppositionen skulle ägna sig åt en skendebatt!

Herr BOHMAN (m) kort genmäle:

Herr talman! Statsminister Olof Palme försökte föra samma argumentering som finansministern för att försvara regeringens skattepolitik och regeringens politik i den här frågan. Inte blev försvaret bättre i den tappning som Olof Palme presterade. På något sätt gjorde Olof Palmes anförande här ett intryck av att vara något slags patetiskt försvarstal. Jag tror inte att jag var ensam om att få en känsla av att statsministern egentligen inte talade för kammaren, utan för något annat forum, någonstans bortom TV-apparaternas objektiv. Det var ett försök av statsministern att förklara — eller bortförklara — vad som har skett, ett försök att inför svenska folket lägga ansvaret för de hektiska motsättningar som just nu råder i Sveriges riksdag på oppositionen: det var oppositionen som i sitt handlande drevs av enbart taktiska bevekelsegrunder och ett sterilt nejsägeri som endast var partitaktik. — Och det skall man få höra från statsminister Olof Palme! Vad statsminister Olof Palme än kan, nog tycker jag att taktik är något som han verkligen behärskar.

Jag tror att de flesta av oss som lyssnade — och jag hoppas också de som har lyssnat på Olof Palme i dag ute i landet — fick en känsla av att

statsministern inte skildrade den politiska verkligheten sådan som den breder ut sig inför människorna. Jag tror inte att lyssnare runt om i landet kände igen den här situationen. Varför gjorde de inte det? Jo, även om det politiska intresset i vårt land många gånger är alltför svagt har de ändå en så klar bild av skeendet i denna fråga att de måste ha upplevt statsministerns förklaring som en skenförklaring, ett vilseledande. Jag upprepar vad Thorbjörn Fälldin sade för en stund sedan här i talarstolen, att om det verkligen skulle ha förhållit sig på det sättet att regeringen var ute för att försöka samla de politiska partierna kring en skattereform och en stor skatteomläggning, skulle regeringen självfallet inte ha gått till väga på det sätt som den gjort. Syftet bakom regeringens handlande — det genomskådar vi ju alla — var att föregripa den skatteutredning som regeringen nu tvingats att tillsätta efter att i flera år upprepade gånger ha sagt nej till den. När förslaget presenterades sade jag ifrån att det var ett skattehöjningsförslag som vi inte kunde acceptera. Detta sade jag redan samma dag, herr statsminister, och jag upprepade det i ett TT-uttalande på lördagen. Detsamma gjorde också min vice ordförande Staffan Burenstam Linder. Jag sade bl. a. så här:

Regeringens skatteförslag är ett hastverk. Det bekräftar att någon väsentlig förbättring av skattesystemet inte är möjlig utan en ekonomisk stimulanspolitik och utan besparingar inom den statliga byråkratin. Sunda förnuftet säger att en skatteomläggning som bara för över skattebördan från ett område till ett annat inte förbättrar den genomsnittliga inkomsttagarens ekonomi. Nästan alla hushåll får visserligen sänkt direkt skatt, men sänkningen äts upp av högre moms på livsmedel, kläder och andra varor, höjd bensin- och oljeskatt, höjd skatt på öl, sprit och cigaretter. Det blir ännu dyrare att leva. Det nuvarande skattesystemets alla orimligheter finns kvar, framför allt den höga marginalskatten som, även om regeringsförslaget antas, drabbar alltför många familjer i medelinkomstskiktet. Marginalskatterna måste ner, om vi skall få ordning på den svenska ekonomin, osv.

Vem är det som har vinglat i den här frågan? Vem är det, om inte regeringen, som har bytt fot? Vem är det som emot parlamentarisk sed har givit order till ett riksdagsutskott, som ännu inte hade hunnit börja behandla frågan, och som vid en presskonferens har sagt att ett riksdagsutskott skall begagna sin initiativrätt för att genomföra ett förslag som regeringen anser vara sämre än det förslag regeringen själv har lagt på bordet?

Man skall inte vika från sin huvudlinje, sade statsministern för en stund sedan. Det har han sagt i en del andra offentliga uttalanden också, men är det inte att vika från sin huvudlinje att när man känner vittring av ett eventuellt voteringsnederlag avstå från att driva den linje som man anser vara den riktiga och i stället föra in i bilden en fördubblad löneskatt, som man innerst inne måste veta är felaktig i det konjunkturläge som vi befinner oss i i dag — felaktigare än mervärdeskatten?

Det finns en misstro mot politikerna i vårt land. Det är alldeles obestridligt, och jag har talat om den misstron många gånger och om vårt ansvar att försöka klara upp det här. Jag påstår att det handlings sätt regeringen visat i den här frågan har förstärkt det misstroendet. Jag påstår

också att det inte beror på oss, utan det beror på regeringen att misstron, det bristande förtroendet för politikerna är så starkt som det är i dag.

Det fanns en möjlighet att klara upp det här problemet, att lösa frågan mellan dem som griper efter regeringsmakten och dem som vill sitta kvar vid regeringsmakten, nämligen att ta ett nyval i frågan. Då hade svenska folket fått tillfälle att säga vad det tyckte. Då hade aktningen för politikerna kommit tillbaka. Då hade vi fått klart för oss vad folkstämningen och folkmajoriteten tyckte om detta. Men det ville man av naturliga skäl inte, och den utvägen valde man inte.

Herr HERMANSSON (vpk) kort genmäle:

Herr talman! Jag skall bara kort ta upp två uttalanden i statsministerns anförande här. Statsministern sade: Jag är besviken över vad som hänt i skattefrågan. Om herr Palme är besviken över det borgerliga taktikspelet, så är det hans rättighet. Jag skall inte polemisera på den punkten. Men jag tycker det är beklagligt om någon skulle kunna tolka hans yttrande på det sättet att han skulle vara besviken över den utgång av skattefrågan som vi nu kommer att få här i riksdagen.

Resultatet av vad som hänt i skattefrågan och den troliga utgången av omröstningen senare är ju att det blir ett bättre resultat för barnfamiljerna, för låginkomsttagarna och för lönearbetarna som helhet än vad det skulle ha blivit om regeringen hade hållit fast vid sitt ursprungliga förslag.

Jag tycker alltså att statsministern och regeringen som helhet bör vara tillfredsställda med utgången av skattedebatten och vad som förevarit i stället för att vara besvikna. Jag tror i varje fall att majoriteten av svenska folket hälsar det skattebeslut, som så småningom kommer fram här, med betydligt större tillfredsställelse än man skulle hälsat ett beslut som hade fört igenom regeringens ursprungliga förslag.

Herr Palme sade också att det var en skenstrid som fördes. Man kan tolka honom så att han därmed avsåg att taktikspelet fått för stor roll. Men även taktikspel uttrycker verkliga motsättningar. Det intressanta är väl att konstatera hur de faktiska motsättningar som finns mellan de partier, som bygger på lönearbetarklassen, och de partier, som försvarar kapitalets intressen och ingenting annat, här har framträtt på ett mycket klart och belysande sätt. Bakom taktikspelet ligger mycket djupa politiska motsättningar som har sin rot i de faktiska motsättningarna i det svenska klassamhället.

De borgerliga partiledarna är synnerligen uppskakade. Det framgår av deras anföranden här. Det är ju länge sedan man hörde så i tonen uppskrivade anföranden som här har hållits i dag av de borgerliga partiledarna. Det tyder på att de är djupt besvikna över utgången av skattediskussionen och över det beslut som riksdagen kan väntas fatta.

Jag tycker att den besvikelsen är tillfredsställande.

Herr statsministern PALME:

Herr talman! Jag blev också litet överraskad. Herr Fälldin brukar vara en lugn och stillsam man, men nu stod han och ropade och hojtade i talarstolen på ett sätt som jag aldrig hört honom göra och i ett röstläge och en upphetsning som väl tyder på att han var trängd. Men låt oss klara

ut det här litet grand.

Den första beskyllningen var att vi inte tagit kontakt på förhand med oppositionen. Jag har sagt att det kan vi göra ibland i vissa stora frågor. Men inför en konsekvent genomförd underhandsparlamentarism känner jag tvekan. I det här fallet upplevde jag det som alldeles onödigt, eftersom jag bedömde det så att riksdagen i huvudsak skulle komma att ta vårt förslag.

Det är intressant när man hör herr Helén och även herr Fälldin att konstatera att vad de är mest arga på är inte förslagets innehåll, utan sättet på vilket det lades fram, att man inte hade dessa underhandskontakter och att man inte avvaktade skatteutredningen och därmed försenade det hela.

Jag har aldrig sagt eller föreställt mig att detta förslag skulle godtas av oppositionen till punkt och pricka, som herr Fälldin påstod. Inte alls! Jag sade i mitt förra anförande att jag bedömde det så, att man på olika punkter skulle komma med motioner för att vilja rätta till olika delar i förslaget. Dessa motioner fick vi vara beredda att ta upp en diskussion om. Men jag hade icke kunnat föreställa mig att oppositionen skulle hamna i ett fullständigt nejsägeri.

Det måste ju vara en mening i politiken. Om man ställer ständiga krav på sänkning av den direkta skatten och av marginalsatterna och samtidigt säger att skattetrycket som helhet inte kan lättas – då måste man ju tycka att vårt första förslag var vettigt. Det är inte en slump att LO och TCO sade att de var beredda att acceptera förslaget som ett steg på vägen.

Herr Helén säger att äntligen inser vi att det skall löna sig att arbeta. Ja, men om vi nu i dag genomför denna sänkning av marginalsatten, kommer det alltså att löna sig bättre att arbeta nästa år med socialdemokraternas skatteförslag än om herr Heléns nejsägeri hade fått bli riksdagens beslut. Det går alltså att klarlägga med de här citaten hur den borgerliga pressen och ni var försiktiga i början. Fram till den dag då herr Hermansson gick ut hårt var ni dämpade. Då anslöt ni er. Då ändrades tonläget. Då kom hela den där frågan om regeringskrisen in i bilden. På sätt och vis kan man inte moralisera över det. Det är klart att här finns också den här klassmässiga viljan att nå makten. Man valde bara en dålig sak.

Och vidare: Skall det vara nödvändigt att tala i förväg under hand för att man skall komma överens? Det duger alltså inte om förslag föreläggs inför offentligheten och ni sedan får komma med era ändringsförslag om ni har några. Jag väntade i två veckor. Jag sade inte ett ord av kritik mot oppositionen. Jag tänkte att det kan väl inte vara möjligt att de tänker driva det här taktiska spelet till sin spets. Jag kritiserade dem alltså inte, i tanken att om en vecka kanske vi sitter och förhandlar och resonerar. Men det hjälpte inte.

Det är väl en del av förklaringen till herr Fälldins höga röstläge att när han gick ut i TV och sade att kompromiss är otänkbar när det gäller finansieringsmetoden så stängde han alla dörrar innan vi ens fått chansen att sätta oss och resonera.

Då lade vi det alternativa förslaget. Det hade vi självfallet övervägt.

Nr 93

Tisdagen den
30 maj 1972

---

*Den ekonomiska
politiken, m. m.*

Tisdagen den
30 maj 1972

*Den ekonomiska
politiken, m. m.*

Personligen föredrog jag momshöjningen därför att jag tyckte att vi kunde ta risken eller belastningen att lägga det på konsumtionen i det här fallet. Men det andra fanns med i bilden. Och vi var ju klara över att gick inte det alternativet igenom så fick vi ta det andra, med arbetsgivaravgiften. Jag förstår i och för sig att herr Hermansson är nöjd, att han tycker det sistnämnda alternativet är bättre. Men jag hade varit beredd att stå för det andra.

Då säger oppositionstalarna här att vi utsätter dem för utpressning när vi lägger dessa två förslag.

För det första: Ni talar jämt om att ni vill ha makt och inflytande. Men makt och inflytande betyder ju också ansvar, och då får man ta det ansvaret. Vi är beredda att ta ansvaret för den finansieringsmetod som nu kommer att bli riksdagens beslut. Men genom ert sätt att säga nej har ni också en del av ansvaret för att det blir så. Det kan ni aldrig frånsäga er. Man kan inte frånsäga sig ett ansvar genom att tala om utpressning.

För det andra: Det andra budet kan ju också uppfattas som en Aufforderung zum Tanz. Det kunde ha blivit grundvalen för resonemang. Jag har redan sagt att det inte behöver vara någon hemlighet att jag har försökt se om man kunde skapa en bas för resonemang. Det avvisades. Dörrarna smällde åter igen, och ni hamnade i detta nejsägeri. Och så säger ni att då är sista utvägen att anordna ett nyval -- varför gör vi inte det då? Det är ju avslöjande. Det här säger ni för att ni tror att då kunde ni kanske ha nått regeringsmakten. Det var ju syftet med hela operationen att gå samman med kommunisterna för att fälla momsens. Ni trodde kanske att ni kunde nå regeringsmakten via ett nyval, men ni skall inte vara så säkra på det. Då kommer ni med det nu. Herr Fälldin har berört det i varje inlägg och herr Bohman har också varit inne på det.

Men varför då? Varför skall vi ställa till nyval, om vi ändå får igenom huvuddragen i vår politik: en sänkning av direktskatten och en överenskommelse med kommunerna? Vår handlingsförmåga blockeras ju inte. Dessutom bör man med hänsyn till allmänheten med de korta treåriga mandatperioder som vi har i vårt land verkligen vara totalt blockerad i sina handlingsmöjligheter innan man tillgriper nyval. Dessutom hade det med de förseningar det medfört inneburit att överenskommelsen med kommunerna hade fallit. Vi hade då sannolikt inte kunnat få igenom den skattesänkning för breda löntagarkategorier som vi ville få igenom till den 1 januari. Men nyval är den sista räddningsplankan som herr Fälldin ropar efter när han inte har några andra argument att ta till.

Vi hade velat nå enighet. Det primära var dock inte enigheten utan sänkningen av statsskatten och överenskommelsen med kommunerna, och vi förutsatte att det skulle bli stor enighet om att skaffa fram pengar till detta. Nu har ni hamnat i en helt steril nejsägeriposition, där det enda ni kan göra är att hojta om nyval för att frälsa er från att säga nej till skattesänkningen och från att förhindra överenskommelsen med kommunerna. Vi behöver inte något nyval, alldeles oavsett hurudan utgången skulle bli.

Herr Helén talade om politiskt kurage och budgetalternativ, för att ta något som på sätt och vis ändå var litet grand försonande. Herr Helén var mycket upprörd över finansministern, av skäl som jag inte begriper. Det

gällde materialet till oppositionens budgetalternativ. Men det är något som får tas upp till granskning.

Jag har studerat oppositionens och framför allt mittenpartiernas budgetalternativ – det är deras alternativ till regeringspolitiken, som det ju ändå var syftet att få presentera vid det eftersträvade regeringsskiftet i ett mycket näraliggande perspektiv under den senaste veckans riksdagsarbete.

I onsdags, herr talman, behandlade vi frågan om presstödet. Socialdemokraterna ville finansiera detta genom reklamskatten medan mittenpartierna ville klara finansieringen genom en ökad beskattning av öl, tobak och brännvin.

I fredags diskuterade vi frågan om livsmedelspriser. Mittenpartierna ville betala en liten sänkning av vissa livsmedelspriser genom en ökad skatt på öl, tobak och brännvin.

I måndags diskuterade vi försvarsfrågor. Mittenpartierna skulle i varje fall enligt tidigare resonemang ha varit beredda att betala en ökning av försvarskostnaderna utöver regeringens förslag genom en ökad beskattning på öl, tobak och brännvin.

I dag är det tisdag, och vi har nu hört först herr Fälldin och sedan herr Helén säga att också de ville ha höjda barnbidrag, precis som regeringen, och de höjda barnbidragen ville de finansiera genom en ökad beskattning på öl, tobak och brännvin.

Under den återstående av förra veckans arbetsdagar, torsdagen, diskuterade vi mellanöl, som en stor majoritet inom mittenpartierna ville ha bort från butikerna. Vi respekterar det nykterhetspolitiska resonemanget, men det skulle innebära ett bortfall för statskassan på ca 200 miljoner i minskad ölskatt. Därför kan detta öl inte bidra till att klara mittenpartiernas extravaganser i budgeten. Tvärtom skulle man ju kompensera de 200 miljonerna i minskad ölskatt, sannolikt genom en ökad beskattning av tobak och brännvin.

Man kan tänka sig vilken flod av brännvin som i så fall skulle svämma över landet för att klara mittens budgetalternativ.

Så har vi upplevt den senaste veckan ur ett mycket jordbundet perspektiv, när vi har drivit fram våra olika reformförslag. Man kan säga att den här skildringen är skämtsam, men det är den inte. Under den här veckan, när det gällt att ta ställning till en rad olika reformförslag, har ni riktat hårda invektiv mot regeringen. Jag vill gärna erkänna att herr Helén var mycket lugnare i den senaste omgången, och jag hoppas att vi kan bibehålla detta debattklimat. Ert agerande under denna vecka har varit ett mått på det politiska modet och på den handlingskraft som mittenpartierna visat vid detta års riksdag. På grundval av den sortens handlingskraft har man satt i gång det spel som pågått om skattefrågan och som blivit en besvikelse. Ni hade gagnat er själva, och ni hade gagnat politiken och landet, om ni gjort upp om denna skattefråga när förslaget lades fram eller på utskottsplanet eller när ni fick alternativen. I stället har ni blockerat er i ett sterilt nejsägeri, och besvikelsen över att spelet om regeringsmakten misslyckats har kommit att prägla mycket av åthävarna i dagens debatt.

Herr tredje vice talmannen tillkännagav att anslag utfärdats om sammanträdets fortsättande kl. 19.30.

Herr HFLÉN (fp) kort genmäle:

Herr talman! Herr Palme försökte också gå upp i decibel, så vi är väl nu kvitt på den punkten. Vad gäller öl, tobak och brännvin – för övrigt också vin, som statsministern hoppade över hela tiden – har vi följt finansministerns förslag men tidigarelagt höjningen med fem månader. Det ger oss med finansministerns egna beräkningsgrunder 342 miljoner kronor. Läger man till detta halvårsposten för den spelbeskatning som finansministern vill införa och som han tillgodoräknar sig med 37,5 miljoner, är man uppe i 380. De utgiftsposter som statsministern i sin låtsaslek som finansminister här tog fram går på sammanlagt 375 miljoner kronor. Det blir ca 5 miljoner över. Så enkelt var det med det.

I den viktigare skattefrågan har både finansministern och statsministern nu resonerat som om skattesänkning bara skulle kunna ske på *ett* sätt, enligt det provisorium som ni föreslagit. Men herr Hermansson har ju som vanligt på sitt litet djävulusiska sätt klargjort att det blivit en kommuniststämpel på provisoriet, att det har fått en annan profil, att det fått en företagsfientlig karaktär och att man därmed riskerar att få andra verkningar. Hur annorlunda skulle det inte ha varit, om ni hade accepterat riksdagens ställningstagande och en förutsättningslös utredning hade fått arbeta fram ett hållfast förslag. Då säger statsministern: Med vårt förslag blir det ju ändå så att det lönar sig bättre nästa år. Så kan man säga vid jämförelse mellan olika lägen, men många kommer också att få mindre kvar av en ökning 1973 än 1972, sedan provisoriet har röstats igenom. Somliga kommer också att bli arbetslösa. De kommer inte att säga att det lönar sig att arbeta. Andra måste slå igen sina företag. De kommer inte heller att säga att det lönar sig att arbeta.

Hela denna sista omgång, som statsministern har bjudit upp till, har bara haft ett syfte. Han noterade att finansministern försökte lansera myten att vi i oppositionen skulle ha agerat rent taktiskt i stället för av omsorg om en vettig skattereform. Herr Palmes försök att på nytt ta upp den tråden visar bara en sak, nämligen att han var ängslig att herr Sträng inte hade lyckats. Vad som sker nu inför de lyssnare och tittare som möjligen är intresserade, är att statsminister Palme försöker få svenska folket att tro att herr Fälldin och jag skulle vara mera utpekulerat taktiska än Olof Palme själv. Det kommer inte många att tro på.

Herr FÄLLDIN (c) kort genmäle:

Herr talman! Det lär väl inte gå att bestrida att finansministern och statsministern har använt huvuddelen av denna debatt åt att försöka bevisa att det skatteförslag ni har lagt fram är sådant att det skulle passa oppositionen och att det därför skulle vara fel av oppositionen att säga att detta förslag inte är bra. Gör oppositionen det så skulle oppositionen springa ifrån sina egna politiska mål.

Då skulle kritiken egentligen ha avsett sättet på vilket förslaget lades fram. Min mycket enkla invändning är då, att om detta varit motivet – alltså att lägga fram ett förslag som skulle passa oppositionen – då hade

det varit lätt att ta den kontakten innan förslaget lades fram.

Statsministern säger att nu får vi igenom detta i alla fall. Ja, men vad är det i så fall att bråka om? Varför ta upp hela denna träta och hålla på att beklaga att inte oppositionen accepterar förslaget i dess helhet? Är det nu en sådan fördel att få igenom detta i alla fall, utnyttja det då och gå ut till människorna och förklara, att så här bra förslag har vi fått igenom. Nej, i stället använder ni all er tid för att försöka säga att det är något fel på de andra partiernas politiska heder och kopplar sedan detta till förtroendet för politikerna. Det får väl ändå finnas en gräns för den typen av argumentation.

Jag återkommer till min första kommentar timmen efter det ni hade haft er presskonferens. Då gav jag uttryck åt denna skepsis. Jag frågade nyligen: Vill någon från regeringen bestrida att detta icke är positivt för låginkomsttagarna? Vill någon i regeringen bestrida att de faktiskt sambeskattade har kvar sin straffbeskattning? Vill någon i regeringen bestrida att ni genomför denna generella höjning utan att ta någon hänsyn till det uttalade intresset att få bort momsens på livsmedel, en tanke som allt fler anslutit sig till?

Det är ingen skendebatt. Det är djupt känt, och det är därför vi driver linjen att försöka göra korrigeringsarna här.

Summa summarum om hela denna budgetdiskussion: Vi gör inte av med 2,4 miljarder. Vi har alltså ingen skyldighet att skaffa dessa 2,4 miljarder. Att ni bara till tre fjärdedelar har klarat paketet i skatteutskottet är verkligen era bekymmer.

Herr BOHMAN (m) kort genmäle:

Herr talman! Statsminister Olof Palme envisas med att vidhålla att värt handlande skulle ha berott på herr Hermansson, trots att jag här – jag vet inte hur många gånger i dag – talat om för herr Palme och regeringen att jag redan samma dag och två dagar därefter i TT-uttalanden – som jag t. o. m. delvis läst upp – förklarat att det socialdemokratiska skattehöjningsförslaget icke borde accepteras. Men jag är intresserad av en sak – eller var intresserad av en sak. "Jag sökte", sade statsministern i sitt förrförra inlägg, "finna en bas för en bredare uppgörelse." Jag funderade över vad statsministern syftade på. Sedan fick jag klart för mig att han tydligen satt och väntade i två veckor. Är det att söka finna "en bas för en bredare uppgörelse" eller finns det något annat som ligger bakom herr Palmes uttalande? Tala i så fall om det för oss! I varje fall "väntade" han två veckor innan han bytte skjorta eller bytte ständpunkt.

Orsaken till att jag tog upp nyvalsfrågan var att vi här diskuterat vilken av de mot varandra stående grupperingarna som har människornas förtroende, vilken version som har rönt störst tilltro ute bland de människor som ytterst avgör politiken. Då gjorde jag gällande, att man borde gå ut och fråga folket! Vädja till väljarna, så får ni svaret!

Då säger herr Palme: Det är klart att ni vill ha nyval för att försöka få makten. Ja, vinner vi så får vi väl makten också, men vi får framför allt svar på den ställda frågan.

"Varför skulle vi anordna nyval", säger herr Palme, "vi får ju igenom

vårt förslag ändå" -- underförstått med kommunisternas hjälp. Men om så är fallet, varför skall ni då spela upp den här indignationsvalsens därför att oppositionspartierna vägrar att acceptera det regeringsförslag som de anser vara felaktigt och vidhåller sin negativa uppfattning när regeringen försöker öva utpressning genom att lägga fram ett förslag som regeringen själv finner ännu sämre? Regeringen ställer oppositionen inför tvånget att välja: tag ettdera av dem, annars får ni svara för följderna!

Vad har statsminister Olof Palme för uppfattning om politik? Tror verkligen statsministern att man kan driva politik på det sättet? Hoppa in i oppositionsställning och försök driva oppositionspolitik på det sättet. Då får vi se hur det går för statsministern.

Jag tycker, herr talman, att hela den här debatten utgör ett rekord i skenhelighet.

Herr statsministern PALME:

Herr talman! Sade herr Bohman, och man nästan såg den skenbara glorian om hans huvud när han vandrade till sin bänk.

Herr talman! Herr Bohman anklagade mig tidigare för att fälla krokodiltårar, men jag blev nästan rörd när jag hörde herr Fälldin säga: Vad bräkar ni om, när ni får igenom ert förslag? Här har ju i den helt dominerande borgerliga pressen förts en kampanj som knappast haft sin like sedan ATP-striden. Vi har också hört nästan fler invektiv från talarstolen här än sedan ATP-striden. Vi har hört herr Fälldin ropa och hojta i talarstolen som ingen bondebundsförbundsledare har gjort sedan 1911 eller när det var partiet bildades. Varken Bramstorp, Olsson i Kullenbergstorp eller någon annan ropade väl så. Och så frågar herr Fälldin vad vi har att bräka om. Vi måste ju försvara oss och utlägga vår politik. Det är det vi gör.

Herrarna försöker sedan berömma mig på något egendomligt sätt genom att säga att jag är en mästare i taktik. Det är i och för sig inget fel med taktik i politiken, om man vet vad man vill. Och vi vet vad vi vill i denna fråga, nämligen att få igenom en skattesänkning för de stora och breda löntagargrupperna, att få igenom en sänkning eller en frysning så långt möjligt av kommunalskatterna och sedan finansiera detta. Då får man inrikta sig på det målet och anpassa sin taktik efter detta mål.

De borgerliga vill -- och det kan vara ärligt - utnyttja denna fråga för att fälla regeringen. Men jag tror att det fanns mycket av önsketänkande därvidlag. Herr Helén har ju på senare tid i någon tidning utnämnts till ingenjör i vad gäller den borgerliga taktiken. Men han måste väl ha felkonstruerat maskinen, eftersom man inte når det mål man ställt upp för sig med den taktik man väljer.

Herr Fälldin sade att det här förslaget inte är gynnsamt för låglönegrupperna. Det har han panna till att säga, när han tar ståndpunkt gemensamt med moderaterna och folkpartiet, som kräver en s. k. indexreglering av skatteskalorna. Om ni hade fått råda kunde den naturligtvis mycket lätt ha genomförts från den 1 januari 1973, för det krävde ni i fjol och i förfjol. Jämför utfallet av våra skatteskalor för låglönegrupperna. Det har han panna till att säga, när han tar ståndpunkt reglering -- och kom inte sedan och säg att centern på något sätt skulle

företråda låglönegrupperna! Absolut icke!

Herr Helén lade vinet till brännvinet. All right, det var en förkortning jag gjorde, så tillägget är riktigt. Å andra sidan är det ganska fascinerande att han använder en liten extra inkomst under fyra månader genom skatt på tobak och vin och brännvin och öl för att finansiera långsiktiga reformer, som skall bli bestående år från år. Det visar liksom halten i budgetalternativet.

Sedan säger herr Helén att det är en företagsfientlig politik att vi nu går över till arbetsgivaravgiften. Ja, ni accepterar det. Se, oppositionen kan ju aldrig komma ifrån att ta sitt ansvar för hur den röstar i kammaren. Nu röstar ni på ett sådant sätt att det blir arbetsgivaravgiften som höjs. Hade ni röstat på ett annat sätt hade det blivit moms. Det ansvaret kan ni aldrig komma ifrån. Jag vet att ni inte upplever något ansvar, att ni försöker dra er ur det här, men detta är ett enkelt faktum. Och de förluster som ni möjligen kan åstadkomma skall vi nog klara upp, det är jag inte särskilt oroad för.

Men när det blir arbetsgivaravgiften som höjs finns det anledning att understryka vad finansministern var inne på förut i fråga om vår företagsbeskattning. Jag träffade nyligen en av mina kolleger nere på kontinenten och diskuterade EEC-frågan. Där påpekade de att de hade haft sina experter på gång inför förhandlingarna med oss i EEC-frågan och kommit till det för dem överraskande resultatet att vår företagsbeskattning låg klart under vad man har i EEC-länderna. Det är ett faktum. Även om jag i det här fallet hade föredragit en höjd moms, skall man alltså inte alls överdriva betydelsen av att ta en höjning av arbetsgivaravgiften i stället.

Allra sist, herr talman: Vad har det här handlat om, förutom maktspelet? Jo, det har handlat om att göra en skatteomläggning till de mindre och medelstora löntagarnas fördel, att försöka se till att det blir pengar över i avlöningskuvertet för dem som förra året i den hårdaste avtalsrörelsen på mycket länge förhandlade till sig förbättringar. Det har gällt att försöka hindra att dessa lindringar i beskattningen äts upp av stigande kommunalskatter. Jag är övertygad om att vi med det förslaget motsvarar en påtaglig förväntan, ett krav som löntagarna har ställt på årets riksdag, och det måste bland dem ha väckt en väldig häpnad att de borgerliga övergav vad de har sagt i många år för att i stället försöka att tillsammans med kommunisterna åstadkomma en regeringskris. Det kan skapa misstro som inte bara drabbar den skyldige utan också kan vändas mot politiken och mot demokratins sätt att arbeta. Mot den misstron är det bästa botemedlet att vi står fast i vår avsikt att åstadkomma den sänkning av den direkta statsskatten som vi har föreslagit för de stora löntagargrupperna och att finna vägar att göra den möjlig. Det förefaller som om vi har möjlighet att lyckas och som om det inte skulle bli någonting av försöken att på denna fråga störta regeringen utan att löntagarna får sänkningen av den direkta skatten från den 1 januari 1973. Det är trots allt det viktigaste resultatet av dagens debatt om detta åstadkommes.

Nr 93

Tisdagen den
30 maj 1972

---

*Den ekonomiska
politiken, m. m.*

Herr tredje vice talmannen anmälde att herrar Helén och Bohman anhållit att till protokollet få antecknat att de inte ägde rätt till ytterligare repliker.

Herr KRISTIANSSON i Harplinge (c):

Herr talman! Jag är ledsen att finansministern har lämnat salen nu, eftersom jag ser mig föranlåten att börja mitt anförande med en viss korrigerig av hans påstående beträffande vad som föregick den senaste jordbruksöverenskommelsen. Herr Sträng korrigerade sig visserligen i någon mån själv i sitt senaste anförande, men hans uttalande i första omgången var så kategoriskt att det för den fortsatta debatten kan vara angeläget att bringa klarhet i detta avseende.

Finansministern sade att vid den senaste jordbruksöverenskommelsen var båda parter överens om att man inte skulle ha någonting av subventionsinslag i denna överenskommelse. Detta är fel. Det begärdes faktiskt från jordbrukarsidan att man skulle få sådant. Däremot är det riktigt att finansministern sade: Det finns inga pengar, var så goda och gör upp! Inför det gjordes det upp utan något subventionsinslag. Men det är självfallet långt ifrån detsamma som att det har varit en uttalad överenskommelse om att det icke skulle finnas något subventionsinslag i jordbruksöverenskommelsen. Jag tycker det är riktigt att säga detta inför kammaren.

Den reviderade finansplan och det förslag till komplettering av riksstatsförslaget för nästa budgetår som föreligger är ju bakgrunden till den ekonomiska debatt som nu har pågått i flera timmar. Jämsides härmed har också diskuterats skatteutskottets betänkanden nr 32 och 33, som berör de föreslagna skatteomläggningarna. Samhällsekonomi och skatter hör så intimt samman att den gemensamma behandlingen förefaller inte bara naturlig utan närmast ofrånkomlig. Framför allt gäller detta i ett land med höga skatter och en stor och svällande offentlig sektor. Också de konjunkturpolitiska aspekterna ger skäl härtill.

Centerpartiet har tillsammans med folkpartiet motionsledes lagt fram sin syn på den ekonomiska politiken, både under den allmänna motionstiden och nu i samband med kompletteringspropositionen. Till finansutskottets betänkande finns fogad en trepartireservation, bakom vilken står samtliga tre borgerliga oppositionspartier.

Herr talman! Jag vill i denna debatt, som hittills i huvudsak har berört skatter, främst redovisa centerns syn beträffande den reviderade finansplanen, synen på den ekonomiska politiken och kompletteringspropositionen. Det aktstycke som här föreligger skulle kunna uppdelas i dels en beskrivande del, en lägesrapport kort sagt, dels ett avsnitt för bedömningar och slutsatser och dels slutligen frågan om politikens inriktning och förslag till åtgärder.

Den beskrivande delen upptar i år som tidigare en internationell översikt. Sammanfattningsvis konstateras här för 1971 en låg ekonomisk tillväxttakt för flertalet industriländer. Världshandeln hade likaså en låg ökningstakt och stannade vid hälften av de två föregående årens ökningar. Motsvarande förhållanden i Sverige är ännu ofördelaktigare. Den totala produktionen 1971 beräknas ligga på en i det närmaste

oförändrad nivå jämfört med 1970. Det kan också noteras att den inhemska efterfrågan minskat med 2 procent jämfört med 1970.

Det faktaunderlag som här redovisas lär det inte råda någon diskussion om. Det är närmast att betrakta som bakgrundsmaterial för politikens inriktning och för framtidsbedömningar. Vad det skulle finnas anledning att diskutera är orsakssammanhangen bakom denna utveckling och framför allt då den från omvärlden avvikande och mera ogynnsamma utveckling som vi iakttagit i vårt land. Jag skall, herr talman, i detta avsnitt inte ta upp en sådan diskussion. Vad centern i detta avseende åtskilliga gånger framhållit har fortsatt aktualitet, och jag återkommer härtill senare.

De framtidsbedömningar och slutsatser som regeringen redovisar i propositionen 90 är något mera optimistiska än de som redovisades i den ursprungliga finansplanen.

Förändringarna i den internationella konjunkturen, som inom parentes sagt oftast återkopas av regeringen såsom avgörande när vi har kris och arbetslöshet i fullsysselsättningsområdet, betraktas emellertid också nu som avgörande.

Från centerns sida delar vi inte helt regeringens konjunkturbedömning. Vi menar att tendenserna beträffande den internationella konjunkturutvecklingen inte är helt entydiga och säkra. Sammanfattningsvis kan ändå sägas att de yttre förutsättningarna bör kunna bedömas relativt ljusst för det kommande året, även om uppgången synes dröja.

När vi detta till trots har en mera pessimistisk bedömning beträffande den inhemska konjunkturutvecklingen än regeringen beror det helt enkelt därpå, att vi anser att den socialdemokratiska politiken sammanlagt -- främst den ekonomiska politiken och näringspolitiken -- inte i tillräcklig grad skapar förutsättningar för en optimal utveckling inom den yttre relativt gynnsamma ram som måhända förefinns. Den allmänna förbättring i hälsotillståndet för ekonomin, som kan avläsas i den senaste tidens sjunkande arbetslöshetssiffror, inger vid ett närmare studium av förutsättningarna inte så värst stort hopp om en varaktig förbättring. Liksom inom sjukvården har man inom samhällsekonomin numera stora möjligheter att med modern teknik driva febertopparna nedåt och därigenom rädda patientens liv. Men avgörande är ju slutligen om organismen efter en sådan hästkur kan fungera normalt - i annat fall lär inte glädjen bli så beständig. I regel tål inte patienten flera kurer i följd av det slaget. När man läser i propositionen att de sysselsättningskapande åtgärder, varom riksdagen beslutat i höstas, under februari och mars åstadkommit 180 000 arbetstillfällen, och därtill lägger antalet registrerade arbetslösa samt dem som är föremål för omskolning, så finns det anledning fråga sig hur allvarligt och latent sjukdomstillståndet i samhällskroppen egentligen är. Den förbättring i sysselsättningsläget som kunde avläsas i majrapporten är ju inte heller värst imponerande. I mycket hög grad gäller att den ökade sysselsättningen ligger på service- och värdeyrkessektorn, där arbetstidsförkortningen och förestående semester helt naturligt har spelat en mycket stor roll vid den senaste räkningen. Inom de direkt varuproducerande områdena lär ökningen emellertid vara mycket liten,

om ens någon.

Jag skall inte envisas att blicka tillbaka, men nog har väl ändå utvecklingen visat att oppositionen inte i onödan slog larm inför höstriksdagens början, och nog visar väl utvecklingen därtill – som bl. a. herr Fälldin har sagt tidigare i debatten – att de ytterligare åtgärder som oppositionen föreslog hade varit berättigade. I den trepartireservation till finansutskottets betänkande nr 25 som föreligger har vi också starkt understrukt detta. Vi har vidare sagt, att även om konjunkturen vänder torde en betydande eftersläpning i sysselsättningen vara att räkna med, varför en hög arbetsmarknadspolitisk beredskap är nödvändig, inte minst med tanke på nästa vinterhalvår.

Sammanfattningsvis vill jag om arbetsmarknadssituationen säga, att den förbättring i sysselsättningsläget som inträffat och som kunnat avläsas i de sjunkande arbetslöshetssiffrorna med hänsyn till omständigheterna kring densamma inte på något sätt är imponerande. Mot bakgrund av den debatt som förts tidigare i dag är det intressant att ställa en fråga till socialdemokraterna, i första hand då till finansutskottets ärade ordförande: Hur definierar ni begreppet den fulla sysselsättningen?

Finansministern poängterade mycket starkt tidigare i debatten, att den svenska ekonomin inte skulle ha fått ytterligare åtgärder, som i sig skulle ha inneburit en nedgång av den arbetslöshet vi har haft och har. När jag hörde det erinrade jag mig att det för några år sedan var en framstående partiledare i riksdagen, herr Ohlin, som bekant professor i nationalekonomi, som då myntade orden att det samhällsekonomiskt var riktigt med 1 procents arbetslöshet. Jag minns vilket utfall dessa ord utlöste mot honom från socialdemokratiskt håll, där man menade att professor Ohlin var ute för att äventyra människornas rätt till arbete. Nu har vi under en lång period haft en arbetslöshet som varit flera gånger större, och ändå är socialdemokraterna till synes belåtna med situationen. I varje fall vill man inte vidta några ytterligare åtgärder som skulle kunna nedbringa arbetslösheten. Det vore därför mycket intressant att få en definition av vad man inom socialdemokratien menar med den fulla sysselsättningen.

Men låt mig återgå till bedömningen av sysselsättningsituationen. Vi skall komma ihåg att i de sjunkande arbetslöshetssiffror som här redovisats först och främst ligger den säsongmässiga förbättringen, som inte är betydelselös och som alltid kommer på våren oavsett konjunkturerna. Vidare ligger däri också effekten av den senaste arbetstidsförkortningen, som teoretiskt betyder mellan 60 000 och 80 000 arbetstagare, överslagsvis beräknat, eller kanske ännu mer. Härtill skall naturligtvis läggas den genom tiderna största arbetsmarknadspolitiska satsning som gjorts i vårt land – för att här använda regeringsföreträdarnas uttryck. Jag har redan sagt att den enligt beräkningarna har betytt maximalt 180 000 arbetstillfällen.

Det mest betänkliga är dock att de faktorer som har påverkat sysselsättningen i vår – jag tror man bör beakta det – är av engångskaraktär och i mycket liten grad ger följdssysselsättning. När det gäller arbetstidsförkortningen kan man naturligtvis aldrig lösa arbetslöshetsproblemet med denna matematiska formel, om man samtidigt kräver

samma eller ökad standard. Jag tror också man kan säga att huvuddelen av alla de projekt som av arbetsmarknadspolitiska skäl har dragits i gång och av vilka flertalet är mycket angelägna, är sådana att när projektet är klart ger det fortsättningsvis inte arbete åt många människor. Det medverkar inte heller till någon ökning av vår export eller till någon förbättring av vår handelsbalans.

Mot bakgrunden av det således inte alltför ljusa perspektivet beträffande sysselsättningen är vi från centerns sida beredda att medverka till en fortsatt hög beredskap när det gäller arbetsmarknadspolitiken. Men vi vill samtidigt starkt betona att det primära måste vara att ge de arbetsökande arbete inom näringslivet, inte vid sidan om. Politiken måste i ännu högre grad ges en sådan inriktning att den medverkar härtill. Arbetsmarknadsstyrelsen är naturligtvis utomordentligt bra i krisartade situationer, men vi får vara på vår vakt så att det inte blir så att AMS blir ett instrument som även också under normala tider sysselsätter en mycket stor del av människorna.

Såväl finansministern som utskottsmajoriteten erkänner betydelsen av näringslivets utveckling och värdet av investeringar i detsamma. Tyvärr hjälper här inte vackra ord och erkännanden. Här som annorstädes är det handlingarna som talar, och när det politiska handlandet går stick i stäv med gjorda uttalanden skapas inte inom näringslivet den tilltro som är en förutsättning för att inte minst konjunkturpolitiska stimulansåtgärder skall utnyttjas optimalt. Tyvärr upplever företagarna inte sällan situationen så. Ett av de senaste bevisen härpå är förslaget om en fördubblad arbetsgivaravgift mitt under löpande avtalsperiod.

Jag skall inte gå närmare in på löneskatten och dess verkningar – den har ju behandlats av skatteutskottet, och centerns företrädare i utskottet kommer att tala därom – men låt mig ändå säga några ord om den.

Det är förvånande att argumenteringen från i höstas, då fråga var om att av konjunkturpolitiska skäl temporärt sänka löneskatten – nämligen att den gällande avgiften ingick som en av grundförutsättningarna när treårsavtalet slöts -- helt plötsligt inte längre gäller. Vi har, såväl i centermotionen som samfällt i reservationen, framhållit det som mycket angeläget att undvika kostnadsökningar för den tillverkande industrin, framför allt exportindustrin men också naturligtvis industri med stark importkonkurrens. Också från den utgångspunkten är det omöjligt att i nuvarande konjunkturläge acceptera förslaget beträffande löneskatten.

Löneskatten kan naturligtvis vara ett bra konjunkturpolitiskt instrument. Personligen vill jag inte avsvära mig möjligheterna att använda den som ett sådant, men självfallet skall det vara i en konjunktur som ser annorlunda ut än den vi nu är inne i. Jag har inte heller någon som helst svårighet att acceptera skatt på vinst i ett företag. En annan sak är att acceptera skatt före vinst, ja t. o. m. i ett läge då ingen vinst finns.

Jag tror, allt tal om välvilja till trots, att det är nödvändigt att vara mycket observant när det gäller utvecklingen inom näringslivet. Visserligen förutsattes i den reviderade finansplanen investeringarna inom industrin öka med 6 procent under 1972, vilket är en dubbelt så hög ökningstakt som under 1971. Men det bör i sammanhanget sägas att det för 1971, som nu ligger bakom oss, hade förutsatts en ökning med hela

12 procent -- ökningen blev 3 procent. Vilken blir siffran för 1972? Det är här antaganden vi rör oss med.

Vad här sagts gäller i alldeles särskild grad de mindre företagen -- som regeringen oftast inte har så värst mycket till övers för -- och detta inte bara med tanke på deras relativa betydelse för produktion och sysselsättning, utan framför allt därför att denna företagsamhet alltjämt spelar en så utomordentligt viktig roll som grogrund för näringslivet och på så sätt bidrar till dess förnyelse. Också lokaliseringspolitiskt, alltså med tanke på den regionala balansen, som vi från centern håller fast vid som ett övergripande mål, spelar de små företagen en stor roll.

Det i statsverkspropositionen framlagda budgetförslaget för 1972/73 innebär en viss åtstramning av finanspolitiken men medför ändå en upplåning med 3,6 miljarder kronor -- här har tidigare sagts att det råder enighet om denna åtstramning. Jag skall inte orda mer om det. Ändå har det varit ett mycket begränsat utrymme för nya åtaganden. I vad gäller närmast följande budgetår beräknas statsinkomsterna vid oförändrade skatteregler stiga med 5 miljarder kronor. Häremot skall enligt långtidsbudgeten ställas automatiska utgiftsökningar som enbart dessa belöper sig på 4 miljarder kronor, alltså alltjämt ett underskott på närmare 2,7 miljarder kronor. Att marknaden inte torde rosas av förespråkare för nya reformer är lätt förståeligt.

De anförda siffrorna ger, framför allt mot bakgrund av nya reformkrav och krav på lägre skatter, ytterligare bekräftelse på angelägenheten av ökad tillväxt och produktion. Det är självfallet den enda möjligheten att inom ett rimligt skattetryck dels upprätthålla värdet av beslutade reformer, dels tillgodose kravet på nya sådana.

Av betydelse i detta sammanhang är också den offentliga sektorns relativa omfattning och effektiviteten inom densamma. Enligt långtidsutredningens beräkningar utnyttjades 1970 32 procent av de samlade resurserna för offentlig konsumtion och investering mot endast 20 procent år 1950. Med kännedom om hur vår ekonomi har utvecklats förstår alla att detta är en ökning i kvadrat som inte kan fortsätta.

Från centerns sida har vi i motioner dels under allmänna motions-tiden, dels i anslutning till kompletteringspropositionen föreslagit en översyn av den offentliga sektorn i syfte att öka effektiviteten och även söka åstadkomma besparingar. Helt naturligt kommer i sammanhanget också in frågan om denna sektors relativa omfattning och storleksordning. Det är att djupt beklaga att det inte varit möjligt att nå enighet om tillsättandet av en sådan utredning. Det kan väl ändå inte vara så att man på socialdemokratiskt håll inte är orolig för trenden i utvecklingen på detta område. Även om man inte skall ställa förväntningarna alltför högt på det resultat en sådan utredning skulle kunna åstadkomma, är det ändå självklart att en sådan utredning med god vilja skulle kunna åstadkomma resultat som är betydligt bättre än de som uppnås vid vanligt partipolitiskt agerande, som förekommer mest här i riksdagen. Detta är ju faktiskt ett erbjudande som vi tycker att regeringen borde tagit fasta på.

Herr talman! Jag vill till detta också mycket kort göra några reflexioner med anledning av den debatt som förekommit om kommu-

Tisdagen den
30 maj 1972

---

*Den ekonomiska
politiken, m. m.*

nerna och den överenskommelse som har träffats beträffande skatteuttaget. Det är för mig oförklarligt att inte denna överenskommelse skulle ha haft en lika hög angelägenhetsgrad oavsett om skattepaketet hade lagts eller inte. Jag tycker faktiskt att det är ett mycket litet samband däremellan, och jag kan inte finna annat än att denna överenskommelse, som jag hälsar med tillfredsställelse, skulle varit mycket lättare att uppnå om inte kommunerna samtidigt hade presenterats ökade kostnader, som ju faktiskt detta skattepaket innebär. Jag vill därtill också ha sagt att när man prisar denna överenskommelse bör man ha klart för sig vilka möjligheter kommunerna har att fullfölja den och vad som kan bli följderna, därest man sätter ett tak för utdebiteringen. Följderna blir säkert att man i många fall måste göra en höjning på förbrukningsavgifter av skilda slag i stället. Det är en öppen fråga om detta drabbar medborgarna på ett lindrigare sätt.

Herr talman! Jag vill med dessa ord yrka bifall till den reservation som är fogad vid finansutskottets betänkande nr 25.

Herr LÖFGREN (fp):

Herr talman! I den reservation som fogats till finansutskottets betänkande nr 25 har vi ingående redovisat den icke-socialistiska oppositionens uppfattning om det ekonomiska läget i vårt land. Mycket av det vi där anfört har redan för folkpartiets del belysts av vår partiledare, herr Helén. Också andra talare från folkpartiet kommer att behandla olika väsentliga avsnitt, som har anknytning till skattepaketet och en allmän återhållsamhet beträffande statens utgifter. Jag kan därför inskränka mitt anförande, men jag vill såsom ledamot av finansutskottet anföra några synpunkter i anslutning till betänkandet nr 25.

Konjunkturläget är fortfarande bekymmersamt. Bedömningen av konjunkturutsikterna i den reviderade finansplanen bygger på ett antagande, att konjunkturläget i Sverige gynnsamt kommer att påverkas av den internationella konjunkturen. Enligt vår uppfattning är tendenserna beträffande den internationella konjunkturutvecklingen inte entydiga och säkra. Inom vårt land är efterfrågeutvecklingen fortfarande svag, även om det finns vissa tecken som går i riktning mot en ökad ekonomisk aktivitet. I vår motion nr 1700 år 1972 har vi anfört, att den konjunkturbedömning som görs i den reviderade finansplanen är för optimistisk beträffande den närmaste framtiden.

Arbetsmarknaden lider av den svaga ekonomiska aktiviteten under 1971. Även om vissa tecken till stabilisering kan skönjas, så är arbetslösheten alltför hög -- också med hänsyn till de åtgärder som vidtagits. Med all rätt gör vi i vår motion nr 1700 år 1972 och i reservationen det påpekandet, att läget hade varit väsentligt bättre, om riksdagen antagit våra under den gångna hösten framförda förslag om generella åtgärder -- med bl. a. tillfälligt borttagande av löneskatten och en tillfällig sänkning av mervärdesskatten.

En arbetsmarknadspolitisk beredskap är nödvändig också i fortsättningen. När en uppgång i konjunkturerna kommer, blir läget på arbetsmarknaden givetvis förbättrat, men det finns risk för att efterfrågan på arbetskraft inte heller under resten av året eller under nästa vinter blir

Tisdagen den
30 maj 1972

*Den ekonomiska
politiken, m. m.*

tillfredsställande. Åtgärder bör insättas för att stimulera investeringar i såväl produktionsbefrämjande syfte som i fråga om förbättrad arbetsmiljö och gynnsammare arbetsvillkor i övrigt. Det är nödvändigt med stimulerande åtgärder för att förmå flera att söka sig till praktiskt inriktade arbetsuppgifter. Vi tror inte på det av vänsterpartiet kommunisterna i motionen 1701 år 1972 framförda förslaget till en lösning av arbetslöshetsproblemet och avstyrker därför denna motion.

Jag vill också understryka vad vi i reservationen anfört beträffande åtgärder för att stärka sysselsättningen inom sysselsättningssvaga regioner och beklagar, att utskottets majoritet inte heller nu vill vara med om att särskilt uttala att regional balans måste vara ett av de övergripande målen för den ekonomiska politiken.

I fråga om *finanspolitiken* noterar vi med tillfredsställelse att budgetförslaget innebär en viss förskjutning i åtstramande riktning. Det är av stor vikt att näringslivet kan anskaffa erforderliga förstärkningar av finansiella resurser. Kommunerna måste också beredas tillräckliga lånemöjligheter för att kunna vara återhållsamma i fråga om skatteökningar.

Pris- och kostnadsutvecklingen måste ägnas stor uppmärksamhet. Regeringen bär ett stort ansvar för inflationsutvecklingen, och när ett konjunkturuppsving kommer blir det särskilt viktigt att pris- och kostnadsutvecklingen ägnas ett särskilt intresse. Detta är av stor vikt för att vårt konkurrensläge gentemot utlandet inte skall försämrans.

Beträffande den externa balansen uttalar vi oro över att det uppstår underskott i bytesbalansen redan under innevarande år, då den ekonomiska aktiviteten är låg. Hur skall det då bli när konjunkturerna vänder och importen kommer att öka? Då måste vår exportindustri få en förbättrad slagkraft. En höjd löneskatt verkar sannerligen inte i positiv riktning!

Jag kommer här osökt in på frågan om investeringarnas betydelse. Det klagas över att företagen inte är villiga att investera i tillräckligt hög grad. Tyvärr måste vi nog räkna med att finansministerns bedömningar om investeringarnas ökning är tilltagna i överkant. Från regeringspartiets sida klagas det över en bristande vilja från företagets sida i fråga om investeringarna. För min del kan jag uppriktigt beklaga att inte investeringsviljan är så stor som man skulle kunna önska. Men jag förstår de företagare, som har de tidigare kreditrestriktionerna i minnet och därför nu i första hand söker bygga upp en bättre likviditet än att riskera pengar i investeringar under trycket av en försämrad lönsamhet. En jämn och god tillgång på kapital är en nödvändighet för att företagarna inte skall behöva ha bekymmer av ett slag, som sannerligen borde vara onödigt. Jag vill också med skärpa understryka ett par meningar som vi anfört i vår reservation, där vi säger: "Näringslivet måste kunna förlita sig på att samhället varaktigt och med förtroende slår vakt om företagets utveckling, om vilja att satsa i produktionsbefrämjande investeringar inom landet skall kunna påräknas. Lönsamheten i företagen har en avgörande betydelse för investeringsviljan." Det kan sannerligen inte ligga i regeringens intresse att svenska företagare väljer att göra sina investeringar i utlandet på grund av osäkerhet i fråga om den framtida inställningen till företagsamheten i vårt land från de maktägandes sida.

Jag kan, herr talman, inte underlåta att säga några ord om det nu aktuella skattepaketet, även om det närmast hör hemma inom skatteutskottets debattområde.

Från den icke-socialistiska oppositionens sida – inte minst från folkpartiet – har det redan ingående redogjorts för hur lösligt och illa genomtänkt det framlagda förslaget i verkligheten är. Verkningarna av den senaste versionens förslag om fördubbling av löneskatten är sannerligen inte befrämjande för vår exportindustri och dess betydelse för att förbättra bytesbalansen. Men gång på gång framkommer nya bevis för hur illa genomtänkt det främjande skattepaketet är i sina detaljer. Nu senast har vi ju fått uppleva, att de uppgifter som förelades finansutskottet för betänkandet nr 30 om statsregleringen är felaktiga. Jag har själv varit med om att fatta det beslut, som ledde till framläggandet av betänkandet. Att jag under gårdagen vid närmare granskning av betänkandets detaljer måste ifrågasätta om endast två av det nya uppbördsårets sex terminer beträffande inbetalning av löneskatten skulle avse budgetåret 1972/73 är väl närmast en tillfällighet, och att en ändrad version av betänkandet nu måst tryckas i all hast ändrar ju inte den samhällsekonomiska situationen på sikt. Att det i verkligheten inflyter 350 miljoner mer under innevarande budgetår i löneskatt, om regeringen med kommunisternas hjälp får igenom skattepaketets löneskatt, ger bara anledning till en annan fördelning av beloppen under två budgetår. Men det måste väl ändå betraktas som en blamage att finansutskottet måste fatta ett nytt beslut och göra ett nytryck med rätta siffror. Detta drabbar sannerligen inte utskottets ordförande, dess ledamöter eller högt förtjänata sekreterare. Men det visar hur det kan gå, då regeringen framlägger hafsigt hopkomna skatteversioner för att försäkra sig om kommunisternas stöd för att undgå ett besvärande nederlag i riksdagen.

Herr talman! Jag skall inskränka mig till dessa synpunkter, även om det hade varit mera att säga om de olika motioner om besparingsutredning m. m. som också avhandlas i vår reservation.

Jag ber till slut att få yrka bifall till den till betänkandet nr 25 fogade reservationen.

Herr BURENSTAM LINDER (m):

Herr talman! Om man begrundar den ekonomiska politik som numera förs här i landet, finner man att det är en underlig skillnad mellan det ekonomiska läget och de ekonomiska åtgärder som vidtas. Under senare år förefaller det som om regeringen använder olika bedömningar och prognoser till att fatta beslut i motsatt riktning till vad det ekonomiska läget skulle kräva. Förra året bedrev regeringen en politik som gjorde nedgången i sysselsättning och ekonomi djupare än den hade behövt vara. I det längsta spänstade regeringen emot förslag från borgerligt håll som skulle ha gjort det ekonomiska läget bättre.

I år har vi anledning att oroa oss på ett antal punkter. Inget år är problemfritt, men i år finns en del allvarliga svårigheter. Vilka är då de? Jo, priserna skjuter i höjden. Sysselsättningen är fortfarande svag, betalningarna med utlandet pekar på ett växande underskott, och näringslivet byggs ut i för dålig takt för att man skall kunna klara de olika

Tisdagen den
30 maj 1972

*Den ekonomiska
politiken, m. m.*

krav och påfrestningar på våra resurser som gör sig gällande. Vad gör då regeringen?

Till att börja med kan man titta på vad regeringen eller representanter för socialdemokratin säger.

Den 26 mars yttrade herr Palme i Dagens Nyheter: "Jag har inte svårt att tala för ökade företagsvinster." I april meddelade herr Sträng i Kalmar att han inte hade några planer på att höja löneskatten. Så sent som den 4 maj skrev skatteutskottets ordförande, socialdemokraten herr Brandt, i Veckans Affärer: "Jag är med på LO:s tankar om en minskning av företagsbeskattningen. — — — Det går inte att beskatta företagen hårdare, sedan må de som ligger till vänster säga vad de vill." Den 8 maj meddelade regeringen att den tänkte höja löneskatten.

Hur skall man tolka herr Palmes uttalande att han inte har svårt att tala för ökade företagsvinster, när han sedan vill genomföra sådana åtgärder? Ja, den enda tolkning som jag kan komma fram till är att herr Palmé inte har svårt att tala för någonting alls, därför att han i ekonomiska frågor saknar en fast linje. Då är det inte svårt att i ena ögonblicket tala för ökade företagsvinster och i nästa ögonblick lägga fram ett förslag om en ökad löneskatt. Det är, herr talman, ett eländigt hoppande från position till position, som icke är till fördel vare sig för ekonomi eller anscende.

Och vad skall man säga om herr Brandt, som säger att man inte kan höja företagsskatterna mera och som helt karskt förklarar att sedan får de som står till vänster om honom säga vad de vill? Det är denne herr Brandt som strax efteråt hugger tag i en kommunistidé och som dessutom fördubblar den genom att öka löneskatten med 2 procent. Därigenom fördubblar han också det hot mot landets ekonomi som förslaget innebär.

Det är mot bakgrund av denna förvirring som man med viss spänning undrar vad socialdemokraterna i finansutskottet har att säga om riktlinjerna för den ekonomiska politiken. Vad menar då herr Ekström och hans kolleger?

Ja, tittar man på vad finansutskottets socialdemokratiska majoritet har att säga så finner man, att där finns föga förtjusning inför vad regeringen har att bjuda. Man har inte lyckats att få ihop något försvar för regeringens politik. I själva verket innebär bristen på försvar för regeringens politik en ganska besk kritik, som står att finna både på och mellan raderna i majoritetens betänkande. Det är bara när man kommer till slutsatserna i utskottets yrkanden som man finner den sedvanliga uppslutningen. I samband med herr Ekström kan man, till skillnad från vad som kan gälla de tre andra herrar jag citerade för en stund sedan, inte tala om förljugenhet. Man kan möjligen tala om att han uppenbarligen är utsatt för ett förbud att dra slutsatser från det resonemang som han faktiskt själv framför i betänkandet.

Socialdemokraterna i utskottet menar, att det svaga sysselsättningsläget innebär att "industrin nu har bättre möjligheter att dra till sig arbetskraft". Nåväl, om man är i det läget, herr talman, att man behöver söka tröst i ett sådant konstaterande, hur rimmar det då med att man sedan, när man kommer till sluttampen i betänkandet, går med på en

ökning av löneskatten? Hur rimmar det med den ekonomisk-politiska uppläggnings?

Finansutskottets majoritet säger att "en rad uppgifter som i dag åvilar stat och kommun har förts över på det allmänna just i syfte att stärka den enskildes ställning". Det uttalandet är jag beredd att skriva under. Självfallet måste man just på det allmänna överföra en rad uppgifter för att stärka den enskildes ställning. Men den svårighet som kan uppstå är, att om man överför för mycket uppgifter till staten, då blir det inte någon vidare medbestämmanderätt för de enskilda människorna i den egna tillvaron, och det är en sak som håller på att hända.

Låt oss just i detta sammanhang se på verkan av denna löneskatt. Den kommer att drabba t. ex. de kristna trossamfunden, humanitära och ideella organisationer. Om jag inte minns alldeles fel, fick de fria trossamfunden för en tid sedan ett anslag på 2 miljoner kronor. Litet räkning som jag försökt ägna mig åt visar att större delen av detta belopp går åt till att betala den ökade löneskatten till staten.

Är detta, herr talman, rim och reson i uppläggnings av politiken och i fördelningen av uppgifter mellan det allmänna och i detta fall t. ex. de fria trossamfunden?

Den socialdemokratiska majoriteten skriver också att "en ny försämring av betalningsbalansen hotar". Men hur kan då socialdemokraterna vara så ointresserade av att vidta åtgärder för att driva fram en utbyggnad av näringslivet, som kan ge kapacitet åt exportnäringarna? Vad är alltså sambandet mellan iakttagelse – som är riktig – och slutsats som inte dras eller som helt enkelt blir den omvända slutsatsen när det gäller vilka åtgärder som faktiskt genomförs?

Majoriteten säger vidare att "riskerna för ytterligare pris- och kostnadsstegringar träder därmed åter i förgrunden". Men om man är rädd för pris- och kostnadsstegringar – och det bör man verkligen vara – hur kan socialdemokraterna då vara beredda att höja mervärdeskatten? Hur kan man vilja höja löneskatten? Var är balansen mellan iakttagelse, herr Ekström, och den typ av uppläggnings av politiken som Ni ställer Er bakom.

Majoriteten skriver också: "Inte minst viktigt i detta sammanhang är – – – att bädda för en lugn pris- och kostnadsutveckling." Men, herr Ekström, hur kan då socialdemokraterna vara inställda på att i så hög grad bädda säck för den svenska ekonomin som man nu är i färd med?

Ni skriver också i utskottsbetänkandet så här: "Den ekonomiska politiken spelar stor roll – – –." Det håller vi alla med om. Men om det är på det viset, hur kan ni ställa er bakom en politik som är grotesk i förhållande till de iakttagelser som ni själva gör om vad som är kraven för närvarande?

Ni har i det här utskottsbetänkandet icke lyckats att på ett sammanhängande sätt resonera om de villkor som gäller för landets ekonomi och framtid och att föra ut resonemangen i rimliga slutsatser. Man skriver i resignationens tecken, herr Ekström. Alltihop ger faktiskt intryck av att man i dagens läge inte har någon riktig ekonomisk politik. Och jag är tillbaka vid mitt första ställningstagande, som delas av ett antal låt oss kalla dem professionella nationalekonomiska bedömare, att det

Nr 93

Tisdagen den
30 maj 1972

*Den ekonomiska
politiken, m. m.*

för närvarande och sedan ett antal år är en mycket dålig anpassning mellan de krav som finns i ekonomin och de åtgärder som vidtas.

Jag förstår naturligtvis socialdemokraternas svårigheter i utskottet. Det är ingen avundsvärd uppgift, herr Ekström, att försöka yttra sig över riktlinjer i regeringens ekonomiska politik när riktlinjer faktiskt saknas.

Det är fantastiskt att vi är på väg att genomföra en ökning av denna löneskatt utan att det finns någon utredning om det hela, utan att det i den socialdemokratiska majoritetens skrivning i utskottet finns något rimligt resonemang om hur detta skall fogas in i en samlad bedömning av riktlinjerna för svensk ekonomisk politik.

Det är som herr Löfgren sade precis på det viset att ni här har handlat i en sådan förvirring att det t. o. m. uppstår rent formella skäl i det avslutande utskottsbetänkandet, och det är verkligen anmärkningsvärt.

Vad heter nu egentligen vägen ur denna förvirring som man har hamnat i på det ekonomisk-politiska området? Den heter skattesänkning. Och när jag säger skattesänkning så menar jag skattesänkning. Det måste man numera särskilt understryka därför att herr Sträng har ju stått här ibland och talat om skattesänkning trots att vad man nu är i färd med att vilja klubba igenom, herr talman, är en skatteökning, en skatteökning med bra många hundra miljoner.

Vad som krävs är alltså en skattesänkning. Det är helt oefterrättligt att det skall få vara så i ett land att den vanliga inkomsttagaren faktiskt icke har någon möjlighet att genom egna insatser påverka sin ekonomiska ställning. Det kan han inte för närvarande, så som skatter och bortfallande bidrag samverkar till att drabba en inkomstökning. Skatterna har därför blivit ett socialt problem. Jag anser, herr Ekström, att här fordras en skattesänkning. Det fordras en marginalsattesänkning, men det fordras alltså icke den koppling som regeringen gör, där man tar in mera än man ger tillbaka, för då är det en skatteökning.

Nu har det under denna dag gjorts gällande att en del borgerliga politiker hoppade upp genast när regeringen lade fram sitt förslag och liksom sade att det här var ett väldigt fint förslag. Och sedan blev det några taktiska funderingar och så hamnade man enligt socialdemokraterna på en helt annan linje. För min egen del vill jag då faktiskt läsa upp vad jag sade första eller andra dagen efter att detta skatteförslag i första omgången var framlagt. Jag sade så här nere i Kalmar, där för övrigt Gunnar Sträng hade varit några dagar tidigare och talat om sin löneskatt: "Några inslag i Strängs skatteändring är bra, men det finns ett grundläggande fel, och det är att inget skattesystem är rimligt vid nuvarande skattetryck."

Detta är det grundläggande felet med regeringens förslag och det passar alltså inte in i den ekonomisk-politiska bild som vi har för närvarande.

Det är därför som vi har krävt och i det här utskottsbetänkandet på nytt kräver besparingar. Vi har framlagt olika förslag på besparingar under innevarande budgetår. Vi har ställt oss bakom och länge drivit kraven på olika besparingsutredningar. Vi har också framfört ett krav på att de olika myndigheter, som har i uppdrag att komma in med förslag på utgifter för nästa år, skall lägga fram ytterligare ett alternativ på hur man

Tisdagen den
30 maj 1972

---

*Den ekonomiska
politiken, m. m.*

inom myndigheterna skulle kunna åstadkomma större besparingar.

Det är för övrigt också mot bakgrunden av den debatt som har förts här i dag konstigt då t. ex. herr Palme säger att oppositionen tar på sig ett mycket stort ansvar om höjningen av bensinskatten inte går igenom. Som de borgerliga partiledarna sagt är vi motståndare till en mängd av de åtgärder som ni föreslår i samband med er skatteökningsgiv. Vi har inte något ansvar för att rösta fram någon särskild av de inkomstökningar som ni vill genomdriva.

Därtill kommer att den socialdemokratiska majoriteten i finansutskottet själv tar på sig ett stort ansvar genom att avvisa våra krav på besparingar. Det är alltså där det verkliga ansvaret vilar, herr Ekström.

För att få ordning på vårt lands ekonomi fordras det också en politik, som gör att landets ekonomi växer snabbare än som nu är fallet. Då får staten större skatteinkomster utan att man genomför några höjningar av skattesatserna. Det har helt avgörande betydelse att socialdemokraterna lär sig inse att en ökning av statens inkomster för att kunna genomföra en del nödvändiga utgifter icke behöver komma till stånd enbart genom höjningar av skattesatser utan faktiskt också är möjlig genom att ekonomin sköts på ett sådant sätt att resurserna växer. Då får man mera pengar utan sådana nedbrytande skattesatsökningar som ni nu är i färd med att göra.

Det är inte heller, herr Ekström, någon skattekverulans att tala om detta mycket hårda skattetryck. Det skattetryck vi har nu motverkar nämligen sina egna syften och försämrar den ekonomiska utvecklingen i vårt land, saktar ned den allmänna resursökningen och leder till att även staten får mindre inkomster än den annars skulle ha haft. Om ni inte tror mig på mitt ord, ber jag er att läsa t. ex. ett antal hörnartiklar i Dagens Nyheter, där en del ekonomer av facket har framfört dessa synpunkter. Eller läs en artikel i dag av en licentiat i nationalekonomi, Claes-Henrik Siven, som genomför just dessa resonemang. Det är nämligen nödvändigt att man inser dessa sammanhang för att kunna få vår ekonomi på rätt köl.

Man måste också göra något åt de stigande priserna. Läget är allvarligt. Av det lilla som finns kvar av inkomstökningar efter skatt blir det inget alls över sedan priserna stigit. Under perioden 1963–1971 steg våra priser med 4,8 procent i genomsnitt per år. Av jämförbara länder inom OECD hade åtta långsammare prisstegringar, fyra snabbare och ett land samma prisstegringar som vi. Vi låg alltså där jämförelsevis illa till. Under perioden 1969–1971 hade vi 5,8 procent i genomsnittliga prisstegringar per år, dvs. en snabbare stegringstakt än tidigare. Det var nio OECD-länder som hade lägre och tre som hade högre prisstegring. Vår relativa ställning hade alltså försämrats, och det är allvarligt.

Vad skall man nu göra åt detta? Något måste man ju göra – vi bör åtminstone inte vara sämre än genomsnittet. Ja, man kan inte föra socialdemokraternas politik, med en höjning av mervärdesskatten eller av löneskatten, som kommer att kraftigt slå igenom på priserna. Såvitt jag förstår fordras det i stället att man ser till att det satsas mera resurser i näringslivet, så att detta kan byggas ut för att bättre klara de olika kostnadsstegringar som förekommer, bl. a. dem som regeringen genom

olika ekonomisk-politiska beslut belastar näringslivet med.

Det är den rimliga vägen. Se till att den företagare som har en god idé om hur man skall kunna sänka kostnaderna får ekonomisk möjlighet att genomföra detta! Då blir det också möjligt att klara de olika påfrestningar som förekommer, utan alltför snabba prisstegringar.

Av den anledningen har vi från moderat sida begärt – i likhet med lustigt nog herr Palme mycket tillfälligtvis i Dagens Nyheter – att man skulle genomföra åtgärder som ökar lönsamheten i företagen, så att det blir snabbare investeringar. Men för att göra det mera smakligt att på det viset öka lönsamheten i näringslivet, menar vi också att man får lov att skapa former för ett mera spritt ägande än det vi har här i landet, och jag tycker att det är mycket allvarligt att regeringen tar så lätt på våra förslag i den riktningen. Tillgångarna i ett land måste ägas av någon. Det socialdemokratiska receptet att staten skall äga mer och mer är, anser jag, farligt både för demokratin – med tanke på maktfördelningen – och för den ekonomiska styrkan. Det är heller inte bra, om ägandet skulle koncentreras till ett fåtal privatpersoner. Det är mot den bakgrunden som vi med energi vill driva idén om att man skall göra det lättare för vanliga inkomsttagare att bygga upp egna tillgångar. Då gör man det också politiskt möjligare och smakligare att genomföra åtgärder som kan leda till förbättrad lönsamhet i företagen.

Ytterligare ett problem är ju att sysselsättningen här i landet fortfarande vilar på en bräcklig grund. Även om arbetslösheten skulle minska till följd av en konjunkturförbättring, så visar jämförelser mellan olika perioder att sysselsättningsvärigheterna ändå kommit att stegras. Det behövs faktiskt en annan näringspolitik. Det kan inte vara på det viset att vi i så hög grad satsar på beredskapsarbete i stället för arbete, att vi satsar så mycket på omskolning i stället för skolning och att det blir så mycket avveckling i stället för utveckling. En näringspolitik som leder fram till sådana saker som vi kan iakttä för närvarande är inte ägnad att förbättra det här landets framtid. Man är på helt fel väg, om man tror att arbetsmarknadsstyrelsen är en fullgod ersättare för ett självgående näringsliv. För att fullgöra de rimliga uppgifter som arbetsmarknadsstyrelsen skall ha behövs det faktiskt ett näringsliv som kan bidra med pengar. Annars knakar även arbetsmarknadsstyrelsen ihop.

Mot den bakgrunden har vi föreslagit åtgärder för att underlätta de enskilda företagens verksamhet och planering. Vi har inte minst gjort det mot bakgrunden av de svårigheter som det innebär med den osäkerhet som vilar över vårt samarbete i framtiden med andra europeiska länder och den mycket stora påfrestning som det sannolikt kommer att innebära med de inskränkningar som det blir i det samarbetet. Vi har begärt åtgärder för att kunna öka sparat och investeringarna, herr Ekström, och vi vill också se till att det inte blir så höga räntor och svåra kreditrestriktioner som det tidigare har varit.

Finansministern försökte tidigare här i dag säga att de borgerliga partiernas politik innebär en beställning på snabbare kreditpolitiska ingripanden. Det har jag väldigt svårt att förstå. Om ni i stället ginge på vår linje att iakttä större sparsamhet med offentliga utgifter och uppmuntra sparat, så skulle vi kunna ha lägre räntor än vi har för

närvarande.

Socialdemokraterna skriver också i finansutskottets betänkande: "Forskning, innovationer och företagens eget utvecklings- och rationaliseringsarbete är viktiga element" för att stärka ekonomin. Det är fullständigt riktigt. Men till skillnad från socialdemokraterna föreslår vi också åtgärder i den riktningen, herr Ekström. Vi har t. ex. läst den OECD-rapport som kom häromdagen och som delats ut till finansutskottets ledamöter. Där finns – jag tror att det är på s. 22 – sifferuppgifter över hur det är med utgifter för forskning och utvecklingsarbete. Det visar sig där att Sverige, av de länder som nämns, ligger lägst. Jag ger er helt rätt i det uttalande ni gör om nödvändigheten av att genomföra sådana här åtgärder, men ni måste då också komma med några förslag om hur det skall gå till. Sådana förslag har alltså vi framfört.

Den nuvarande näringspolitiken bygger, tycker jag, på idén att det är så roligt för socialdemokratiska politiker och byråkrater att lappa och laga att man gärna låter olika näringsgrenar i det närmaste gå i kras. Sedan får man komma med olika stödförslag, och då verkar man förskräckligt duktig! Men jag tror inte att det är rätta uppläggningsen på det viset låta den ena branschen efter den andra bli så svag att man måste rycka ut med speciella åtgärder. Det har faktiskt i näringslivet blivit som det till en del blivit bland de enskilda människorna, att pålagorna är så höga att man behöver bidrag för att klara sig. Understöd är ofta motiverade, men får man en understödsgaranda både bland de enskilda människorna och bland företagen – och det håller man på att få – då kommer utvecklingen i detta land att bli sådan att då får man inga pengar till de olika stödåtgärder som skulle behövas. Jag undrar om det inte är så att det är en snurr med orimliga skatter, bidrag, skatteökningar, särregler, understöd, punktinsatser och socialhjälp som gör hela landet fattigare än det skulle behöva vara. Jag säger inte att det är fattigt men att det är fattigare eller sämre än det skulle behöva vara. Jag tror ingen kan bli gladare av detta än möjligen några socialdemokrater som finner en glädje i att verka konstruktiva när man åker runt med olika stödåtgärder åt det ena eller andra hållet.

Herr talman! Mot bakgrunden av dessa synpunkter ber jag att få yrka bifall till de borgerliga partiernas gemensamma förslag till en rimligare ekonomisk politik, förslag som framförs i finansutskottets betänkande nr 25.

Herr EKSTRÖM (s):

Herr talman! Efter två partiledardebatter tidigare i dag lär det bli ganska svårt för finansutskottets och skatteutskottets och övriga anmälda talare att anföra argument som inte redan tidigare är vädrade.

Jag skulle vilja ta upp en sak som förekom i den debatten. Det framhölls gång på gång från oppositionens sida att om regeringen tagit kontakt med oppositionen innan man framlade skattepaketet, skulle kanske situationen i dag varit annorlunda. Det skulle alltså här från regeringens sida ha förts ett taktiskt spel. Från oppositionens sida för man givetvis aldrig något taktiskt spel! Det är givet att man kan ifrågasätta värdet av en underhandsparlamentarism, men jag skulle vilja

fråga vilka kontakter de borgerliga partiernas företrädare tog med socialdemokraterna innan de den 14 oktober i fjol, alltså när höstsessionen av 1971 års riksdag samlades, för att meddela att nu kommer vi att under återopande av 55 § riksdagsordningen framlägga förslag om konjunkturstimulerande åtgärder.

Ingen sådan kontakt förekom, utan när man i dag riktar beskyllningar för ett taktiskt spel tycker jag att man på denna punkt verkligen sitter i ett glashus.

Det har varit intressant att lyssna på finansutskottets företrädare i den borgerliga oppositionen. Jag börjar med att kommentera herr Kristiansson i Harplinge som bl. a. talade om febertoppar och hästkurer. Jag skall inte ge mig närmare in på det, men jag förstod av hans resonemang att han givetvis fortfarande hävdar att om riksdagen i december månad i fjol hade accepterat oppositionens förslag om en tillfällig sänkning av momsens och ett tillfälligt borttagande av arbetsgivaravgiften, skulle det ha påverkat sysselsättningsläget i högsta grad. Herr Löfgren har varit inne på samma synpunkter. Detta kommer ni givetvis att framföra i evärdliga tider framåt. Ni kan inte bevisa effekterna, men ni kommer att framföra dem som ett ständigt argument.

Men vad som är intressant är just – vilket upprepats många gånger inte minst från centerpartihåll – att när vi från vårt håll sade att ni ville lägga 4 miljarder kronor ovanpå regeringens förslag, framhölls det att vi inte skulle ha kvar dessa åtgärder en enda dag, en enda månad längre än vad som behövdes. Ni sade att när vi tar ställning till kompletteringspropositionen våren 1972 kanske konjunktursituationen i landet är sådan att vi kan återföra momsens till den procentsats den hade tidigare och återinföra arbetsgivaravgiften. Ja, ärade fåtaliga kammarledamöter! Jag undrar när man från oppositionens sida skulle ha sagt: Jo, nu är det dags att åter ha en 15-procentig moms, nu är det dags att återinföra arbetsgivaravgiften. Givetvis hade det blivit så att regeringen fått framlägga en proposition, och sedan hade oppositionen sagt: Nej, än så länge är inte situationen sådan att vi skall återställa skattesatsen och återinföra avgiften. Möjligen kanske ni kunnat gå med på att höja arbetsgivaravgiften med 1 procent men inte med 2; ni skulle givetvis då som alltid haft behov av att visa en annan inställning till de ekonomiska problemen än vad regeringen och regeringspartiet har.

Herr Kristiansson i Harplinge tog upp ett gammalt uttalande, som professor Ohlin en gång fällde om vad som skulle vara acceptabelt beträffande arbetslöshetens storlek. Om jag uppfattade rätt sade Axel Kristiansson att professor Ohlin hade påstått att 1 procent skulle vara tolerabelt. Här sviker Axel Kristianssons minne honom. Det var 5 procent som professor Ohlin talade om. Men vi skall inte diskutera den frågan mer – den har gång på gång dykt upp i Sveriges riksdag under de år som varit. Herr Kristianssons argument faller platt till marken!

När det gäller vad socialdemokratin menar med full sysselsättning är det mycket svårt att säga bestämt att arbetslösheten kan få uppgå till den eller den procenten i det eller det tidsläget och vid den eller den konjunkturen. Men ingen kan väl tvivla på att socialdemokratins hela inställning är att de människor som önskar ha ett arbete också skall

beredas arbete? Det kan emellanåt, när konjunktursvackorna kommer, bli så att näringslivet inte kan bereda arbete. Då måste man, herr Kristiansson, placera människor i beredskapsarbeten och göra tillfälliga insatser som ger sysselsättning och som också kan ge sysselsättning på längre sikt och bidra till vår export.

Det är inte bara detta att producera varor som är av värde – allt som vi kunnat åstadkomma under den här lågkonjunkturen är ju av stor betydelse för vårt samhälle. Gör vi inte insatser t. ex. inom skogen? Jo, det gör vi – vi satsar på skogsbilvägar, och det befrämjar givetvis näringslivet. Vi satsar på vägar för att frakta timret ned till våra stora exportindustrier – det påverkar givetvis gynnsamt näringslivet. Vi satsar på turism för att motverka valutautströmning ur landet. Borde inte det också ge en långsiktig sysselsättning? Och vi har satsat över en halv miljard kronor, kanske inemot 750 miljoner kronor, på miljövårdsinsatser under den här lågkonjunkturen för att därmed skapa sysselsättning i stället för att industrier läggs ner av miljöskäl. Axel Kristiansson kanske bör tala med inte minst sina kolleger uppe hos oss i norra delen av Sverige för att förstå vilka insatser, också för att skapa produktion och export, som görs inom ramen för arbetsmarknadspolitiken.

Det är självklart att det skattepaket som vi kommer att besluta om i dag eller i morgon kommer att innebära kostnader för kommunerna. Men Axel Kristiansson bör kanske ändå observera att här har klart utsagts att den merkostnad som kan uppstå för kommunerna genom att arbetsgivaravgiften höjs i stället för momsens skall de erhålla kompensation för.

Herr Löfgren tog upp frågan om den regionala balansen och menade att vi från socialdemokratiskt håll inte skulle ha intresse för den frågan. Regional balans är ett av våra övergripande mål, och vi har framfört synpunkter beträffande detta i utskottsbetänkandet, som jag hänvisar till.

Herr Burenstam Linder vände sig till mig gång på gång, och jag ber om ursäkt om jag inte har tid att vända mig till honom lika många gånger. Det är intressant att lyssna på herr Burenstam Linder. Det är en kanonad av anmärkningar och kritik mot den socialdemokratiska politiken. Enligt sina egna funderingar hade han lyckats utfinna att den socialdemokratiska majoriteten i finansutskottet brister i fråga om att försvara regeringens politik, och det skulle man tolka som att vi kritiserar den. I andra sammanhang frågar herr Burenstam Linder: Hur kan herr Ekström ställa sig bakom regeringens politik? Det upprepades gång på gång.

När herr Burenstam Linder beskriver det ekonomiska läget här i landet väntar man alltid att han skall komma fram till några konkreta förslag, men de uteblir.

Om vi kunde sänka skatteläget i landet, säger herr Burenstam Linder, skulle vårt näringsliv kunna öka sina vinster och då skulle samhället med en lägre skattesats få ökade inkomster. Ja, herr Burenstam Linder, jag har i ett par decennier sysslat med att vara budgetmakare i en industrikommun. Där rör man sig alltid med realiteter när det gäller att upprätta utgifts- och inkomststaten för det kommande året. Skulle jag någon gång under dessa 20–25 år ha sagt till ledamöterna i kommunstyrelsen att nu skall vi sänka kommunalskatten därför att då kommer industriföretaget att få så mycket större vinster att det blir ökade skatteinkomster till

kommunen med en lägre skattesats, då skulle man ha sagt till mig: "Nej, Sven Ekström, nu har du ändå haft den här sysslan för länge. Du menar väl ändå inte att det där går ihop?" Så resonerar man på det kommunala planet, och så resonerar man också på landstingsplanet. Men när man kommer upp på riksplanet, herr Burenstam Linder – eller rättare sagt, när man kommer ner på riksplanet – kan Ni tassa omkring i träsk och tassemarker och påstå att en inkomstökning för staten skulle kunna bli följden av lägre skatter. Nej, ge oss några konkreta exempel någon gång på vad den ändrade ekonomiska politiken skulle innebära!

Den socialdemokratiska majoriteten beskylls för att inte ha givit någon sammanhängande bild av situationen i dag. Men vad skall jag då säga om reservationen från den borgerliga sidan? Ger den någon sammanhängande beskrivning? Nej, sannerligen inte! Med tanke på den korta tid som står till utskottets förfogande när det gäller att ta ställning till kompletteringspropositionen tror jag att herr Burenstam Linder har kunnat konstatera att det inte går att skriva någon längre ekonomisk avhandling, vare sig man tillhör majoritetssidan eller finns bland reservanterna.

Debatten i dag har, som jag tidigare sade, farit över vida fält, och det finns ingen anledning att upprepa allting. Jag skall försöka anföra några synpunkter på vad det nu gäller för vårt vidkommande, nämligen finansutskottets betänkande nr 25.

I utskottsbetänkandet har vi tagit upp en diskussion på de viktigaste politiska områdena. Vi har diskuterat de utgångspunkter och bedömningar som framträder i den reviderade finansplanen och de ställningstaganden som återfinns i motionerna 1699, 1700 och 1701. Vi har i utskottet haft hearings och diskussioner med företrädare för den ekonomiska expertis som finns i landet, och bedömningen är enhetlig i fråga om konjunktursiktterna. Vi är på väg upp ur konjunktursvackan, frågan gäller med vilken styrka och takt omslaget sker. Därvid är vi mycket beroende av hur snabbt investeringsverksamheten utvecklas i våra stora exportländer, framför allt Västtyskland, Storbritannien och våra nordiska grannländer. Särskilt viktig är förstas utvecklingen inom verkstadsindustrin. Produktionen för hemmamarknaden har ju enligt samstämmiga rapporter ökat, och exporten kan mycket snabbt skjuta fart.

Jag nämnde att vi i utskottet hört företrädare för ekonomisk expertis i landet, och jag kan inte undanhålla kammarens ledamöter vad en av dessa experter svarade när vi ställde frågan: Kunde man utläsa någon minskning i näringslivets investeringsvilja när arbetsgivaravgiften första gången infördes, och kunde man utläsa någon minskning när den höjdes? Experten svarade att det kunde man inte göra därför att det gällde konjunkturlägen där höjningen av arbetsgivaravgiften mer eller mindre drunknade i löneglidningarna. Jag tror att det kanske vore värdefullt om man i den fortsatta debatten i landet framhöll att det inte är så, som det ofta har framställts i massmedia, att de åtgärder som riksdagen kommer att besluta i natt eller i morgon skall träda i kraft den 1 juni – det är ungefär så som resonemanget många gånger har förts. Det skall ju träda i kraft i en konjunkturbild som vi räknar med skall räda den 1 januari 1973.

Nu har den privata konsumtionen fått en påspädning under första halvåret i år genom den extra höjningen av folkpensionerna och genom de höjda bostadstilläggen. Den påspädningen verkar ju framöver under det nya budgetåret, och den finanspolitiska åtstramning som den nya riksstaten innebär är -- det har vi sagt i utskottet -- tämligen måttlig. Man kan alltså inte utesluta att restriktiviteten i den ekonomiska politiken måste ökas under det nu aktuella budgetåret.

Jag måste säga att det inte är så lätt att veta vad reservanterna i utskottet tycker. Å ena sidan säger man att bedömningen av konjunkturutsikterna i den reviderade finansplanen är för optimistisk. Man är alltså själv mer pessimistisk. Å andra sidan anser man att den finanspolitiska åtstramning som åstadkoms är motiverad. Mittenpartierna har ju dessutom framfört en finanspolitisk motivering för att tidigarelägga höjd skatt på bl. a. öl -- om sådant skulle finnas tillgängligt. Läger man här till alla deras förslag till utgiftsökningar och inkomstminskningar, så blir sannerligen bilden ännu mer förvirrad.

Nu ligger förvisso tanken bakom de här uttalandena i öppen dag. Socialdemokratin får stå till svars för sin politik. Men den borgerliga oppositionen gräver sina gryt med många utgångar den här gången också. Skulle sysselsättningen bli sämre än vad som nu kan förutses, så skall man om nio månader kunna ställa sig upp och säga: Vad var det vi sade i betänkande nr 25? Och så läser man upp en utvald mening därifrån. Skulle konjunkturuppgången komma häftigare än vad som nu kan bedömas, då hänvisar man i stället till ett annat avsnitt och säger: Vi varnade redan i betänkande nr 25 för prisstegringarna, vi varnade för att sätta in åtgärderna för sent. Se nu hur det har blivit!

Det finns gott om den här typen av finurligheter i utskottsreservationen, men vi får väl ändå sammanfatta det så att bilden avsiktligt är mycket förvirrad, särskilt om man väger in också de ståndpunkter som finns i motionerna, speciellt moderaternas stora partimotion, nr 294, med dess argumentation för en stramare finanspolitik.

Jag får väl som vanligt lyckönska mina kolleger i utskottet herrar Löfgren och Kristiansson i Harplinge som än en gång lyckats finna att moderaterna och mittenpartiernas ekonomiska politik sammanfaller. Det var kanske inte så lätt att se, om man tittade på motionerna.

För att återgå till majoritetsskrivningen, så har vi tagit upp sysselsättningsperspektiven bl. a. från den utgångspunkten att det föreligger en viktig skillnad mellan situationen inför den här konjunkturuppgången och den tidigare situationen. Konkurrensen i fråga om arbetskraftsreserven från den kommunala sidan kan nu väntas vara avsevärt mindre än tidigare. Detta gör det särskilt angeläget att man inom industrin anstränger sig hårt för att suga till sig den lediga arbetskraft som finns, ger rimliga arbetsvillkor, försöker med mer deltidsarbete och över huvud taget tillvaratar den möjlighet som nu yppar sig att komma först med nyrekryteringen.

Vi har i fråga om sysselsättningsutvecklingen också sagt att på byggnadsområdet måste vissa åtgärder redan nu anses befogade. En del åtgärder i den riktning som vi avsåg har vidtagits av regeringen, och ytterligare diskussioner pågår. Det är bra. Den ekonomiska situationen i

väldigt många kommuner är pressad, men det får inte leda till att man först gör upp planer för investeringar och sedan inte fullföljer dem. Detsamma gäller bostadsbyggandet och industriinvesteringarna. Det går inte att tillfredsställa klara samhällsbalans och sysselsättning, om man på skilda håll först gör upp planer och sedan hastigt värderar om dessa alltefter mer tillfälliga förändringar i stämmingsläge, efterfrågan och likviditet. De slutsatserna bör vi bl. a. dra av utvecklingen under år 1971, och i den riktningen har vi uttalat oss i utskottet.

Vi har tagit upp detta till diskussion tidigare i utskottet, och vi har gjort det nu igen. Vi kan inte acceptera att se vare sig industrin eller andra delar av näringslivet som någonting avskilt från samhället i övrigt. Investeringar och inte minst lagerrörelser måste planeras in i en ekonomisk totalitet, och vi måste fortsätta att utveckla de formerna.

Låt mig sedan, herr talman, mycket kort gå över till att tala litet om de borgerliga motionerna och om besparingsutredningar av skilda slag, som utskottet tagit upp i detta sammanhang.

Att vilja åstadkomma besparingar är ju högst aktningsvärt och bra att ha på sitt program. Men det förhållandet frestar också till att kalla det mesta för besparingar, och i motiveringarna för s. k. besparingsutredningar återfinns också allt från att avrusta det allmänna och beröva staten dess handlingskraft till frågan om vad som är innebörden i programbudgetering och frågan om decentralisering av förvaltningar. Det förtjänar också att påpekas att i de här motionerna förekommer inte – såvitt jag kunnat finna – på 20-talet sidor ett enda konkret besparingsförslag som tips för den föreslagna utredningsverksamheten.

Vi har i finansutskottet tyckt att det är anledning att städa upp litet i denna härva. Detta försök återfinns i utskottsskrivningen på s. 23 och framåt i betänkandet.

Folkpartiet och centern har i sina sammanlagt tre motioner som berör dessa frågor yrkat på en besparingsutredning inom den statliga verksamheten. Med det menar man bl. a. att man vill ha partiöverläggningar i utredningsform om vilka prioriteringar som skall göras. Vi tycker att det är detta hela riksdagsverksamheten bör handla om, och det är inte något som bör skjutas in i en utredning.

Moderaternas krav är att – som det uttryckts i yrkandet i motionen 294 – hela den offentliga sektorns expansion skall granskas. Utredningen skall "föreslå besparings- och rationaliseringsåtgärder, klarlägga vad som behöver göras för att bryta den hittillsvarande automatiken i samhällsutvecklingen och fastställa hur politiken på olika områden kan läggas om, genom att uppgifter som myndigheterna tidigare skött överförs på enskilda, allt i syfte att stärka den enskildes ställning i förhållande till den politiska och ekonomiska maktkoncentrationen i samhället". Riktlinjer för utredningens arbete finns utformade i motionen.

När nu centern och folkpartiet reservationsvis kräver att den av moderaterna yrkade besparingsutredningen skall tillsättas och att utredningen skall rikta in sig på hela den offentliga sektorn, så måste vi uppfatta det så att det är moderaternas riktlinjer som utredningen skall penetrera. En utredning om den kommunala ekonomin finns ju redan tillsatt, och de enda riktlinjer för en utredning som rör den offentliga

sektorn är ju de som återfinns i moderaternas partimotioner. Därifrån måste alltså direktiven hämtas, om yrkandet skulle bifallas.

Vad säger då moderaterna i sina motioner? Ja, om jag håller mig till motion 294, som rymmer de utförligaste motiveringarna, så heter det där: "Vi befinner oss i Sverige i dag vid ett vägskafl. Vi har att välja antingen en väg som leder till radikalisering – ökad centralisering, byråkratisering samt politisk och ekonomisk maktkoncentration – och högre grad av socialisering, eller en helt annan och ny färdväg som leder till decentralisering, privatisering -- avkollektivisering och avsocialisering – och därmed ökat inflytande för enskilda människor."

Det är knappast möjligt, påstår moderaterna, att på något område kunna visa på en utveckling där den enskildes beslutsutrymme har vidgats som ett resultat av den socialdemokratiska politiken. Ja, det där har vi hört tidigare, och vi diskuterade det senast den 1 mars. "En urholkning av den enskildes sfär har skett genom offentliga beslut och genom den offentliga verksamhetens expansion," och nu föreslår alltså moderaterna "en avkollektivisering och en avsocialisering". Ordningen skall återställas till vad den var innan socialdemokratin kom till makten på 1930-talet. Det är dessa tankegångar som folkpartiet och centern har funnit så bärande att de vill låta dem bilda utgångspunkt för en utredning.

De har säkert rätt, som säger att klyftan mellan socialdemokratin och centerpartiet tenderar att öka. Kan centern se någon klokhet i detta, så kan då inte jag göra det. I så fall är det den renodlade reaktionen som växer fram.

Herr talman! Jag skall stanna med detta och ber till sist att få yrka bifall till finansutskottets hemställan på samtliga punkter.

Herr LÖFGREN (fp) kort genmäle:

Herr talman! Vad först gäller herr Ekströms uttalande om den regionala balansen måste han väl medge att det innebär en artskillnad av icke oväsentligt slag att det förra året förelåg ett uttalande där vi samtliga var överens om att just denna sak skulle innefattas bland de övervägande målen för vår politik, men i år har ni inte velat gå med på att föra fram det på samma sätt. Även om ni har sagt er stödja dessa synpunkter har vi ändå nödgats påpeka att det föreligger en skillnad mellan ert ställningstagande förra året och i år.

Sedan berörde herr Ekström vad oppositionen sagt om att regeringen inte har samrått i skattefrågan, och så frågade han: Vad var det för samråd när ni förra året lade fram era förslag vid höstriksdagens början? Men, herr Ekström, det är väl i alla fall en väsentlig skillnad. Från oppositionens sida framförde vi gång på gång under våren, sommaren och tidiga hösten fram till dess höstriksdagen började krav, önskemål och varningar rörande den mycket beklagliga utvecklingen av sysselsättnings-situationen i vårt land. Visserligen skedde det en del, men det var inte på långt när vad som hade behövts för att det skulle bli en effektiv ändring i arbetsmarknadsförhållandena.

Det var därför naturligt att vi trodde att regeringen skulle möta höstriksdagen med ett färdigt förslag till rejäla åtgärder för att råda bot på problemen. När det inte förelåg något sådant förslag för riksdagen att

Tisdagen den
30 maj 1972

-----
*Den ekonomiska
politiken, m. m.*

börja behandla är det självklart att vi fann läget så prekärt att vi utnyttjade de speciella bestämmelser som ger möjlighet att väcka särskilda motioner vid höstriksdagens början. Vi framlade mycket angelägna förslag till effektiva åtgärder och framför allt till åtgärder som kunde bli till omedelbar hjälp och inte bara sådana vilkas verkningar inträdde först efter ett långt dröjsmål.

Herr Ekström raljerade här med våra förslag om en momssänkning. Han tyckte det var otillfredsställande att man inte riktigt kunde veta hur det skulle bli med borttagandet av momssänkningen och hur länge momssänkningen skulle vara i kraft. Herr Ekström måste väl veta att det från oppositionens sida tydligt och klart framfördes att vi var beredda att förhandla om speciallagstiftning med direkta bestämmelser om hur länge momssänkningen skulle vara i kraft och hur den skulle avecklas, om det var så att man ville gå den vägen.

Herr KRISTIANSSON i Harplinge (c) kort genmäle:

Herr talman! Ett par ord beträffande professor Ohlin. Jag är ledsen om mitt minne sviker mig - i så fall ger jag herr Ekström rätt när det gäller procenttalet - jag skall undersöka det. Men det betyder inte så förfärligt mycket i sak; det var inte procenttalet som var avgörande, utan det var jämförelsen mellan det resonemang herr Ohlin förde den gången och det resonemang som förts här i kammaren i dag. Statsråden försvarar i dag den situation vi har, men tidigare kritiserade socialdemokraterna starkt professor Ohlin för hans resonemang. Jag har i övrigt ingen anledning att försvara professor Ohlins uppfattning.

Utskottsordföranden säger: Ni kan väl ändå inte tvivla på socialdemokraternas vilja att föra den fulla sysselsättningens politik? Nej, vi tvivlar inte på viljan men på förmågan. Att vi har skäl till det tror jag den situation som råder i dag mycket klart visar.

Beträffande mervärdeskatten hänvisar herr Ekström till en expert som fick frågan: Hade skatten när den infördes ursprungligen någon inverkan på investeringsviljan? Vad man då bör beakta är under vilka omständigheter skatten infördes. Den infördes ju i det läge då omsen avlöstes av moms, vilket innebar en viss lättnad för företagen, särskilt med tanke på investeringar. När skatten sedan höjdes var det före en avtalsuppgörelse. Nu vill man mitt under en avtalsperiod ändra grundförutsättningarna, och det är ju helt annorlunda.

Kommunerna skall kompenseras, säger man. Det är naturligtvis tacknämligt. Men eftersom ingen kan komma ifrån att betala räkningen för den utgiftspolitik som förs, tycker jag att det är det område där det finns minst anledning att kompensera. Hade man i stället sagt att man skulle kompensera exportindustrin eller den industri som har stark importkonkurrens skulle jag nog ha förstått det bättre.

Sedan vill jag hänvisa till vad jag sagt i mitt anförande om kommunerna och överenskommelsen. Jag förstår mycket väl att det kan vara taktiskt att lägga upp det så som regeringen gjort. Man kan nämligen aldrig komma ifrån kostnaderna i kommunerna - så mycket vet jag om kommunalpolitik - men man kan skjuta dem på framtiden till en viss tid, och med ett sådant här agerande kan man kanske skjuta dem till efter

nästa val.

Beträffande besparingsutredningen sade herr Ekström att nu finns bara moderaternas recept kvar. Jag vet att herr Ekström medvetet överdriver – jag vill bara ha det antecknat till protokollet. Jag lyssnade till vad herr Burenstam Linder sade, och han tog visst inte tillbaka allt, som herr Ekström påstod.

Nr 93

Tisdagen den
30 maj 1972

Den ekonomiska
politiken, m. m.

Herr BURENSTAM LINDER (m) kort genmäle:

Herr talman! Herr Ekström citerade en expert som hade varit på besök i vårt utskott. Är det vanligt att man gör det? I så fall, herr Ekström, skulle jag kunna citera ett antal experter, som gjort uttalanden om regeringspolitiken som ni ingalunda skulle vilja höra framförda här.

Vilka kontakter tog de borgerliga partierna när det gällde deras olika skatteförslag? frågar herr Ekström. Till att börja med: Vem är det som regerar, regeringen eller oppositionen? Det är en rimlig fråga att ställa. Vidare skulle jag vilja fästa herr Ekströms uppmärksamhet på att vi faktiskt har föreslagit gång efter annan att det bör tillsättas en skatteutredning. Det är väl ett mycket fint förslag om att man skall träffas och resonera i sedvanlig demokratisk ordning om vilka förslag som bör läggas fram.

Herr Ekström gjorde gällande att jag alltid kommer med en väldig kanonad av kritik mot regeringen. Förra gången vi debatterade, herr Ekström, hade jag faktiskt med – och det har jag haft tidigare också – ett litet berömmande stycke, men då var herr Ekström arg över det. Nu har jag strukit berömmet för jag tycker inte det har förtjänats. Jag har plockat bort det av just den anledningen. Och det var berättigat att göra det, när finansutskottets socialdemokratiska majoritet inte kan ge ett rimligt försvar för den socialdemokratiska politik som bedrivs.

Min fråga, herr Ekström, hur ni kan ställa er bakom regeringen, innebär inte att ni har något försvar. Jag är medveten om att ni står bakom regeringen, men det behöver inte innebära att ni har något försvar utan bara att ni på sluttampen hakar på regeringens olika förslag och röstar för dem. För att komma med ett försvar behövs inte någon lång avhandling, som herr Ekström tycks tro. Det behövs bara en kontakt mellan beskrivning av läget och förslag till åtgärder.

Herr Ekström hade mycket svårt att förstå skillnaden mellan skattesats och skatteinkomst. Det är i så fall allvarligt. Tror inte herr Ekström att det är möjligt att i en kommun höja skattesatsen så mycket att utvecklingen i den kommunen blir så dålig att kommunens skatteinkomster blir lägre än de annars skulle ha blivit? Tror herr Ekström att en kommun som höjde sin skattesats till t. ex. 35 kronor skulle få någon vidare utveckling? Jag talar för övrigt inte om företagsvinster utan om de allmänna inkomsterna för enskilda och andra i kommunen. Tror herr Ekström att de skulle öka om skattesatserna blev mycket höga? Nej, i stället skulle inkomsterna minska så allvarligt att det skulle bli lägre skatteinkomster på grund av de höga skattesatserna. Har det inte t. ex. stått i tidningarna om hur olika företag tvekar att flytta till Örebro därför att de anställda inte är pigga på att komma dit på grund av att kommunalskatten är för hög.

Jag tror att man mycket lätt hamnar i den belägenheten att skattesatsen är så hög att skatteinkomsterna blir lägre än de skulle behöva bli. Det är djupt oroande om socialdemokraterna ännu inte har insett detta.

Herr EKSTRÖM (s) kort genmäle:

Herr talman! Herr Burenstam Linder fattade nog inte riktigt det resonemang som jag förde, nämligen att om man sänker skatten i en kommun och därmed även för bolag skulle man därmed kunna åstadkomma en sådan ökning av de beskattningsbara vinsterna att kommunen skulle kunna erhålla en större skattekaka än genom en högre utdebitering. Jag har vidare sysslat så länge med kommunalpolitik att jag vet att det finns gränser för hur hög en kommunal utdebitering kan vara. Det är därför som den utredning om kommunernas ekonomi som nu pågår bl. a. har fått till uppgift att undersöka om det finns möjligheter att sätta ett tak för den kommunala utdebiteringen.

Det är väl inte oppositionen som regerar, säger herr Burenstam Linder. Nej, men i den här debatten verkar det ibland som om ni tror att ni regerar. Ni underkänner allt som görs från socialdemokratiskt håll.

Herr Burenstam Linder talar vidare om skatteutredningen. Det var verkligen intressant, och nu måste jag anknyta till vad som har sagts tidigare i dag. När riksdagen den 8 december i fjol beslutade om skatteutredningen var den borgerliga oppositionen mån om att agna betet, så att ni skulle få med vänsterpartiet kommunisterna, genom att säga att i skatteutredningen skulle samtliga riksdagspartier vara företrädare. Kommunisterna dög bra!

Vidare skulle jag vilja hänvisa herr Löfgren till vad som sägs på s. 23 i utskottsbetänkandet rörande uttalande om regional balans att utskottet vill "åter understryka att regional balans självfallet kvarstår som ett mål för den ekonomiska politiken och att något särskilt uttalande härom inte erfordras. Vad som anförts i den reviderade finansplanen om det angelägna i att skapa tillräckliga sysselsättningsalternativ inom den egna regionen understryker detta." Jag tror att vi skall sluta att diskutera vem som känner mera för den regionala balansen och vem som känner mindre för den.

Herr Axel Kristiansson säger att när man förra gången höjde arbetsgivaravgiften skedde det före en avtalsrörelse. Jag vill framhålla att konjunkturläget är särskilt avgörande för om en sådan åtgärd kan vidtagas. Nu bedömer vi den uppåtgående konjunkturen vara av sådan styrka, att det vid årsskiftet skall vara möjligt att finansiera en del av sänkningen av den direkta skatten på detta sätt.

Överenskommelsen med kommunerna anser vi vara av synnerligen stort värde. Det är väl första gången egentligen som man på rikspanet har lyckats åstadkomma ett sådant samband med kommunerna.

Herr BURENSTAM LINDER (m) kort genmäle:

Herr talman! Jag har, herr Ekström, inte talat om några bolagsskatter. Jag påstår att den allmänna skattesatsen i ett samhälle och i en kommun

kan bli så hög att utvecklingen försämras och skatteinkomsterna minskar. Jag vet inte varifrån herr Ekström får talet om bolagsskatterna.

Herr Ekström beklagade sig över att oppositionen gav ett intryck av att regera i denna debatt. Om så är fallet, herr Ekström, beror det på att vi har de starkare argumenten. Och dem har vi på grund av att ni t. ex. inte har lyckats förena de synpunkter på det ekonomiska läget som ni framför i utskottsbetänkandet med de förslag som har framlagts av regeringen.

Hur kan t. ex. herr Brandt, som jag ser har kommit in i kammaren, förklara uttalandet i Veckans Affärer den 4 maj om att socialdemokraterna aldrig kan tänka sig att öka företagsbeskattningen – sedan må de som står till vänster säga vad som helst – när herr Brandt några dagar senare är med på regeringens nya giv?

Min uppgift är ju att granska det betänkande som den socialdemokratiska majoriteten i finansutskottet har kommit med. Den principiella slutsats man därav drar är att ni inte har lyckats att åstadkomma ett rimligt försvar för regeringens ekonomiska politik så att medborgarna i detta land kan få en känsla av att det i detta avseende ansvariga riksdagsutskottet klart ser riktlinjerna för den ekonomiska politik som är tänkt.

Herr KRISTIANSSON i Harplinge (c) kort genmäle:

Herr talman! Vad jag i mitt anförande sade om arbetsgivaravgiften var att man visst kunde tänka sig en sådan såsom ett konjunkturinstrument men att den måste användas vid rätt konjunktur. Eftersom utskottets ordförande här har hänvisat till experter, som har varit föredragande i utskottet, skulle också jag kunna hänvisa till experter som sagt ungefär detta.

Arbetsgivaravgiften infördes första gången när omsen avlöstes av moms, och denna avlösning betraktades som fördel för företagsamheten. När den höjdes till 2 procent skedde det före en avtalsuppörelse. Nu höjer man den mitt under en avtalsperiod, detta är en väsentlig skillnad.

Herr Ekström påstår att det är beräknat att det skall råda en god konjunktur när bestämmelsen om den nya arbetsgivaravgiften träder i kraft. Men helt naturligt reagerar företagarna redan nu inför denna avgift, och skador kan ha skett innan vi kommer fram till ikraftträdandet.

Vad herr Ekström säger om värdet av överenskommelsen med kommunerna är förvånande. Om det hade varit statsministern – han står här framför mig – som sagt det, hade jag inte förvånat mig, för han har rimligen inte någon erfarenhet av kommunalt engagemang, vilket herr Ekström har. Men när herr Ekström såsom gammal erfaren kommunalman så kraftigt betygar värdet av denna överenskommelse så undrar jag om inte partilojaliteten ändå har fått övertag på herr Ekströms sunda förnuft såsom kommunalman. Jag tror – såsom också i viss mån erfaren kommunalman – att överenskommelsen i realiteten betyder ingenting. Återhållsamheten är säkert starkt förankrad bland de ansvariga kommunalmännen, och de kan aldrig trola bort några kostnader, i varje fall kan de aldrig komma ifrån kostnader som åläggs kommunerna. De kan

möjligen förskjuta dem, eller ta ut dem på annat sätt, t. ex. i form av avgifter som rimligen inte är lättare att bära för medborgarna.

Detta är det slutliga resultatet, och jag har under hela den debatt som förevarit inte kunnat förstå det stora värde statsministern har fäst vid denna överenskommelse, som för övrigt naturligtvis hade varit precis lika aktuell, oavsett det här skattepaketet.

Herr LÖFGREN (fp) kort genmäle:

Herr talman! För att inte riskera att överskrida tiden för min replik skall jag inskränka mig till ett par ord beträffande vad herr Ekström sade angående ikraftträdandet av den löneskatt som nu är aktuell och de vådor den kommer att ha.

Vi är fullt medvetna om - jag tror att de allra flesta är på det klara med det - att den höjda löneskatten inte träder i kraft i morgon utan den 1 januari nästa år. Men de företag som betraktar löneskatten som en väsentlig black om foten vet redan nu vad det kommer att betyda för dem under nästa år. Det kommer att ytterligare minska deras möjligheter att göra sin rörelse lönsam; man skall ju också bära den lönekostnadsökning som man har åtagit sig genom de avtal som har slutits. Många kommer att betrakta den höjda löneskatten som en anledning till att verkligen ifrågasätta, om man kan behålla den arbetskraft som man redan nu kanske har vissa svårigheter att sysselsätta.

Därför har den höjda löneskatten en rätt stor betydelse för den framtida utvecklingen, och det skulle vara beklagligt, om den i nuvarande läge skulle medverka till att en hel del människor mister sina sysselsättningar.

Herr EKSTRÖM (s) kort genmäle:

Herr talman! Herr Burenstam Linder ifrågasatte i ett tidigare anförande, om det är korrekt att jag återopade vad en expert hade anfört i utskottet. Herr Burenstam Linder observerade väl ändå att jag inte alls namngav vilken expert det var, om det var en expert ifrån kanslihuset, någon professor eller en företrädare för konjunkturinstitutet. Jag nämnde bara att vi hade haft hearings och att en expert hade anfört vissa synpunkter. Det är inte någon indiskretion.

Herr Burenstam Linder fortsätter att säga att givetvis har reservanterna de starkare argumenten för den ekonomiska politiken i fortsättningen. Om man under årens lopp i det här landet hade följt den borgerliga oppositionens goda råd undrar jag var vi hade varit någonstans. Ni har nog alltid tyckt att ni har haft de starkare argumenten. Men underligt nog har ni, när det gått någon tid och ni har sett hur verkligheten blivit, ofta accepterat våra förslag.

Herr Kristiansson i Harplinge ifrågasatte värdet av överenskommelsen med kommunerna och landstingen, och han kunde inte förstå hur jag såsom kommunalman kunde finna överenskommelsen så värdefull. Vi har ju ändå, herr Kristiansson i Harplinge, på den kommunala sidan tagit i anspråk en alltför stor del av samhällskakans tillväxt under de gångna åren. Ökningen av kommunala investeringar har varit över 10 procent, och det gäller nu - det är väl den uppgift bl. a. utredningen om

kommunernas ekonomi har – att se efter vilka möjligheter som finns att i fortsättningen samordna samhällsverksamheten, vilket organ som är det mest ändamålsenliga för varje samhällsuppgift. Skall en viss verksamhet skötas på riksplanet, av landstingen eller av primärkommunerna?

När 1970 års skattereform kritiseras, skall man ändå komma ihåg att anledningen till att den inte givit det resultat som vi hoppades var att kommunalskatten under de två senaste åren i genomsnitt har ökat med 3 kronor per skattekrona. Det finns en gräns för höjningar!

Allt detta talar för att vi måste behandla samhällsekonomin som en enhet. Därför är det inte underligt, herr Kristiansson i Harplinge, att jag som sysslat med kommunala frågor i många år betraktar det som nödvändigt att vi verkligen inser värdet och nyttan av det kommunala sambandet på det här området och den överenskommelse som träffats.

Herr tredje vice talmannen anmälde att herr Kristiansson i Harplinge anhållit att till protokollet få antecknat att han inte ägde rätt till ytterligare replik.

På förslag av herr tredje vice talmannen beslöt kammaren uppskjuta den fortsatta överläggningen rörande dessa betänkanden samt behandlingen av återstående ärenden på föredragningslistan till kl. 19.30.

§ 5 Anmälades och bordlades

Kungl. Maj:ts skrivelse nr 102 med överlämnande av årsredovisning för Statsföretag AB

Skrivelse från Nordiska rådets svenska delegation med överlämnande av berättelse för rådets tjugonde session

§ 6 Kammaren åtskildes kl. 18.06.

In fidem

SUNE K. JOHANSSON

/Solveig Gemert